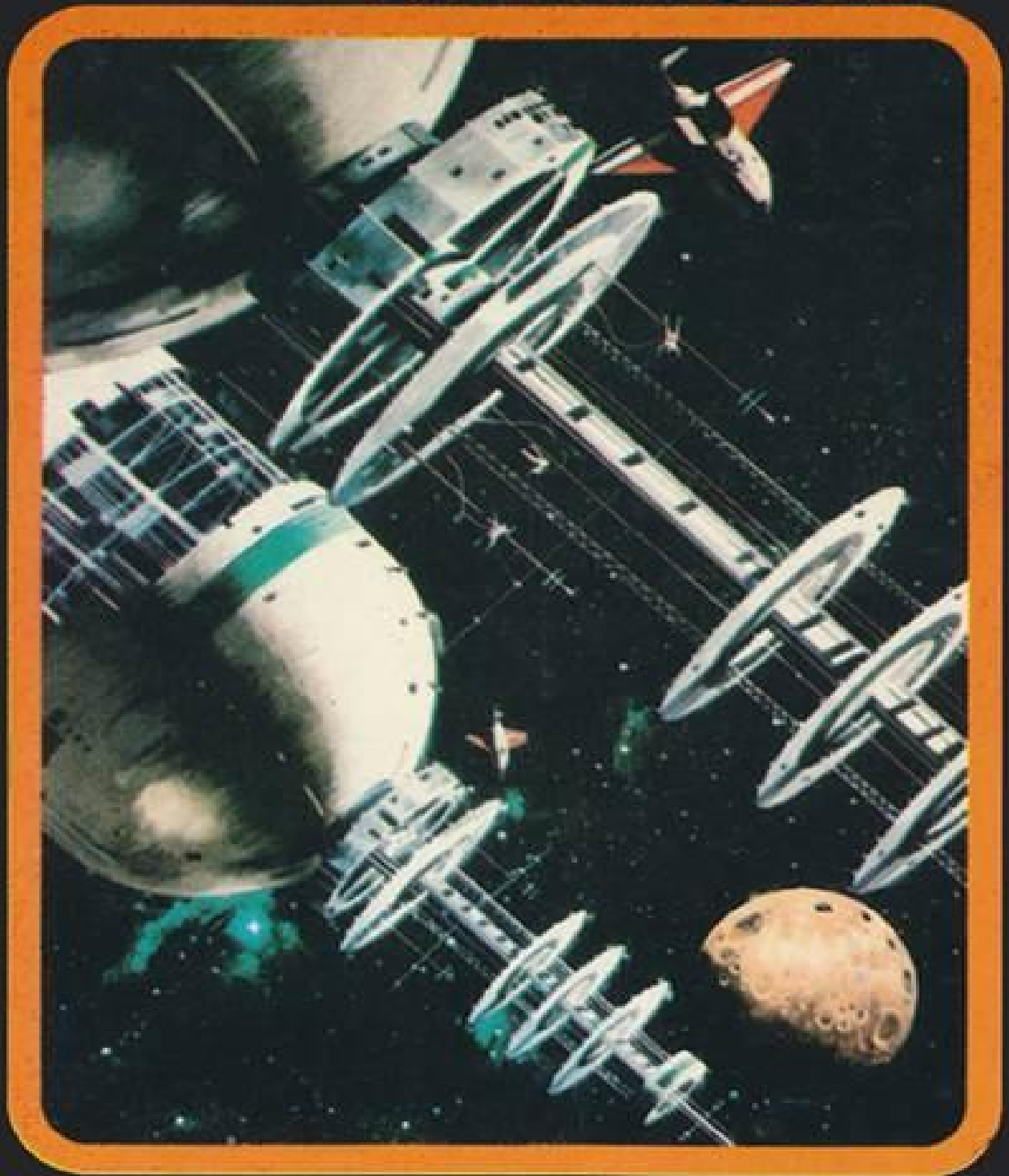

SM
supernova

KLIFORD SIMAK

NEVOLJE SA TIHOOM

Kliford Simak

Nevolje sa Tihoom

Cliford Simak
THE TROUBLE WITH TYHO
1961.

PRVA GLAVA

Sve je bilo u najboljem redu. Razume se, nisam zarađivao baš mnogo. Malo ko i jeste... sem onih koji su uspeli da otkriju nešto zaista veliko, a malo nas je bilo takvih. Ali kako sam dosta dobro prolazio, sindikat je bio zadovoljan što mu deonice ne gube vrednost. Nisu bili baš potpuno zadovoljni, što je i shvatljivo, ali odlučili su da dečku pruže priliku. Još me smatraju dečkom, iako mi je dvadeset sedam godina.

Možda bi trebalo da objasnim šta je to sindikat. Ta reč zvuči dosta važno, ali njeno značenje u stvari nije takvo. To je tek grupica ljudi iz starog rodnog grada Milvila koji su izdvojili deo svojih ušteđevina kako bi dečko opijen Mesecom, koga su pratili kako odrasta, mogao da ode tamo i okuša sreću. Ne bi se baš moglo reći da sam ih lako na to nagovorio... što je i razumljivo, jer u pitanju su prosečni, konzervativni ljudi iz jednog malog grada. Tu je Mel Adams, bankar, Toni Džons, berberin, i veliki Den Olson, koji je držao prodavnicu i još otprilike deseterica drugih. Mislim da su jedino pristali stoga da bi kasnije mogli o tome da razgovaraju. Ne može svako da kaže kako ima novac uložen na Mesecu.

I tako sam se ja kotrljao u traktoru i razmišljao o svima onima koji su ostali kod kuće, zadovoljan što se konačno vraćam u Kunskin posle četiri dana provedena Tamo Napolju. Nemojte me pitati zašto ga zovu Kunskin, ili zašto mesto pored Šombergera nazivaju Vraninim Mamcem ili ono drugo naselje u Arhimedu, Gladnim Praskom. Čovek bi pomislio da će tim mestima nadenuti sijaset maštovitih naziva kao što su imena svih onih naučnika po kojima su krateri nazvani, ili da će se bar zvati Lunagrad, ili Mesecgrad, ili da će njihova imena imati bar nekog smisla. Ali pretpostavljam da to tako i biva. U danima kada je Mesec bio još jako udaljen, sasvim je bilo u redu da se mestima na njemu nadevaju sva ta otmena imena, ali kada su ljudi stigli u njih, izabrali su stara, bliska im imena, koja su ih podsećala na dom.

Proveo sam četiri dana napolju severozapadno od Tihoa, a to je bilo baš neko ludo mesto – sve kao da je bilo okrenuto naglavce – ali nisam loše prošao. Sakupio sam prilično veliku vreću lišajeva koje

sam potom smestio u frižider, a rezultati testa koji sam na brzinu obavio pokazali su mi da su puni mikroba.

Približavao sam se Piktetu, od koga mi je bilo potrebno manje od sata do kuće, kada sam ugledao još jedan traktor. Spuštao sam se niz padinu koja je oivičavala jednu stranu male odsečene udoline kada sam primetio taj sjaj, na samoj ivici senke. Zadržao sam pogled na tom sjaju, pitajući se nije li to možda sloj stakla. Unaokolo ima mnogo vulkanskog stakla. Od njega se uglavnom i stvaraju zraci, a najtananiji zračni sistem na Mesecu nalazi se u oblasti Tihoa.

Ne znam šta me je to nagonilo da i dalje osmatram, ali mora da me je nešto u vezi s tim nagnalo da se prepadnem. Pošto čovek proživi ovde otprilike nekoliko godina, stiče određeno osećanje za takve stvari; u lobanju vam se usadi neka vrsta otiska. A ishod toga je to, da je čovek, ne znajući zapravo zašto, u stanju da smesta uoči sve što je neuobičajeno. Na Zemlji bi to sigurno nazvali njuhom za nešto, ali ovde je ta reč, nema sumnje, neprimerena.

Okrenuo sam traktor i uputio se niz padinu, krenuvši u pravcu odakle je dopirao taj sjaj. Suzi, moj pas-tragač, pojavi se iz radija, gde se odmarala, sakrivala, ili šta je već tamo radila. Sela je na obod točka i stala uzbuđeno da se meškolji, dok su iz nje izbijale varnice. Ili su bar na to ličile, premda, u stvari, nisu bile prave varnice.

Neki meteorit pogodio je traktor. To me je na smrt preplašilo. Uvek vas uplaši – ne toliko zvuk koliko saznanje da je mogao biti veliki i da je mogao označiti kraj svemu. Ovaj verovatno nije bio veći od jednog milimetra – poput malo krupnijeg zrna peska. Ali kretao se brzinom od nekoliko milja u sekundi i sadržao je stoga dosta veliku snagu.

Stigao sam do podnožja padine i krenuo preko dna male udubine tako da sam sada mogao jasno da vidim da sjaj potiče od traktora za mesec. Bio je nepomičan i u blizini nisam nikoga zapazio. Izgledalo je kao da stoji parkiran, a činjenica da ga je neko parkirao na suncu sasvim blizu senke, govorila mi je da je u pitanju potpuni ludak ili pravi žutokljunac. Kada čovek parkira vozilo za vreme mesečevog dana uvek se trudi da ga parkira u senci.

Na Mesecu je vrućina, ne slušajte one koji vam tvrde suprotno. Ovde, u polarnim oblastima, nije tako toplo kao u zoni ekvatora, ali ipak je dosta toplo – posle podne se temperatura popne na 250° Celzijusovih. Razume se da je svako snabdeven jedinicama za

hlađenje, ali one troše za svoj rad dosta energije, a na Mesecu postoje dve dragocenosti – energija i kiseonik. Svako ih gomila kao kakav tvrdica. Ne stoga što nemamo dovoljno energije, atomici sadrže mnogo energije. Već stoga što voda nikada dugo ne potraje, tako da se mora sakupiti dosta vode za turbine na paru.

Sasvim sam se približio tom traktoru i isključio turbine. Stavio sam šlem na glavu i čuo kako je brava škljocnula, a zatim ga pljesnuo odozgo kako bi čvrsto nalegao. Kada ste napolju na površini, pa makar se nalazili i u traktoru, uvek na sebi morate imati skafander. Tako da, ako meteorit zdrobi traktor a vi preživite, ili ako u njemu napravi veliku rupu, imate još jednu priliku. Mada, ako baš želite istinu, ta vam druga prilika ne vredi mnogo ako se sami nađete miljama udaljeni od bilo čega, i to samo u skafanderu.

Otvorih vrata koja su vodila u vazдушnu komoru. Kada sam se našao unutra, gurnuh polugu koja je zatvarala unutrašnja vrata, a zatim otvorih ona spoljašnja. Ispuzah napolje poput crva iz jabuke. Taj način izlaženja nije baš previše otmen, ali principi inženjerstva su razboriti, a to je veoma važno. Ovde na Mesecu dostojanstvo baš nije na ceni.

Čim sam promolio glavu, sjaj me je zaslepio. Zaboravio sam da spustim filterski vizir. On vam nije potreban u kabini, pošto vizirska ploča poseduje vlastiti filter. Bio sam kivan na sebe, ne zato što sam bio zaslepljen, već stoga što sam zaboravio. Izgledi da dočekate starost nisu. baš veliki ako počnete da zaboravljate čak i nevažnije stvari.

Nisam mogao da dohvatim vizir, pošto su mi ruke bile priklještene, tako da sam prvo morao da se izmigoljim pre no što budem u stanju da spustim vizir. Stoga sam čvrsto zatvorio oči, ne otvarajući ih dok nisam uspeo da oslobodim šake.

Prva stvar koju sam ugledao bila su otvorena spoljašnja vrata na parkiranom traktoru, tako da mi je bilo jasno da je onaj ko se nalazio unutra sada bio napolju. Osetio sam se pomalo glupo zbog trenutne panike koju sam osetio. Ali time što sam prišao nisam učinio ništa neočekivano. Čovek ne sreće baš puno ljudi kada je napolju, te je znak dobrog vaspitanja zaustaviti se i pozdraviti se.

Krenuh prema tom traktoru i tek tada uočih okruglu rupu pravilnog oblika na vizirskoj ploči.

Pojačah jačinu svog radija u skafanderu: »Ima li koga?«

Nije bilo odgovora. A Suzi koja je izišla zajedno sa mnom, uzbuđeno je poigravala ispred mene, trepćući i sevajući. Bez obzira na to šta mislite o njima, ponekada su psi tragači ugodno društvo.

»Zdravo«, povikah ponovo. »Da li vam je potrebna pomoć?«

To je bilo baš glupo pitanje. Taj meteorit mora da je prošao pravo kroz kontrolnu tablu, tako da je traktor po svemu sudeći bio neupotrebljiv. Jedan petoparac bi gotovo sasvim ispunio rupu, što znači da je bio dovoljno veliki i da je verovatno napravio pravu zbrku.

Do mene dopre jedan slabašan glas.

»Zdravo. Možeš se slobodno kladiti da mi je potrebna pomoć.«

Bio je to neki čudan glas. Zvučao je ženski.

»Kolika je šteta?«

»Dosta velika«, odvrati glas. »Odmah dolazim. Vršila sam popravke, ali suviše se zagrejao. Moram stići do senke.«

Znao sam kako sada mora da je bilo u tom traktoru. Kada su jedinice za hlađenje bile isključene, on bi se brzo zagrejao. A pošto je sunce prodiralo kroz svo to staklo, unutra je temperatura bila mnogo mnogo viša nego na površini.

»Mogu te odvući u grad«, rekoh. »To je samo na otprilike sat vremena odavde.«

»Oh, ne mogu. Mogu ja to opraviti.«

Jedna prilika u skafanderu obiđe oko traktora i krenu prema meni.

»Ja sam Emilija Tompson«, reče ona, ispruživši šaku.

Prihvatih ispruženu šaku i naši prsti u otvrdlim rukavicama obaviše se jedni oko drugih.

»Žena?«

»A zašto da ne?«

»Pretpostavljam bez ikakvog razloga. Samo što ih ovde napolju nema baš mnogo. Još ni za jednu nisam čuo.«

Nisam mogao da joj vidim lice, jer joj je filter bio spušten.

Na ramenu joj je sedeo jedan pas tragač. Suzi se približila i stala da se vrti oko te motke za pse. Sevali su varnicama jedno na drugo.

»Možda bi«, reče ona, »mogao da ga odguraš u senku da se malo ohladi.«

»Emilija«, rekoh joj, »zovem se Kris Džekson i nisam nikakav Samarićanin, ali ne mogu te ostaviti ovde kada ti je tabla potpuno

uništena. A uostalom to ti je najpametnije da uradiš. Moglo bi ponovo deset puta da te pogodi u narednih trideset milja. Ti to jednostavno tražiš.«

»Ne mogu se vratiti u grad«, reče ona.

»A ja ti neću dozvoliti da ostaneš ovde. Luda si što uopšte pomišljaš na tako nešto.«

Ona pokaza na moj traktor. »Imaš li nešto protiv?«, upita ona. »Mogli bismo unutra da o tome porazgovaramo.«

»Svakako«, odvratih, mada mi uopšte nije bilo jasno o čemu bi to trebalo da porazgovaramo.

Pređosmo put do mog traktora i ona uđe ispred mene. Sačekah malo, pa i sam uđoh.

Poterah traktor napred sklonivši ga sa sunca.

Dva psa tragača sedela su jedan pored drugog na tabli tek neznatno ispuštajući varnice.

Tada se okrenuh.

Zabacila je šlem i osmehivala mi se, ali nekako odlučno. Kosa joj je bila crna i prava, podšišana a la princ Valijant. Imala je mlečno belu kožu i bila je prilično pegava. Ličila je na učenicu koja je iznenada odlučila da odraste.

Polaskao sam joj. Otišao sam do frižidera po bocu sa vodom. Morao sam da je obiđem da bi do njega stigao. Nema baš mnogo mesta. Kabina jednog traktora za istraživanje nije baš velika.

Uzeo sam bocu i dve čaše. Njoj sam nasuo do vrha, a meni tek malo. Pretpostavljao sam da joj je potrebna voda. Kada provedete nekoliko sati u skafanderu, i tek s vremena na vreme gutnete malo mlake vode iz cevi, počnete da sanjate ledeno hladnu vodu.

Ona žedno ispi i pruži mi čašu.

»Hvala ti«, reče.

Ponovo joj napunih.

»To nije trebalo da učiniš. To je čisto preterivanje.«

Protresoh bocu. U njoj je još bilo vode, ali to je bila cela moja zaliha.

»Gotovo sam stigao do kuće«, odvratih. »Neće mi biti potrebna.«

Ona stade lagano da pijucka drugu čašu. Znao sam da se s teškom mukom savlađuje da naiskap ne popije i drugu čašu. Postoje trenuci kada telo vrišti tražeći nešto hladno i vlažno.

Vratih bocu nazad u frižider. Ona primeti vrećicu sa lišajevima.

»Uspešan put«, primeti ona.

»Nije bio baš loš. Puni su mikroba. Doktoru će biti milo kada ih dobije. Nikad ih nema dovoljno.«

»Prodaješ ih sanatorijumu?«

Klimnuh potvrdno. »Tako podmirujem troškove dok tragam za drugim stvarima.«

»Kojim drugim stvarima?«

»Uobičajenim. Uranom. Kromitom. Dijamantima. Bilo čim. Skupljam čak i ahat. Na prošlom putu pronašao sam neke predivne primerke.«

Ona se kratko i grleno nasmeja. »Ahat!«

»U Kunskinu živi jedan momak kome je on hobi. Seče ga i glača. One koji mu se dopadaju zadržava, a ostale šalje na Zemlju. Postoji velika i stalna potražnja za dragim kamenjem sa Meseca. Ne mora da bude dobro. Samo da je sa Meseca.«

»Sigurno ti ne plaća mnogo za to.«

»Ne plaća mi ništa. On mi je prijatelj. Čini mi neke sitne usluge.«

»Shvatam«, odvrati ona.

Promatrala me je nekako sračunato, kao da se na nešto odlučuje.

Ispila je vodu do kraja i vratila mi čašu.

»Ostalo je još za jednu«, ponudih joj.

Ona odmahnu glavom. »Krise«, poče ona, »da li bi hteo jednostavno da se vratiš u grad i zaboraviš da si me video? Mogao bi da mi sanduk odguraš u senku. Za ostalo ću se snaći.«

Sada ja odmahnuh glavom. »Ni govora. Zar želiš da izvršiš samoubistvo? Ne mogu to da ti dozvolim.«

»Ne mogu da se vratim u Kunskin...«

»Ne možeš ni ovde ostati«, primetih ja.

»Ne mogu se vratiti u Kunskin zato što sam ilegalac. Nemam dozvolu.«

»Znači to je u pitanju«, odvratih.

»Izgovorio si to kao da sam učinila bogzna šta.«

»Nisam tako mislio. Samo sam hteo da kažem kako ti to nije baš vrlo mudro. Znaš zašto služi dozvola... kako bi mogli da vode računa o tebi. Kako bi mogli, ako zapadneš u neku nevolju...«

»Neću upasti ni u kakvu nevolju.«

»Već si upala«, rekoh joj.

»Mogu se izvući.«

Imao sam želju da je svežem, kako bih joj to izbio iz glave.

Dovela me je u nemoguću situaciju. Nisam je mogao ostaviti sa uništenom tablom, a nisam mogao ni da je izručim. Tamo nazad važi samo jedno pravilo. Mi koji se nečemu nadamo držimo se zajedno. Na svaki način trudimo se da pomažemo jedni drugima. Nikada se međusobno ne cinkarimo.

Doći će vreme, možda za sto i više godina, kada će nas biti previše, kada ćemo jedni druge potkradati, lagati i potkazivati – ali to vreme još nije došlo.

»Mogao bih ti pomoći da ga popraviš«, rekoh joj, »ali nije u tome stvar. Ako ovako nastaviš, stavljaš život na kocku. Potreban ti je servis. A tu je i rupa u ploči.«

»Mogu je zakrpiti.«

Bila je u pravu, mogla je to da učini.

Ona reče: »Moram stići do Tihoa. Jednostavno moram stići donde.«

»Do Tihoa?«

»Da. Čuo si za taj krater.«

»Kakav Tiho!«, rekoh pomalo užasnut.

»Ma znam na šta misliš«, reče ona. »Gomila glupih priča«.

Ona nije znala o čemu govori. Te priče nisu bile glupe. Zasnivale su se na suvim, istinitim zapisima. Bile su zabeležene. Ljudi koji dugo žive u Kunskinu sećaju se šta se dogodilo.

»Dopada mi se tvoja faca«, reče ona. »Poštenjačina si.«

»Do đavola i s tim«, odbrusih ja.

Oдох do kontrolnih uređaja i pokrenuh motor.

»Šta to radiš?«

»Idem u Kunskin .«

»Izručićeš me.«

»Neću«, odvratih. »Predaću te onom mom prijatelju koji voli ahat. On će te skrivati dok ne smislimo šta nam valja preduzeti. I kloni se tih vrata. Isprašiću ti tur ako pokušaš da umakneš.«

Jedan trenutak nisam znao da li će početi da plače ili će skočiti na mene poput kakve divlje mačke. Pokazalo se da nije nameravala da učini ni jedno ni drugo.

»Sačekaj čas«, reče ona.

»Da?«

»Da li si ikada čuo za Treću lunarnu ekspediciju?«

Klimnuh. Ko za nju nije čuo. Mesec je progutao dva broda i jedanaestoricu ljudi... jednostavno su nestali s vidika. I to pre trideset godina i nikada nisu bili pronađeni.

»Znam gde je«, reče ona.

»Tiho?«

Ona klimnu.

»Pa šta?«

»Pa ništa sem što se tamo nalaze dokumenti.«

»Dokumenti...«

Tada mi je sinulo. »Misliš na muzejsku robu!«

»Možeš li zamisliti koliko to vredi?«

»I prava na priču. '*Pronašao sam Izgubljenu lunarnu ekspediciju*'«.

Ona klimnu. »Sigurno bi od toga napravili knjigu, film, a bilo bi i na televiziji.«

»A vlada bi ti možda prikačila i kakvu medalju.«

Ona reče: »Posle. Ne pre.«

Shvatio sam šta je htela da kaže. Ako sada zučneš išta o tome, odgurnuće te u stranu i pohitaće, ne obazirući se na priče, da sami pokupe svu slavu.

Emilija Tompson me ponovo pogleda onim svojim sračunatim pogledom.

»U škripcu sam«, reče ona. »Nudim ti pola-pola.«

»Tako i treba«, odgovorih. »Podela na ravne delove. Oboje mrtvi i beli. Pokušali su tamo da izgrade opservatoriju. Morali su da odustanu.«

Sedela je ćuteći i razgledajući kabinu. Bila je dosta mala. Nije imalo bogzna šta da se vidi.

»Koliko ti je hipoteka na ovo?« upita ona.

Odgovorih: »Sto hiljada dolara.«

»A sindikatu će jednog dana dosaditi da se bakće s tobom«, nastavi ona, »i prodaće te.«

»Mislim da je to malo verovatno«, rekoh joj, ali nisam bio ni upola u to siguran kao što sam se trudio da zvuči. Još dok sam odgovarao, video sam ih kako piju kafu u prodavnici ili sede unaokolo u berbernici, ili kako možda skidaju sakoe i spremaju se da odigraju večernju partiju pokera u stražnjoj sobi banke. I znao sam kako bi im

bilo lako da zbog dosadnog razgovora prvo postanu nezadovoljni, a kasnije osete paniku.

»Čak i sada«, poče opet ona, »jedva uspevaš da se provučeš. Stalno se nadaš da ćeš pronaći nešto veliko. Koliko si upoznao onih kojima je to pošlo za rukom?«

Morao sam da priznam: »Ne baš mnogo.«

»Pa, evo«, reče ona. »Ovo je to nešto veliko. Nudim ti ga.«

»Zato«, podsetih je, »što si u škripcu.«

Ona iskrivi usta u osmeh.

»Zbog toga i još zbog nečega.«

Čekao sam.

»Možda stoga što to nije posao za jednu devojkicu. Iskreno da ti kažem, drugar, na smrt sam bila uplašena pre no što si se dokotrljao.«

»Malopre si mislila da to jeste posao za jednu damu?«

»Verovatno jesam«, reče ona. »Znaš, imala sam partnera. Napustio me je.«

»Pusti me da pogađam«, rekoh. »Ime mu je bilo Badi Tompson. Gde se sada Badi nalazi?«

Iznenada sam ga se setio. Delovao je pre otprilike godinu dana izvan Kunsčina. Motao se unaokolo oko mesec dana, a zatim je otišao. Nema mnogo onih koji dugo ostanu na jednom mestu.

»Badi je moj brat. Dogodio mu se maler. Upao je u radijacijsku oluju, daleko od zaklona. Nalazi se u bolnici u Vraninom Mamcu.«

»To je gadno«, rekoh i odista sam to mislio. To je bilo nešto što se svakom moglo dogoditi bez ikakve najave. Bio je to jedan od razloga što se ne treba na otvorenom suviše udaljavati od svog vozila. A čak i ako vam je vozilo u blizini, treba uvek osmotriti ima li nedaleko kakva pećina, zid ili pukotina.

»Oporaviće se«, reče Emilija, »ali to će potrajati. Možda će morati da ga vrata na Zemlju zbog boljeg tretmana.«

»To će stajati poveću sumu novca.«

»Više no što imamo«, odvrati ona.

»Došla si iz Vraninog Mamca?«

»Doletela sam, zajedno sa vozilom i svim ostalim«, reče ona. »Na to sam dala poslednju gotovinu koju sam imala. Mogla sam stići i tlo, ali to je dosta daleko.«

»I rizično.«

»Sve sam isplanirala«, reče ona, i mogao sam da primetim da je besna zbog mog ponašanja. »Ta me je letelica dovezla i spustila u svemirsku luku. Odvezla sam se do administrativne zgrade i parkirala s jedne strane. Ušla sam u zgradu kao da sam se uputila ka mestu gde se vrši registracija, ali nisam tamo otišla. Otišla sam u toalet za dame i ostala tamo gotovo jedan čas, dok nisam čula kako pristiže neki brod. Zatim sam izašla dok su svi bili zauzeti, tako da me niko nije primetio. Otišla sam do vozila i jednostavno se odvezla odatle.«

»Vranin Mamac će prijaviti...«

»Oh, svakako, znam da hoće«, prekide me ona. »Ali tada će biti već kasno. Ili ću do tada već imati ono za čim tragam ili više neće biti Emilije Tompson.«

Sedeo sam i razmišljao o drskosti kojom se poslužila. Pošto je radila pod jurisdikcijom Kunskina, trebalo bi da poseduje kunskinsku dozvolu, kako bi kunskinska centrala mogla da prati svaki njen korak. Trebalo bi da je priložila plan puta i da im se javlja preko radija svakih dvadeset časova. Ako se jednom ne bi javila, smesta bi bila poslata jedinica za spašavanje. Ali tako nešto nije bilo u njenom stilu.

Ionako joj ne bi dozvolili da se uputi ka Tihou. Verovatno bi joj zaplenili vozilo čim bi i izustila tu reč. Tiho je predstavljao čist otrov i svima je to bilo poznato.

I tako se ona spustila na pistu i uputila ka kancelariji, tako da je svako ko ju je video pomislio da je otišla po dozvolu i da priloži plan puta. A kada se ponovo pojavila, ako ju je iko uopšte i primetio, sigurno su računali da je dobila dozvolu tako da o njoj uopšte više nisu razmišljali.

I tako je, bez ikakve dozvole, bez plana puta, nigde ne ubeležena sem u Vraninom Mamcu, bila potpuno slobodna da ide kud god želi.

Bio je to, pomislilih, veličanstveni samoubilački korak.

»Badi je pronašao čoveka«, reče ona, »na spoljašnjim padinama Tihoa.«

»Kakvog čoveka?«

»Jednog iz posade Lunarne trojke. Uspeo je nekako da umakne od onoga što se dogodilo, ma šta da je to bilo. Zvao se Roj Njumen.«

»Badi je trebalo da to prijavi.«

»Razume se da znam da je trebalo. Znao je i on. Ali pitam te, šta bi ti učinio? Vreme nam je bilo na izmaku, ponestajalo nam je novca. Ponekad čovek mora sve da stavi na kocku... čak kada je i zakon u pitanju.«

Bila je u pravu. Ima trenutaka kada čovek mora sve da stavi na kocku. Ima trenutaka kada vas hvata očajanje. Ima trenutaka kada kažete sami sebi »do đavola s tim« i kada rizikujete sve što imate.

Obično tada izgubite.

»Taj Njuman je imao dnevnik. Pokazalo se da ga nije baš uredno vodio. Ali u njemu je stajalo kako su svi sastavili oporuke i zabeležili svoje priče...«

»To su dokumenti za kojima tragaš?«

Ona klimnu.

»Ali ti ne bi mogla da ih zadržiš. Morala bi da ih predaš njihovim porodicama.«

»Da, znam«, reče ona. »Ali mogli bismo da ih fotostatišemo, pa bismo tako imali i priču. A našlo bi se tamo i drugih dokumenata koja nisu lične prirode. Pored toga i mnogih drugih stvari. Ta ekspedicija bila je opremljena mnogobrojnim naučničkim uređajima. A tu su i brodovi. Bila su dva, jedan od njih putnički, drugi teretni. Možeš li zamisliti koliko bi danas vredela ta dva broda?«

»Ali oni nisu...«

»Jesu«, prekide me ponovo ona. »Spadaju u robu za spašavanje. Proverila sam. Ograničenje je isteklo. Pripašće onome ko ih pronađe.«

Čim sam stao da razmišljam o tome, bilo mi je jasno da je u pitanju gomila novca. Čak i posle trideset godina ti bi brodovi mogli poslužiti, ako ih meteori nisu izbušili kao švajcarski sir. A čak i da nisu bili u operativnom stanju, mogli bi se dobro prodati kao otpad. Metal proizveden upravo ovde na Mesecu vredeo bi dosta novca.

»Vidi«, reče ona, »pređimo na posao. Možeš me ostaviti ovde. Možeš se žurno vratiti sa novom kontrolnom tablom. To možemo zajedno obaviti. Tebe poznaju u Kunskinu. Mogao bi da priložiš plan puta koji bi te odveo na spoljašnje padine Tihoa. Mogao bi s tim da im umakneš. Dotle bismo mogli da prođemo, a da ne počnu da nas proveravaju.«

Sedeo sam i razmišljao i činilo mi se da je sve to u redu, sem što bismo im na taj način bacili u lice njihova vlastita pravila. Ako bismo pronašli ovu ekspediciju bio bih junak, i možda neizmerno bogat. A ako ne bismo uspeli, verovatno bih bio mrtav i više mi ništa ne bi bilo važno.

Razmišljao sam o godinama koje su bile za mnom i o onima koje će tek doći, i zamišljao sam članove sindikata kako sede u berbernici i zalažu se da budem suspendovan. A razmišljao sam i o tome kako bi lepo bilo šetati se ponovo milvilskim ulicama dok svi govore: *Evo ide Kris Džekson. Uspeo je na Mesecu.*

»Pola-pola«, reče Emilija Tompson.

»Podelimo na trećine«, rekoh. »Ne možemo izostaviti Badija«.

To je nevolja sa mnom – dosta sam sentimentaln.

DRUGA GLAVA

Imali smo na raspolaganju šest dana svetlosti, a dok se ne vratim, ta margina će iznositi nešto manje od pet dana. Ali za pet dana čovek može dosta toga da uradi. Od mesta na kome se nalazio Emilijin traktor mogli smo za svega nekoliko časova da stignemo do oboda Tihoa.

Mogli bismo da se vratimo po mraku... ako se uopšte vratimo... ali svetlo nam je bilo potrebno za obavljanje samog posla.

Vozio sam mehanički i za vreme vožnje razmišljao i proklinjao sebe što sam takva glupa budala pa izazivam svoju dobru sreću i upuštam se u ovakvu jednu pogodbu.

A bio sam i uplašen, bio sam sav zelen od straha.

Jer, bez obzira na ono što je Emilija rekla, s Tihoom se nije trebalo šaliti. Niko se nije čak ni pretvarao da zna čega sve tamo ima, ali neka od nagađanja bila su dovoljna da vam se nakostreši kosa na glavi.

U ranim danima, pre nekih dvadesetak godina, želeli su da izgrade astronomsku opservatoriju na dnu Tihoa, ali posle onoga što se dogodilo, umesto tamo, sagradili su je u Kuvijeru. Poslali su radnu posadu da postavi instalacije u Tihou i posada je nestala. Površinska posada za spašavanje je krenula za njima i isparila, i to ne u vazduh, već pre u svemir. Krenula je i posada koja je trebalo da istraži stvar iz svemira i brodovi su satima unakrst nadletali krater. U krateru nije bilo nikakvog života. Nisu primetili nikakvo kretanje, čak ni nagoveštaj nečeg sličnog. Instrumenti za premeravanje su stajali tamo gde su ih ljudi ostavili. Unaokolo su bili razmešteni tamni svežnjevi i gomile ostale opreme i zaliha. Videli su se tragovi koji su vodili prema jugu, ali oni kao da su se završavali i pustoši kraterskog zida. Nigde ni traga ljudima.

I to je bio kraj. Više niko nije ušao u krater niti mu se približio. Kada bi mu se neko približio makar na nekoliko milja taj ga je obilazio u širokom luku ukrućenih nogu. Niko ko je bio pri zdravoj pameti nije ni pomišljao da se spusti u krater.

Pretpostavljam da ja baš nisam bio pri zdravoj pameti.

Ali prekinimo sa zavaravanjima i budimo iskreni. Nijedan tragač sa Meseca nije baš pri zdravoj pameti. Da imaju imalo mozga vratili

bismo se u sigurnost Zemlje.

Suzi se smestila na tabli i više nije mnogo varničila. Primetio sam da je potištena. Merač radijacije postojano je otkucavao. Samrtničko belilo malog kanjona koji se protezao između dva zida razvlačile su preda mnom poput šina, i ja sam samo dolivao ulje na vatru. Veći deo kiseonika ostavio sam Emiliji i nisam smeo gubiti vreme. Ako oстанеš bez kiseonika gotov si. Preostaje ti još onoliko vremena koliko si u stanju da zadržiš dah.

A ja sam bio zabrinut, ne samo zbog kiseonika, već i zbog Emilije. Mada pretpostavljam da nije trebalo da budem, jer izgledalo je da je ona dosta uravnotežena devojčica. Imala je dovoljno kiseonika; odgurio sam njeno vozilo u senku, a ta senka se neće pomeriti do zore narednog lunarnog dana. Sem termičkih jedinica u odelu, ona razume se nije imala drugo grejanje, ali čim bi joj postalo hladno, trebalo je samo da napravi jedan korak i nađe se na suncu i tako se ugrije. Začepili smo rupu u viziploči tako da je mogla da obitava u kabini vozila, a imala je i dovoljno vode.

Pravo prema jugu od mesta na kome sam se nalazio pomaljao se izlomljeni zapadni zid Pikteta, a prema jugozapadu su se nazirali udaljeniji vrhovi Tihoa, sjajna koplja beline koja su parala ugljeno-crno nebo.

Na dnu malog klanca bilo je prašine, i to nije bilo baš dobro. Čovek nikada ne zna kada će upasti u neku rupu prekrivenu prašinom. To može biti sasvim mala rupa ili dovoljno velika da proguta i tebe i još desetak drugih vozila.

Ali nisam imao vremena da unaokolo tragam za sigurnijom kamenitom površinom. A niti sam imao vremena da se vučem lagano i oprezno, što bi mi omogućilo da na vreme zaustavim mašinu i vratim je u sigurnost ako naiđem na neku rupu.

Da sam znao da je dno kanjona prekriveno prašinom, uopšte ne bih ni ulazio u njega; ali njegovi gornji prilazi, gde su mu strane bile niže, sastojali su se od čvrstog i postojanog šljunka po kome se veoma lako kretalo. Razume se da sam video šta je ispred mene, ali na belini sunca ni na koji način se ne može zaključiti da li se pred vama u daljini nalazi prašina ili šljunak.

To je jedna od stvari koje vas iznenade kada prvi put iskoračite iz svemirskog broda. Mesec je crno-beo. Sem pojedinih nagoveštaja tu

i tamo u pojedinim formacijama stena, uopšte nema nikakvih boja. A i tu boju primetite tek kada joj se sasvim približite. Sjaj sunca sve kupa u belini. A tamo gde nema sunca, vlada potpuno crnilo.

I tako sam krenuo kotrljajući se niz tu prašnjavu aleju – po prašini preko koje nikada još ništa nije ostavljalo tragove; preko prašine koja je bila izrovašena sićušnim kraterima od jednog inča koju su napravile fijukave čestice krhotina što su poput oluje stigle iz svemira; prašina koja se gomilala vekovima, izdubila je zidove beskrajnim udarima radijacije, udaranjem čestica peska koje su se kretale više milja u sekundi, sporim strpljenjem toplote i hladnoće između kojih je razlika bila na stotine stepeni.

Opak je to, gorak i težak život, ali u samoj grubosti Meseca ima i mnogo slave i lepote. On samo čeka da se okliznete da bi vas ubio, u njemu nema nimalo milosrđa, njega uopšte nije briga ni za šta; ali ima trenutaka kada je u stanju da vam zaustavi dah nekim svojim čudom, kada može da vam uzme dušu i uzdigne je visoko u crnu prazninu svemira i tako nam pruži unutrašnji mir. Ali u drugim trenucima jednostavno vas natera da se ukočite.

Upravo tako je sada na mene delovao: sedeo sam uspravno i ukočeno, grlo mi je bilo suvo, a znoj izbijao iz svih pora dok sam tandrkao niz tu aleju u kojoj me je možda čekala zamka iz koje nisam imao šanse da se izvučem.

Uspeo sam. Izgleda da ovog puta nisam ja bio na redu. Stari gospodin Mesec me je poštedeo za neku drugu priliku.

Iz tog malog kanjona izišao sam u jednu glatku ravnicu koja je u prečniku imala nekoliko milja. A odmah iza te ravnice stajao je prolaz Prima koji je vodio u Piktet i Kunskin.

Tle je sada bilo šljunkovito i po njemu se lako kretalo. Bacio sam pogled na zalihu kiseonika u kabini i video da je igla gotovo na minimumu, ali bilo ga je dovoljno. Čak i da nije, imao sam ga još malo u rezervoaru odela, tako da nije bilo opasnosti.

U tom trenutku sam o malo čemu morao da brinem, jer za sobom sam ostavio prašinu, a i činilo se da mi kiseonika neće ponestati.

Uspeo sam se na kratku padinu prelaza i preda mnom se širio Piktet, omeđena ravnica sa gradom Kunskinom zbijenim uz njen severoistočni zid; a van nje, iza grada, nazirao se oštar postojani sjaj svemirske luke, koja je služila kao stanični centar za druge planete.

Čak i dok sam posmatrao, jedan se svemirski brod lagano spustio dok su njegovi zahuktali mlaznici izbacivali plamenove u obliku pečurki vatrenom žestinom. Neobično je bilo to posmatrati, pošto je sva ta sila, sva žestina plamena, bila obavijena potpunom tišinom.

Belina i crnilo Meseca su prve stvari koje ostave utisak na čoveka, ali užasna arogantnost njegove tišine je ono što sa čovekom živi za svih dana koje provede na njegovoj površini. Ta tišina predstavlja nešto neverovatno i neprihvatljivo sa čim je veoma teško živeti.

Lagano sam se spuštao kroz prolaz, jer bio je tek nešto širi od šina, a na putu je bilo i nekoliko krivina koje su zahtevale da se u njih ude puzeći. Igla za kiseonik se pomerila još nadole, ali znao sam da sam na sigurnom.

Stigao sam do podnožja padine i skrenuo nalevo. Zaobišao sam jednu osulinsku padinu koja je štrčala iz prstenastog zida a tamo, zbijen u uglu između te padine i samog zida, nalazio se sanatorijum.

Na Mesecu niko ne gradi na otvorenom. Uvek se zgrade podižu uz visoke zidove, zbijaju se ispod planina, uvek se traga za malim skrivenim uglovima, jer zaštita je neophodna. Potrebna vam je zaštita od radijacije i meteorita. Potpuna zaštita postoji samo ispod zemlje, ali u čovekovoj prirodi postoji nešto što se buni protiv života u rupi. Ali bar nekakvu zaštitu možete dobiti ako gradite po uglovima visokih zidova, što je bilo rasprostranjeno u Kunskinu. On se protezao na gotovo tri milje, u njemu uopšte nije bilo ulica, već su sve zgrade stajale naspram visokog severnog zida.

Zaokrenuo sam i zaustavio se pred vratima sanatorijuma. Namestio sam šlem i uzeo vrećicu sa mahovinom, te ispuzao iz vozila. Mora da me je neko iz sanatorij uma video, pošto su spoljašnja vrata počela da se otvaraju. Dok sam stigao do njih ona su se već podigla i počela da se spuštaju, te ja stupih u odaju. Spoljašnja vrata se za mnom zatvorište i začuh kako vazduh počeo da struji u odaju. Sačekao sam da se otvore unutrašnja vrata; tada skinuh šlem i stupih u zgradu.

Tamo me je sačekao doktor Viters, čija se usta ispod dugačkih, sivih, morževskih brkova razvukoše u osmeh kada je ugledao vrećicu koju sam nosio.

»Keti«, pozva on, a jednom rukom posegnu prema vrećici, dok me je drugom tapšao po ramenu.

»Ta roba nam je baš potrebna«, reče on. »Gotovo smo iscrpli rezerve. Od kada je nastupio dan, nije se pojavio nijedan od momaka. Ti si prvi.«

On duboko udahnu, a zatim s olakšanjem ispusti vazduh. »U stalnoj sam brizi«, izjavi on, »da će svim poći za rukom da pronađu nešto veliko, te nikoga više neće zanimati da traga za mojim dragocenim malim mikrobima.«

»To ne treba da vas brine«, rekoh.

Pojavila se Keti. Bio je to jedan istrošeni stari fosil, izmoždenog, bezbojnog lica medicinske sestre koja je suviše dugo obavljala svoj posao, koja je težila da vlada i koja je postala strastveno odana svojoj profesiji – što je podrazumevalo brigu za bolesne.

Doktor joj predade vrećicu.

»Obavite testiranje i izmerite težinu«, reče on. »Drago mi je da sam ih dobio.«

Keti uze vrećicu. Zatim mi uputi jedan bezizražajan pogled.

»Zašto ste se toliko zadržali?« upita ona, kao da sam ja jedini krivac. »Počeli su da nam ponestaju.«

Zatim se udalji niz hodnik.

»Hajde«, pozva me doktor. »Izvuci se iz tog oklopa, pa da nešto popijemo. Moraćeš da sačekaš dok Keti ne obavi svoj posao.«

»Bolje da ostanem u odelu«, rekoh. »Smrdim ko sam đavo.«

»Možeš se čak i okupati«, ponudi mi doktor.

»Bolje da ostanem u odelu.«

»Ako se snebivaš samo zbog mirisa, celog života sam radio po bolnicama...«

»Uskoro ću biti kod kuće«, odgovorih, »Tada ću skinuti odelo. Ali piće neću odbiti.«

Doktor me povede u svoju kancelariju. Bila je mala, ali udobna. Teško je neku sobu... bilo koju sobu... na Mesecu urediti tako da bude udobna. Teško je omekšati metalne zidove, podove i tavanice. Možete oslikati zidove, prekriti ih draperijama, možete ih čak ofarbati pastelnim tonovima... čelik će ipak izbiti na videlo. Možete ga osetiti i okusiti. Nikada ne možete potpuno zaboraviti na njegovu hladnoću i tvrdoću. Takođe nikada ne možete smetnuti s uma zašto se gradi od čelika, a ne od nečeg drugog.

Iluzija udobnosti u doktorovoj kancelariji poticala je od mekog, prostranog nameštaja kojim ju je ispunio. Bilo je stolica i ležajeva koji bi vas progutali kada biste se spustili na njih.

Doktor otvori jedan ormarić i izvadi bocu i nekoliko čaša. Čak je imalo i nešto malo leda. Znao sam da će mi pripremiti nešto dobro. Na Mesecu nema slabih pića... kao uostalom ni bilo gde drugde u svemiru. Putni troškovi su toliko veliki da nema smisla pokušavati da se uštedi dolar do dva na pedeset.

»Uspešan put?« upita doktor.

»Sakupio sam dosta mahovine. Ništa drugo«.

»Stalno sam u samrtnom strahu«, reče doktor, »da će doći dan kada je više neće biti. Pokušali smo da je odgajamo u veštačkim uslovima – veštačkim, ali teorijski idealnim – ali ona jednostavno nije uspevala. Pokušali smo da je prenesemo na mesta koja smo sami odabrali, i to ovde na Mesecu, i u tome smo uspeli. Poslali smo izvesnu količinu na Zemlju, ali od toga ništa nije ispalo. Izlazi da im škodi ma i najmanja trunka atmosfere.«

On nastavi sa pripremanjem pića.

»Možda se može naći još na nekim mestima na Mesecu«, rekoše.

Dok odmahnu glavom. »Nikada nije pronađena nigde drugde do u oblasti Tihoa.«

Suzi je pošla sa mnom i sada se spustila na vrh boce viskija. Ne znam da li je ona potencijalni pijanac, ali strašno je privlače boce sa pićem.

»Spretno, malo čeljade«, reče doktor pokazavši glavom prema njoj.« Zatim mi pruži piće. Probah ga. To je bilo upravo ono što mi je bilo potrebno. Spralo mi je nepostojeću prašinu iz grla i odagnalo mi iz usta odvratn ukus. Dobrano sam srknuo.

»Izgleda, doktore, da to dvoje ide zajedno... psi-tragači i mahovina. Dok ne nađete one prve, nećete naći ni drugo. Oko mahovine ćete uvek naći nekoliko pasa-tragača. Kao što se leptirovi uvek vrzmaju oko cveća. Ta mala Suzi je najbolji pronalazač mahovine koga sam ikada video.«

Otpih još jedan poveći gutljaj dok sam razmišljao o tome kako su psi-tragači, mahovina i mikrobi međusobno povezani. Baš to je bilo zeznuto. Psi-tragači su pronalazili mahovinu na kojoj je bilo mikroba,

a Čovek je u stvari tragao za mikrobima. Mikrobi su bili ti koje je upotrebljavao.

Ali bilo je tu još nečeg... time nije bilo sve rečeno.

»Doktore, rekoh, »ti i ja... mi smo dobri prijatelji, zar ne?«

»Pa, pretpostavljam da jesmo«, odvrati doktor. »Da dečaće, rekao bih da to ne podleže ni pod kakvu sumnju.«

»Pa, prožima me neko čudno osećanje. Zapravo, dva čudna osećanja. Prvo je u vezi s tim da Suzi ponekad pokušava da razgovara sa mnom.«

»U tome nema ničeg čudnog«, reče doktor. »Mi ništa ne znamo o njoj ili o bilo kome drugom iz njenog plemena. Možda je inteligentna. Kladio bih se da jeste. Čini se da se ona sastoji od čiste energije, mada niko to nije pouzdano ustanovio. Nigde ne piše da samo oni koji su sastavljali od kože, kostiju i mišića mogu biti inteligentni.«

»A ponekad, opet«, nastavih, »učini mi se da me proučava. Ne samo mene, shvataš, već ljudsku rasu. Tada kažem sebi da me je možda stoga i odabrala... kako bi mogla da me prouči.«

Doktor se nezgrapno spusti na stolicu, tako da je sad sedeo nasuprot meni.

»Ti ovo ne bi ispričao nikom drugom do pravom dobrotom prijatelju«, reče on.

Odmahnuh glavom. Pitao sam se zašto sam uopšte i njemu ovo ispričao. Ni živoj duši to ranije nisam poverio. »Svako drugi pomislio bi da sam lud«, primetih.

»Nisam mislio na to«, reče on. »Ne postoji niko, baš niko, ko poznaje Mesec. Tek smo zagreballi po njegovoj površini.«

»Sećam se, kada sam bio dečak, ljudi su običavali da se pitaju zašto bi uopšte trebalo ići na Mesec. Govorili su da tamo nema ničega. Ničeg zbog čega bi trebalo ići. Čak i da ima, govorili su, bilo bi preskupo prebaciti to nazad. Govorili su da je to samo grumen otrgnut od Zemlje, ali strašno siromašan grumen, bez života, bez atmosfere i gotovo bez ičega drugog. Ko bi ikada pomislio, da ćemo od svih stvari na tom potpuno bezvrednom mestu pronaći jednu od onih za kojom je čovek tako dugo tragao... lek za mentalna oboljenja.«

Klimnuh. Ako je doktor želeo da govori, ja sam bio spreman da ga saslušam. Nisam imao ništa drugo da radim do da se vratim Emiliji

koja se zaglavila u divljini sa razbijenom komandnom tablom. A i sav sam bio slomljen. Želeo sam samo da me puste da sedim tu gde sam. Prihvatio sam još jedno jako piće. Doktor je posegnuo za njim i napunio mi čašu. Nisam pokušavao da ga zaustavim.

»Potrebno nam je više mesta u ovom sanatorijumu«, reče Dok, »i novac nije prolem. Mogli bismo da pronađemo gotovinu da trostruko uvećamo, ali kakvog bi to smisla imalo? Jedva da dobijamo dovoljno mahovine za slučajeve koje već imamo.«

»Podignite cenu«, rekoh mu. »Momci bi se više trudili da je pronađu. Odrekli bi se glupih traganja za uranom, dijamantima i ostalim sličnim besmislicama.«

Dok me oštro pogleda: »Pretpostavljam da se šališ. Zabrinut sam, Kris.«

»Biće pronađeno još mesta na kojima raste mahovina«, primetih. »Za sada na Mesecu postoji samo pet naselja. Tri ovde i dva na Severnom polu. Velike površine na Mesecu još nisu ni istražene. Ponešto je i snimljeno kamerom sa male visine, razume se, i ljudi su nekim oblastima po nekoliko puta prokrstarili, ali ima još mnogo mesta koja Čovek uopšte nije ni video. Postoje velike oblasti u koje nikada nije kročio.«

Doktor odmahnu glavom. »Ne, ne verujem. S tom mahovinom čudno stoje stvari. Mnogo sam o tome razmišljao i to me je proganjalo. Ne postoji nikakav očigledan razlog zbog koga bi mahovina trebalo da raste samo u oblasti Tihoa, sem...«

»Sem šta?«, upitah, ali ne sačekah da on odgovori na to pitanje.

»Sem ako ne postoji nešto u Tihou«, rekoh. »Sem ako mahovina ne potiče iz Tihoa i iz njega se širi.«

Doktor je sedeo zureći u mene, ne skidajući pogled.

»Šta je to u Tihou, Kris? Ti se onuda mnogo muvaš. Da li si išta video?«

»Nikada nisam prišao dovoljno blizu«, rekoh mu.

»Jednog dana«, reče doktor, »neko će to saznati. Neko ko će imati petlje. Jednog dana neko će poslati do đavola sva sujeverja i sići da pogleda.«

Upravo u tom trenutku ušla je Keti sa parčetom hartije koje je predala doktoru. Frknula je u mom pravcu i otišla.

Doktor pogleda u hartiju. »Ispada sto sedamdeset pet«, reče on. »Slažeš li se?«

»Kako god ti kažeš«, odvratih.

Za doktora se moglo reći da je krajnje pošten. Nikada nije bilo potrebe proveravati ono što bi on rekao. Isplaćivao je svaki zarađeni cent.

On izvuče novčanik iz džepa i izbroja mi novac. Zatim mi ga pruži.

»Završi piće«, reče on, »i posluži se još jednim«.

»Nemam vremena. Moram požuriti. Imam puno posla.«

»Ideš opet napolje?«

Klimnuh.

»Nećeš zaboraviti na mahovinu?«

»Neću. Uvek mislim na nju. Mogao bih je puno nabaviti samo kad bih mogao da ostanem napolju. Ali to što se mora upotrebiti u roku od sto sati otprilike malo otežava stvari.«

»Znam«, reče doktor. »Kad bih samo mogao da je flaširam i pošaljem na Zemlju... Možda će neko jednog dana pronaći način da to učini. Ovde imam šezdeset pacijenata... toliko imam i raspoloživog prostora, toliko imam i mahovine. Sva mesta su popunjena za naredne tri godine. Ljudi čekaju da dođu na Mesec kako bismo mogli da ih izlečimo«.

»Možda bi neko mogao da sintetiše...«

On se pomalo promuklo nasmeja. »Da li si ikad video dijagram nekog od molekula o kojima se radi?«

»Ne«, odvratih, »nisam nikada.«

»To je nemoguće učiniti«, reče doktor.

Gurnuh novčanice u džep na odelu i spustih čašu na sto.

Ustadoh. »Hvala na piću«, rekoh.

Suzi se pojavila odnekud spustivši mi se na glavu i zazujavši nekoliko puta oko nje. Takođe je nekoliko puta zaiskrila.

Pozdravih se sa doktorom i iziđoh kroz vazдушnu komoru, te stigoh do vozila.

Svemirski brod koji sam video kako se spušta nalazio se na sletištu i posada je prenosila teret koji je brod doneo. Putnici su očigledno već bili iskrcani.

Pokrenuh turbine i uputih se ka Bljutavom Džou... koji uopšte ne predstavlja ono što vi mislite da jeste, neki mali hamburger sa

čilijem. To je najveća i gotovo jedina poslovna zgrada u Kunskinu. Stara je koliko i sam Kunskin. Džo se dao u posao kada je sagrađena svemirska luka. Podigao je kuću i kuvao za posadu koja je postavljala konstrukcije, a kako su ga ljudi voleli i kako su želeli da Mesec što je više moguće liči na Glavnu Ulicu, pozvali su mesto Bljutavi Džo, jer im je to izgledalo najprimerenije. Od tada nije promenilo naziv.

Zaustavio sam se ispred Džoove zgrade, parkirao vozilo i ušao unutra.

Kao da sam se vratio kući. U stvari to i jeste bio moj dom. Bilo nas je desetak koji smo kod Džoa imali stalne sobe i tamo smo provodili sve vreme kada nismo krstarili unaokolo. Jer kod Džoa je sada i te kakvo mesto. To je neka vrsta mešavine hotela-bara-banke-robne kuće.

Ušao sam u predvorje i krenuo ka baru. Ne toliko što mi je bilo potrebno piće koliko što sam želeo da vidim koga tamo ima.

Pokazalo se da gotovo nikog nije ni bilo. S one strane bara nalazio se Tabi, a s ove strane je stajao neki momak i pio.

»Hej, Kris«, reče Tabi. »Evo nekog ko želi da te vidi«.

Čovek se okrete. Bio je krupan i sirov, sa ramenima koja su se usled težine povijala unapred, kao da će svakog trenutka otpasti. Imao je široku vilicu i sede zaliske... ne bradu već samo neobrijane zaliske... a oči su mu bile plave poput dva velika ledena jezera.

»Ti si Džekson?« upita on.

Priznadoh da jesam.

»Stigao je brodom pre manje od jednog sata«, reče Tabi.

»Zovem se Čendler Bril«, reče gorostas. »Ja sam iz Džonsa Hopkinsa, tamo na Zemlji. Tvoj sam novi gazda, ali složićemo se već.«

On ispruži šaku koja je bila veća od moje čak i kada sam na njoj imao svemirsku rukavicu.

Rukovasmo se. Niz kičmu me prodoše žmarci.

»Hoćete da kažete da ste kupili...«

»Ne, nije to«, odvrati Bril. »Iznajmio sam tebe i tvoju opremu od ljudi iz Milvila. Nemam ništa protiv da ti kažem da su tražili prilično visoku sumu.«

On posegnu u džep i pruži mi koverat. »Ovo je njihovo pismo.«

Uzeh ga, presavih i gurnuh u džep.

Rekoh: »Pretpostavljam da želite prvo malo da se priviknete, pa tek onda da krenete napolje«.

»Ma kakvi«, odvrati Bril. »Mogu krenuti čim ti budeš spreman.«

»Za čim ćemo da tragamo?«

»Oh, za raznim stvarima. Ja sam ti neka vrsta naučnika.«

»Evo tvog pića«, obrati mi se Tabi.

Oдох do bara i uzeh piće, a u glavi mi je grozničavo radilo milion točkića.

Morao sam nekako da se otarasim ovog momka. Moglo mi se desiti da lutam unaokolo s njim i ostaviti Emiliju nasukanu sa pokvarenim vozilom. Koliko god da je bila luda, ipak je zavisila od mene. A tu se takođe radilo o pohodu u Tiho. To je bilo nešto za šta bi se pre dvadeset časova zakleo da nikada neću biti toliko lud, niti da ću imati petlju da preduzmem. Ali doktor je rekao da će jednog dana neko poslati do đavola sva glupa sujeverja i sve te lude priče. Mada one nisu bile ni budalaste ni lude; mnogo je ljudi nestalo u ždreleu Tihoa.

»Imate li mnogo opreme?«, upitah Brila.

»Gotovo da je i nemam«, reče mi on. »Razbacao sam je po celoj Zemlji. Umem da se snađem«.

Klimnu. »Biće s vama sve u redu«, rekoh.

Na trenutak sam imao ludu ideju da ga obeshrabrim rekavši mu kako nismo u mogućnosti da ponese tako mnogo opreme, ali to kod njega ne bi upalilo. Nije mi ličio ni na jednog naučnika koga sam ikada video; nije mi izgledao niti kao neko ko uopšte ima razuma. Ličio mi je na nekog prostaka.

»Kako to da mi Mel Adams nije poslao radiogram?«, upitah.

»Pa«, poče Bril, »ja sam odmah krenuo. Otišao sam čim sam sa njima sklopio pogodbu. Adams mi je dao pismo da ponese. On je štedljiv čovek.«

»Da, poznato mi je«, primetih.

»Nije smatrao za potrebno da ti šalje radiogram. Rekao je da ćeš verovatno biti napolju«.

»Prosledili bi mi poruku preko radija iz luke. Mogao sam stići na vreme da vas sačekam.«

»Ma dobro«, reče Bril, »ne natežimo se. Sve je u redu. Hajdemo nas dvojica nešto da pojedemo.«

»Moram se okupati i presvući«, rekoh mu. »Čim s tim završim, silazim.«

»Čekaću te,« reče Bril.

»Tabi«, pozvah, »dodaj mi jednu flašu«.

Tabi mi pruži flašu, a ja je uhvatim za grlić i krenuh prema vratima.

»Hej«, povika Tabi, »zaboravio si čašu.«

»Neće mi biti potrebna«, odvratih.

Ako je ikada ijedan čovek imao izgovor da se iznenada napije i počne da urla, rekoh sebi, onda sam taj čovek bio ja.

TREĆA GLAVA

Kadu sam napunio gotovo do vrha. Ovde u Kunskinu ne moramo da štedimo vodu. Imamo je dovoljno. Ispod Pikteta se nalazi mnogo kubnih metara leda, a imamo i rudnik u kome se on vadi. To je jedan od razloga što je Kunskin podignut u Piktetu, a ne negde drugde. Jedna od najranijih družina koja je krstarila unaokolo bušeći u raspuklini ispod severnog zida naletela je na ovu masu leda.

Razume se kada ste napolju morate paziti na vodu, jer je ne možete suviše poneti. Ali ovde u Kunskinu možete se slobodno valjati u njoj.

Tako sam ispuzao iz odela i okačio ga u prolazu za slučaj opasnosti, a zatim sam odškrinuo spoljašnja vrata kako bi odelo moglo da se izvetri. U stvari, ne da se izvetri... već da se izsvemiri. Onda sam napunio kadu vodom, uzeo šipku sapuna i spustio bocu pored kade nadohvat ruke, pa ušao unutra da se kiselim.

Kada četiri dana provedete u skafanderu, čovek prosto proključa. Sam sebe nije u stanju da podnese. Pretvori se u smrdljivu masu.

Ležao sam kiseleći se i zurio u tavanicu; tavanica je bila od sivog čelika poput svega ostalog u Kunskinu. I razmišljao sam o tome kako grozno živim, bez daška svežeg vazduha, bez ijedne vlati trave, bez boja, bez ružičaste zore i gorućeg zalaska sunca, bez i kapi kiše ili rose... bez ijedne jedine stvari koja bi malo ulepšala život tako da on ne predstavlja samo puko postojanje.

Kako bih se bar malo razvedrio, dohvatih bocu i dobrano povukoh iz nje. Ali odlučio sam da se ipak namrtvo ne napijem. Bilo je toliko toga što je trebalo uraditi, tako da za to nisam imao vremena.

Došla je i Suzi i sela na slavinu za toplu vodu. Ne mislim da je baš sedela u pravom smislu te reči. Samo je izgledalo da sedi. Nemojte me pitati zašto se odnosim prema njoj kao da je ženskog roda. Čak ni ne mislim da je ona ženka. Čudo poput Lusi u stvari ne predstavlja ništa. Ono je srednjeg roda.

Ponudih joj piće, a ona se izvi u znak pitanja, tako da se jedan njen deo još nalazio na slavini, a njen nos od iskrica našao se u boci, a zatim se povukla u obliku jednog svetlećeg grumena koji je ostao da čuča na slavini. Trenutak pre no što su iskre nestale, ta boca je predstavljala najlepšu stvar koju ste ikada videli. Gotovo sam se

plašio da nastavim da pijem iz nje, ali izgleda da iskrice uopšte nisu promenile ukus pića.

Tada se setih nečega što je trebalo već da uradim, te iziđoh iz kade i odoh do telefona da pozovem Herbija Grejla.

Herbi je bio momak kome sam donosio ahat. Radio je dole u Centrali Kunskina i oni su mu dozvolili da se u jednom uglu radnje bavi svojim struganjem kamenja. Imao je dijamantsku testeru, trimer, spravu za glačanje, bruslač, odbojnice i sve ono što mu je bilo potrebno. Mogao je da uzme komad stene i pretvori ga u nešto što bi vas oborilo s nogu.

Herbi je živeo u prikolici koju je parkirao ispod ispusta na jednom od najsigurnijih mesta u celom Kunskinu, i otprilike svake nedelje kod njega bi se okupljali momci da odigraju jednu do dve partije pokera. Herbi je neženja... mislim da je on jedini neženja u Kunskinu koji živi u prikolici. Svi ostali koji u njima žive su oženjeni, a neki imaju jedno do dvoje dece.

Kakvo grozno mesto za podizanje buljuka dece!

Herbi je bio kod kuće.

»Imam nešto da te zamolim«, rekoh mu.

»Samo kaži«, odvrati on.

»Dole me čeka momak koga je poslao sindikat. Moram ga provozati unaokolo dan – dva.«

»Turista?«

»Nije. Kaže da je naučnik.«

»Pretpostavljam da ti treba moja prikolica.«

»Ako nemaš ništa protiv«, rekoh. »Možeš odsesti ovde u mojoj sobi dok se ne vratim. Plaćam je bez obzira na to da li je koristim ili ne.«

»Slobodno uzmi prikolicu«, reče Herbi. »Svi je pozajmljuju kada moraju kog stranca da povedu u divljinu.«

»Hvala, Herbi«, kazah.

»Ne zahvaljuj mi«, primeti Herbi.

»Postaje pomalo tesno«, rekoh. »Dvojica u jednoj kabini.«

A razmišljao sam o tome kako ću parkirati Brila negde u prikolici i reći mu da izlazim na sat-dva. Neće moći gotovo ništa da preduzme ako se i ne vratim dan ili dva, a uvek ću moći da izmislim neku priču o nekoj nezgodi koju sam doživeo. On mi možda neće poverovati, ali to i nije bilo važno. Meni je bio potreban jedino paravan pred

kunskinskom Centralom. Mogao bi da se uplaši, ali to mu neće nauditi. Imaće dovoljno hrane, vazduha i vode, a ako se ipak nešto dogodi te se ja ne vratim, Centrala će krenuti u potragu za nama i naći će prikolicu.

»Kada će ti biti potrebna prikolica, Kris«, upita Herbi.

»Ne želim da te požurujem«.

»Uzmi je kad god hoćeš«, predloži Herbi.

»Da kažemo za dvanaest časova. Moram malo da odspavam«.

»Spakovaću ono što mi je potrebno i doneću tu kod tebe. Ostalo ću sve ostaviti kako jeste.«

»Hvala, Herbi.«

»Zašto mi zahvaljuješ«, reče Herbi, »doneo si mi mnogo kamenja«.

Spustih slušalicu i krenuh nazad prema kadi. Prolazeći pored komode, ugledah pismo koje sam izvukao iz džepa na odel i tamo odložio.

Pokupih ga i vratih se u kadu. Ponovo počeh da se kiselim i otvorih pismo. U njemu je stajalo:

Dragi Kris:

Ne bismo želeli da ti se učini kako želimo da se pačamo u tvoj posao time što smo prihvatili ponudu dr Brila da te iznajmi. Ali u svetlosti činjenice da do ovog trenutka nisi postigao spektakularne rezultate kakvim si se nadao, svi smo pomislili da bi ti dobro došla ova prilika da zaradiš malo dodatnog novca. Proverili smo dr Brila i možemo ti reći da je on profesor na Džonsu Hopkinsu i da ga veoma cene u naučničkim krugovima. Uveravam te da svi još verujemo u tebe i sigurni smo da ćeš jednog dana postići uspeh kome se nadaš.

Sve najbolje,
MELVIN ADAMS

Ispustih pismo na pod i ostadoh da ležim u kadi; bilo mi je pomalo muka... jer ja sam u tom pismu pročitao i ono što je pisalo između redova; iako je na prvi pogled zvučalo prijateljski, osetio sam da se u građane Milvila uvukao prvi crv sumnje.

I morao sam po svaku cenu da postignem neke rezultate, a vremena nisam imao baš napretek.

Bio sam uhvaćen u savršenu klopku.

Sada više nisam mogao da uzmaknem. Morao sam poći u Tiho. Morao sam rizikovati, uveren da me tamo čeka blago i da ću se živ vratiti.

Čak i da sam želeo da se izvučem, sada to više nisam mogao. U sledećih mesec ili dva sindikat će početi da se povlači, a poverioci da me saleću, i ja ću zauvek izgubiti Mesec.

Mogao sam da vidim sebe, jedan sjajni promašaj, kako se vučem ulicama Milvila, srećan ako mi ponude bilo kakav posao... još jedan među onima koji nisu uspeli na Mesecu.

Izidoh iz kade i navukoh nešto odeće. Poješću nešto i popričati sa Brilom, a zatim ću poći da odspavam. Posle toga ću popuniti plan puta. Zatim ću uzeti prikolicu, smestiću u nju mog naučnika i mi ćemo krenuti. Nije bilo vremena za gubljenje.

Možda ću imati nevolja sa planovima za put, jer ću morati da navedem i spoljašnje padine Tihoa. Na taj način ću poslednji put moći da se javim sa samog oboda, a od tog trenutka na raspolaganju ćemo imati dvadeset časova pre no što me se kunskinska Centrala ponovo seti.

Popih još jedno piće i siđoh, sa Suzi koja je vijorila ispred mene.

Bril me je čekao i mi odosmo do trpezarije gde pronađosmo sto. Suzi se smestila na činiji za šećer.

Bril pokaza prema njoj. »Ala imaš drugara«.

»Suzi pronalazi mahovinu za mene«, rekoh mu. »Kada je pronađe, izvodi neku vrstu plesa, a ja je onda skupljam sa stenja.«

»Da li je prošla kroz neku naročitu obuku?«

»Nikakvu. Psi-tragači su u nekom čudnom srodstvu sa mahovinom. Na mestu gde pronađete pse tragače... mislim na divlje pse-tragače... možete biti sigurni da tamo ima i mahovine.«

»Ali ta tvoja Suzi. Da li si je kupio ili...«

»Ne, ona je mene odabrala. Na mom prvom putu napolje. Prilepila se za mene. I od tada je sa mnom.«

»A šta je sa ostalim ovdašnjim tragačima? Da li i oni isto imaju...«

»Svi od reda. U ovoj oblasti. Ovo je, znate, jedina oblast na Mesecu gde je pronađen bilo kakav život.«

»Zato sam i došao ovamo«, reče Bril. »Želim da me odvedeš tamo gde ću moći da proučavam i mahovinu i pse-tragače«.

»Na padine Tihoa.«

On nezainteresovano klimnu. »Barmen mi je napričao neke strašne priče o Tihou od kojih se čoveku diže kosa na glavi. On smatra da je to mesto prokleta.«

»To se odnosi na sam krater«, rekoh mu. »Na padinama ste bezbedni.«

On me oštro pogleda. »Ti u to veruješ?« upita on.

»Razume se da verujem«, odvratih.

Pošto smo završili sa jelom i poželeli jedan drugom laku noć, dadoh se u potragu za Bljutavim Džoom. Pronađoh ga u njegovoj kancelariji, jednom krajnje neurednom mestu. Ni on sam nije bio baš uredan. Na kravati je još imao mrlju od jaja staru dva meseca.

Potvrdio mi je da je pristigao neki novac. Sindikat je baš pre nekoliko časova, putem radija, položio deset hiljada dolara na moj račun.

»To ti je plata za usluge koje ćeš učiniti nekom Čendleru Brilu«, reče on. »Ako sam dobro razumeo, taj dasa je već ovde.«

Obavestih ga da smo se sreli.

»Nadam se da ćeš se za toliki novac«, reče Bljutavi Džo, »dobro brinuti o njemu.«

Obećah da hoću.

Naručih dosta kiseonika i dosta vode i još neke stvari, a nisam zaboravio ni kontrolnu tablu za Emilijino vozilo. Bljutavi Džo je smatrao da je to pravo rasipništvo i pokušao je da me ubedi da je ne kupim, ali sam mu rekao da stalno brinem da se nešto ne desi sa mojom tablom. Rekoh mu da je neki meteorit svakog trenutka može izbaciti iz stroja, a on je stao glupo da se smeje. Rekoh mu da sam čuo kako se to jednom dogodilo. Tamo na Severnom polu, kazah. Tako da je taj momak morao da prede peške četrdeset milja, a imao je sreće što je bio tako blizu. Verujte mi da hodanje nije nimalo lako čak ni pri nižoj gravitaciji.

Džo je primetio da je ono o hodanju prava glupost; sve što čovek treba da učini jeste da sedne i sačeka da spasilačka posada dođe po njega. Ukazah mu na to da bi mi oni odmah naplatili globu od hiljadu somova što sam dozvolio da upadnem u nepriliku, te su oni morali da me spašavaju. Složio se sa tim; smatrao je da je hiljadu somova sasvim dovoljan razlog da se prepešači četrdeset milja. Rekao je da će smesta isporučiti i prebaciti svu robu u Herbijevu prikolicu.

Zatim je izvukao bocu i mi popismo po jednu. Konačno, poželeh mu laku noć i odgegah se u krevet.

ČETVRTA GLAVA

Spuštao sam se preko prevoja i primetio sam da se senka tek malo pomerila preko uvale otkad sam otišao odatle pre manje od osamnaest časova. Bacih pogled prema naspramnom prevoju i ugledah tragove točkova tamo gde sam se spustio da proverim šta je sa Emilijinim vozilom.

Tako sam se uverio da se nalazim na pravom mestu, a to je nešto u šta uvek morate biti potpuno sigurni. Mesečev predeo je pun sigurnih orijentira, ali isto tako ima i mnogo gotovo istovetnih mesta po izgledu. To je stoga što postoji sasvim malo izrazitih prirodnih oblika, tako da čovek lako pogreši u pogledu razmera pri identifikaciji mesta.

Ali ovog puta bio sam siguran. Ovo je bilo moje vlastito dvorište. Ovde sam mogao da se krećem čak i zatvorenih očiju. A tu su bili i oni tragovi točkova koji su mi nedvosmisleno govorili da sam u pravu.

Popeh se do ivice ulegnuća i nadao sam se da će svakog trenutka ugledati blagi odsjaj sa Emilijinog vozila. Nalazilo se u senci pošto sam ga ja tamo odgurao, a pošto se senka u međuvremenu još pomerila, on je sada trebalo da se nalazi još dalje od linije svetlosti. Ali iza ivice svetlosti nije nikada potpuno crno; uvek dopire dovoljno odbijene svetlosti sa površina koje su još obasjane suncem, tako da i na izvesnoj udaljenosti od njenih iskrzanih ivica postoji izvestan oblik efekta sumraka.

Ali uopšte nisam opazio odsev metala... niti bilo kakav predmet. Video sam samo magličasti sumrak koji se pretapao u crnilo, sa zupčastim obrisom prevoja koji je podsećao na nakostrešenu grbu nekog praistorijskog čudovišta.

Provezao sam se pored mesta gde sam znao da sam ostavio Emilijino vozilo, ali od njega nije bilo ni traga. Zavirio sam u senku i upalio baterijsku lampu, ali ni kupa svetlosti nije mi otkrila ništa do pustoš od šljunka veličine zrna graška, ravninu stenovite prašine i malih kipućih oblasti u kojima je prašina, naelektrisana priteklom sunčevom radijacijom, skakala, poskakivala i skakutala poput buva u tiganju.

Pošto ga nije zamagljivala niti rasipala atmosfera, snop se probijao pravo i svom jačinom, pretvarajući tamu u svetlost, sve do osnove

samog prevoja. Pri takvoj svetlosti čak ni zec ne bi uspeo da promakne nezapažen. Šarao sam baterijskom lampom napred-nazad, ali tamo nije bilo ničega.

Sedeo sam pogrbljeno na sedištu dok nisam postao svestan činjenice da Emilije nema. Teško je u to bilo poverovati, pa ipak, to se moglo i očekivati. I tako sam sedeo, čas preznojavaći se od straha koji me je prožimao, a čas osećajući hladnoću izazvanu ogorčenim besom.

I tako se i to svršilo, pomislih. Ovo me je oslobađalo svake odgovornosti. Ako je želela da zbriše čim okrenem leđa, to je bila njena stvar.

Sada sam mogao da se vratim do mesta gde sam ostavio Brila i prikolicu i reći mu da sam pronašao dobar put koji će nas odvesti do Tihoa, i onda bismo mogli krenuti.

Malo se nakostrešio i postao pomalo težak kada sam mu saopštio da će morati da ostane u prikolici dok ja budem napolju ispitivao predeo. To je, razume se, bila laž i izgleda da je on toga bio svestan, ali na kraju se ipak složio. Ukazao sam mu na činjenicu da ima mnogo mesta na koja prikolica ne može da se probije, kao i na to da ćemo uštedeti mnogo vremena i mogućih nepravilnosti, ako ispitam put koji je pred nama.

I tako sam ga na kraju ostavio na cedilu i pohitao da zamenim kontrolnu tablu u Emilijinom vozilu.

Ali Emilija je otišla i ostavila me i može slobodno da ide do đavola.

Ugasio sam baterijsku lampu, okrenuo vozilo i stao lagano da se spuštam ivicom senke prema južnom kraju prevoja.

Bio sam besan na Emiliju. Imao sam pravo da budem. Ta mala luda je zakrpila tablu i otperjala prema Tihou iako sam je upozorio da je rizikovala život putujući sa zakrpljenom tablom.

Stigao sam do kraja prevoja, zaustavio vozilo i stao da razmišljam. Znao sam gde se nalazila. Bila mi je poznata maršruta kojom je putovala. Postojao je samo jedan pristojni put kojim se odavde moglo stići do Tihoa.

Nisam mogao da joj dozvolim da to učini. Ne bih sebi nikada oprostio ako bih joj dopustio da to uradi. A takođe sam se setio bankara, pekara i vlasnika samoposluge iz Milvila, koji su se spremali da mi izvuku tepih ispod nogu.

Pokrenuh vozilo i upravih ga na jugozapad, te dadoh pun gas. Bio sam gotovo ubeđen da mogu sustići malu ludu pre no što stigne do oboda Tihoa. Nije mogla mnogo da isprednjači; bilo joj je potrebno dosta vremena da opravi tablu, a morala je bar malo i da odspava.

Bio sam u pravu. Prešavši desetak milja, već sam je ugledao u podnožju jedne ogromne stene koja se izdizala iznad skupine ispreplitanih kraterčića na samom dnu ogromnog prostranstva tla koje se uzdizalo do oboda Tihoa.

Iskopala je u steni rupu i sada je upravo iz nje vadila neke stvari. Već je bila složila cilindre sa kiseonikom, a kada sam ja poput oluje doleteo iza jedne krivine i zaustavio se kod njegovog vozila, ona se hrvala sa jednom konzervom vode.

Sudeći po načinu na koji je ispustila konzervu sa vodom i zabacila glavu unazad, mogao sam zaključiti da je bila zaplašena. Nije me mogla čuti da dolazim pošto na Mesecu nema zvukova, a tle je bilo suviše brdovito da bi me ugledala.

Zaustavio sam vozilo i izvukao se iz njega što sam dostojanstvenije mogao.

Pešice sam prešao put do mesta na kome se nalazila i osmotrio situaciju.

»Skrovište«, primetih.

Dok mi je odgovarala putem radija primetio sam da joj je glas tih i zaplašen.

»Moj brat«, reče ona. »On ga je napravio za vreme nekoliko putovanja. Kada je išao u Tiho.«

»Pretpostavljam«, primetih, »da se tu nalazi i rezervna tabla među svim ostalim stvarima.«

Ona reče braneći se: »Sasvim dobro radi.«

»Damo moja«, rekoh, »tamo gde si se ti uputila možda nećeš imati vremena da je ponovo krpiš, ako te opet strefi.«

Ona se obrecnu na mene. »Pružila sam ti priliku da se izvučeš«, vrisnu ona na mene. »Nigde ne piše da moraš poći sa mnom.«

»A ti se uopšte nisi na smrt isprepadala?«

»Pa, ne baš u toj meri. Ali kakve to ima veze?«

Vratiti se do vozila i uzeh tablu.

»A sada hajde da prvo ovo zamenimo«, rekoh joj, »i dosta sa glupostima. Imam dovoljno vlastitih nevolja i bez tvojih smicalica.«

Ispričah joj za Brila i o tome kako ćemo morati da se iskrademo i ostavimo ga na padini da se zabavlja tragajući za mahovinom i psom-tragačem, dok nas dvoje ne zbrisemo za Tiho.

»Žao mi je«, reče ona. »Zašto ga jednostavno nisi ljubazno ispratio? Mogao bi zbog ovoga da izgubiš dozvolu.«

»Ne bih, ako uspešno okončamo ovaj posao oko Tihoa.«

Unesosmo tablu u njeno vozilo. Primetih da je dobro zakrpila vizir.

»Sigurna si za Tiho?«, upitah.

»Moj je brat pronašao leš. Kao i dnevnik.«

»Šta tačno stoji u dnevniku?«

»Radio-aparati su im utihli još dok su bili u svemiru. I dalje su mogli da se koriste njima, ali bilo je očigledno da niko nije primao njegove poruke. Stoga su se spustili i pokušali da poprave radio-aparate, ali u tome nisu uspeli. Ili se njihovi signali nisu probijali, ili je postojalo nešto što je njima onemogućavalo da primaju poruke. Posle izvesnog vremena počeli su da se plaše i pokušali su da uzlete, ali raketni motori nisu hteli da se pokrenu. Tada se dogodilo nešto strašno i...«

»Šta?«

»Ne kaže se u dnevniku. Čovek je samo zapisao: »Moram izići odavde. Ne mogu to više da podnesem«, I to je bilo sve.«

»On se na nekom mestu uspuzao uza zid«, primetih. »Trčao je pravo u smrt i mora da je toga bio svestan.«

Pitao sam se od čega je to bežao, ali nisam to naglas izgovorio.

»Znači, svemirski brodovi se još tamo nalaze«, dodadoh, »kao i svi ostali ljudi.«

Ona me pogleda očima u kojima se očitavao strah. »Ne znam«, reče ona.

Izvukosmo staru tablu i uglavismo novu. Pomogao sam joj da pohrani kiseonik i vodu. Jedan deo morali smo da smestimo na krov vozila. Unutra nije bilo dovoljno mesta.

»Ostalo možeš sama?« upitah.

»Bez brige. Poznajem ova kola kao vlastiti džep.«

»Onda u redu«, rekoh joj. »Kada sve dobro pričvrstiš, kreni. Prebaci se preko oboda, ali nemoj ići suviše daleko. Smesti se i sačekaj me. Možda bi bilo i dobro i da malo odspavaš. Čeka nas duga i teška vožnja po unutrašnjosti kratera.«

Ona ispruži šaku i mi se rukovasmo.

»Nema više trikova«, rekoh.

»Nema više trikova. Čekaću te tik ispod oboda.«

Izvukoh se iz njenog vozila i uvukoh u moje. Mahnuh joj i ona mi otpozdravi; zatim krenuh odatle, žureći što sam se više usuđivao nazad ka prikolici i Brilu. Dugo me nije bilo, te je mogao postati nervozan.

Mora da je osmatrao okolinu čekajući da se vratim, tako da me je još izdaleka primetio, jer me je, kada sam se uvukao u prikolicu, već čekala pristavljena kafa i boca rakije na stolu.

»Dosta dugo te nije bilo«, reče on.

»Morao sam mnogo da se vraćam. Naišao sam na nekoliko ćorsokaka.«

»Ali pronašao si put.«

Klimnuh.

Sipao nam je obojici kafu u koju je usuo dosta rakije.

»Želeo bih o nečemu sa tobom da popričam«, reče on.

Eto ti ga sad, pomislih. Namerava da mi kaže da zna kako nešto smeram. Bio je predodređen da mi zadaje muke.

»Samo napred«, rekoh što sam ležernije mogao.

»Čini mi se da nisi mnogo razdražljiv čovek«, reče on.

»Vi ste razdražljivi sve vreme«, rekoh. »Svako je. Ovde na Mesecu, nikad se ne zna...«

»Hteo sam da kažem da mi se čini kako poseduješ izvesnu hrabrost.«

»Nisam kukavica. Na Mesecu nema kukavica.«

»I da si pomalo beskrupulozan.«

»Pa, kad ste već to pomenuli...«

»Nije ti ispod časti da zaradiš koji dolar.«

»U svako doba«, rekoh mu.

On podiže šolju sa kafom i jednim jedinim gutljajem gotovo je celu isprazni. Zatim je ponovo spusti.

»Koliko bi bilo potrebno«, upita on, »da te ubedim da me povedeš u Tiho?«

Zagrcnuh se kafom i prolih je po stolu.

»Vi želite da pođete u Tiho?«

»Već dugo«, reče Bril. »Imam svojevrstnu teoriju.«

»Da čujem«, ohrabrih ga.

»Pa, reč je o nečemu o čemu si verovatno i sam mozgao. Mahovina i psi...«

On zastade, a ja sam ga i dalje posmatrao.

»Bogato ću te nagraditi«, reče on. »Sindikato tome ne mora nikada ništa da sazna. To je nešto što treba da ostane među nama.«

Odgurnuh šolju sa kafom i položih ruke na sto, a zatim na njih spustih glavu i stadoh da se smejem. Mislio sam da nikada neću prestati da se smejem.

PETA GLAVA

I tako stojite na obodu, gledate naniže i eto ga Tiho, rasprostire se pred vama poput neke karte, divalj i nepristupačan, neravan, hladan i nemilostiv, poput ulaza u pakao. Dno je izrovašeno malim kraterima koji su ponegde u toj meri zbijeni jedni uz druge da se preklapaju. Ima tu krševitih vulkanskih uzvisina kao i blagih ravnica koje kao da su poticale iz snova i koje su svetlucale od uskovitlane prašine, a tu je i ogromna nazubljena središnja planina koja baca nesimetričnu senku, crnu poput mastila.

Kada spustite pogled i sagledate put kojim se morate spustiti da biste stigli do dna kartera, sigurno biste se zakleli da je to nemoguće, ali od toga odstupa činjenica da vam je poznato da se to može učiniti pošto je već učinjeno. Pred vama su tragovi vozila koja su tuda prošla pre vas, usečeni preko padina sićušnih osulinskih naslaga. Tragovi izgledaju isto onako kao i pre dvadeset godina kada su napravljeni, sem što se po njima primećuju sitni ožiljci koje su naknadno ostavili meteoriti, a tu i tamo čestice uskovitlane prašine počistile su ih poput kakve metle poskakujući unaokolo nalik na pasulj koji skače, nošene solarnim vetrom.

A tamo gde su prošla ta druga vozila možete biti ubeđeni da možete proći i vi, pošto je iskušenje isto. Na Mesecu dvadeset godina predstavlja tek jednu sekundu, pošto tamo nema vetra, a vremenske promene i erozija su minimalne... erozija koju izazivaju meteoriti, solarni vetar, neznatni uticaji toplote i hladnoće mogu tek jednom u svakih stotinu godina da otrgnu pokoju krhotinu sa stene.

Bilo nas je troje, razmišljao sam, koji ćemo se spustiti tamo dole, a svako je imao svoj razlog, mada smo Emilija i ja, možda, imali i nešto zajedničko.

Bril je išao zato što mu se rodila luda ideja da će tamo dole, u krateru, pronaći odgovor u vezi sa mahovinom i psima-tragačima... koji su predstavljali jedine ovdašnje oblike života do sada pronađene na Mesecu. Možda ta njegova ideja i nije bila potpuno sumanuta, jer su se mahovina i psi-tragači mogli naći samo u oblasti Tihoa. Sasvim je bilo moguće da oni potiču i iz Tihoa i da su se oni koji su pronađeni van kratera jednostavno samo prelili iz njega.

Emilija je želela da se spusti, zato što se nadala da će tamo pronaći blago... ali čak i više i od toga – ona je to činila zbog svog brata koji nije mogao da nastavi svoja ispitivanja, zbog brata za koga joj je bio potreban novac, kako bi mogao da se vrati na Zemlju radi lečenja od radijacijske bolesti.

A ja? I ja sam tragao za blagom. Ali pored blaga postojalo je još nešto, mada ovog trenutka ne bih mogao tačno da opišem prirodu tog nečeg.

A ono što smo naumili stavljao nas je sve troje van zakona.

Upravo pre nekoliko minuta javio sam se Centrali u Kunskinu i sada smo na raspolaganju imali dvadeset časova pre no što bi se očekivalo da im se ponovo javimo. Pitam se šta će nam se desiti za tih dvadeset časova.

Okrenuh glavu i ugledah Emilijino vozilo iza nas.

Rekoh Brilu: »Pa, da krenemo i neka nam je Bog na pomoći.«

Pokrenuh vozilo i ono stade lagano da se kreće nagnuto nadole, kotrljajući se po neravnom tragu.

Bila je to opasna vožnja. Krivine i serpentine bile su strme i uske, a povremeno je trag bio tek nešto širi od samog vozila. Usled pritiska koji su spoljne ivice točkova vršile na put kojim smo se kretali neprestano su se podizali oblačići sitne prašine, koja je, zajedno sa grumenjem, nestajala niz padinu.

Čvrsto sam stezao volan, tako da su mi se dlanovi znojili i ja krenuh u nemilosrdnu i ogorčenu mentalnu trku sa vremenom. Hiljadu stopa, procenjivao sam, a treba preći još jedanaest. A zatim dve hiljade stopa, posle kojih nam preostaje još najviše deset. To je bilo ludo i borio sam se da to ne radim. Pokušao sam da prestanem sa mentalnim proračunima. Ali nije vredelo.

Lagano smo vijugali nizbrdo, pokušavajući da ne gledamo ispod sebe, nastojeći, da ne mislimo o tome šta bi se dogodilo ako bismo se okliznuli ili za nešto zapeli. U umu mi se rodi užasna zamisao. Šta bi nam se desilo ako se pokaže da je taj utrti put negde prekinut? Na Mesecu se ne događaju velike promene, ali to nije nemoguće. Šta bismo učinili ako bi se pred nama iznenada našla pukotina u putu koju nismo u stanju da premostimo? Našli bismo se u klopci iz koje nas nikakva moltiva ne bi mogla izvući. Preznojivao sam se dok sam zamišljao kako pokušavam da se vratim stazom do oboda.

Nalazili smo se na pola puta do dna kada me Bril potapša po ramenu.

»Šta je?«, upitah ga, besan što me gnjavi.

»Tamo«, reče on, uzbuđeno mi nešto pokazujući.

Nisam istog časa pogledao. Upozorio sam Emiliju pomoću stop svetla. Ugasih motor, upalih svetla i povukoh kočnice. Vozilo stade. Počeh da se osvrćem unaokolo. Emilija je svoje vozilo zaustavila pedeset stopa iza našeg, te sam mogao da joj vidim lice dok nas je promatrala.

»Tamo« bio je uporan Bril. »Eno tamo, tik iza one planine.«

Pogledah i videh šta mi je pokazivao.

»Šta je to?« upita Bril. »Oblak? Svetlost?«

»Može biti i jedno i drugo. Ali na Mesecu nema oblaka. A nema ni svetala, sem kada ih čovek stvara.

Ta stvar je bila velika... Morala je biti, da bi uopšte bila vidljiva... pošto se nalazila na suprotnom kraju kratera, s druge strane središnje planine. Bilo je to nešto vatreno što se odbijalo od udaljenih vrhova. U jednom trenutku ličilo je na pahuljasti oblik, zatim bi zatreperilo i zablistalo, a onda opet postalo iznenada tamno, da bi u sledećem trenutku ponovo zablistalo poput nekog čudovišnog dijamanta koji je uhvatio zrak svetlosti.

»Bili su u pravu«, reče Bril, dok je oštro ispuštao dah kroz zube. »Ne radi se o bajci. Tamo odista nečeg ima.«

»Ovo je prvi put da to vidim.«

»Ali vidiš ga.«

»Da«, odvratih. »Vidim ga.«

Osećao sam jezu po celom telu... jezu koju je izazvao strah što je čak nadjačao i onaj koji me je obuzeo kad je trebalo da pređem preko oboda.

»Koliko je udaljeno?«, upita Bril.

Zavrteh glavom. »Dosta daleko«, rekoh mu. »Čini se da se nalazi kod suprotnog zida. Pedeset milja, možda i više.«

Osvrnuh se i mahnuh Emiliji, a zatim joj pokazah prstom ono što smo posmatrali i videh kako se i ona zagledala u tom pravcu. U prvi mah nije videla šta joj pokazujem; zatim je iznenada ugledala ono što i mi, jer njene šake krenuše naviše da obujme lice u čemu se očitavao sav užas koji je u taj mah osetila.

Sedeli smo i promatrali.

To... što god da je bilo... nije se kretalo. Stajalo je na jednom mestu. Pulsiralo je, blistalo i tamnelo.

»Signal«, primeti Bril.

»Šta signalizira?«

»Ne bih znao«, odvrati Bril.

Spustih kočnicu, upalih motor i mi ponovo krenusmo napred.

Činilo mi se da su protekli sati. Kada smo stigli do dna kratera, bio sam iscrpljen i razdražljiv usled nervozne napetosti. Kakav sam glupan? Svakako da jesam. Svako bi na mom mestu bio.

Okrenuh vozilo i izvih vrat naviše ka zidu kratera, te odah nemu poštu hrabrosti prvog čoveka koji je ucrtao trag.

»Taj oblak«, reče Bril, »nestao je pre izvesnog vremena. Nisam pomenuo. Nisam želeo da te ometam.«

Ustadoh, odoh do frižidera i izvadih bocu sa vodom. Prvo sam otpih iz nje, a zatim je pružih Brilu. To bez sumnje nije bilo baš učtivo, ali meni je voda bila potrebija no njemu.

On otpi gutljaj-dva, a zatim mi je vrati.

Dopao mi se način na koji je to učinio. Ne znaju svi zemaljski tikvani, da, kad se nade Napolju čovek, ne razbacuje vodu. Uvek se zadovolji manjom količinom no što mu je stvarno potrebna.

Pričvrstih šlem i ispuzah kroz vrata. Trenutak pošto sam izišao, puzeći se pojavi Emilija iz svog vozila.

»Šta je to, Kris?«, upita ona.

Zatim pokaza rukom.

»Ne znam,« odvratih.

Bril ispade kroz otvor poput novčića iz automata za kocku. Mora se čovek i na to privići, na Mesecu ima toliko stvari na koje se čovek mora privići.

On se uspravi i stade besmislenim pokretima sa sebe da otire prašinu. Tamo gde bi osvetlio uopšte ne bi bilo prašine.

Ali sa desne strane nalazila se čudovišna padina osulinskih naslaga, prašina fina poput brašna: čista stenovita prašina ljuščena, objiana i skidana sa stena tokom mnogo miliona godina.

Bril nam se pridruži.

Njegov krupan grleni glas zatutnja preko radija: »E pa, uspeli smo. Šta ćemo sad?«

Visoke stene iznad osulinske padine bile su tu i tamo prošarane tamnim mrljama mahovine i ispred stena lepršalo je nekoliko pasa-tragača.

Suzi se, ispuštajući iskrice, smestila na mom ramenu. Pridružio joj se i Emilijin pas-tragač i njih dvoje stadoše da igraju neki čudan ples.

Pokazah prema stenju. »Eno vam ih onde«, obratih se Brilu.

»Biće ih još mnogo«, primeti nestrpljivo Emilija.

»Imate li kakav predlog šta nam sada valja preduzeti?«, upitah.

»Negde ovde u blizini trebalo bi da se nalazi mesto na kome su pokušali da podignu staru opservatoriju. Kada bi nam pošlo za rukom da ga otkrijemo...«

Klimnuh. »Sigurno su postavili neke oznake. Možda ima i tragova koji vode donde. Mogli bismo da nastavimo da sledimo ove.«

»Hoćeš da kažeš«, reče Bril, »tragove ljudi koji su nestali.«

»Tako je«, složih se.

»Ali vas dvoje ste krenuli u potragu za brodovima.«

»Nešto mi kaže da će nas ovi tragovi odvesti pravo do njih.«

»A onda ćemo i mi nestati.«

»Možda«, rekoh.

»A putem ću ja«, nastavi Bril, »proučavati pse i mahovine.«

»Zbog toga ste došli.«

»Oh, da, razume se« složi se Bril.

Vratismo se u vozila i stadosmo da pravimo polukrugove dok ne pronađosmo tragove koji su vodili na zapad, u blizini samog zida... tragova nije bilo baš mnogo, tek pokoji tu i tamo, na mestima na kojima je bilo prašine.

Sledili smo tragove.

Konačno smo stigli do mesta predviđenog za opservatoriju. Tu je bilo mnoštvo tragova. Bilo je štapova pobodenih u tle sa crvenim zastavicama koje su mlitavo visile. Bilo je nagomilanih zaliha. Bilo je razbacanih uređaja.

To se mesto nalazilo u jednoj uvali izdubljenoj u zidu, a iz ravnice su se pravo uvis uzdizale ogromne crne stene.

Bilo je to jezovito mesto. Od njega bi svakom počeli da cvokoću zubi. Na Mesecu ima mnogo mesta na kojima zubi počnu da cvokoću samo zato što su potpuno usamljena.

Mnogi tragovi vodili su prema jugu preko dna kratera, a svi su namerno bili usmereni ka središnjoj planini.

Okrenusmo vozila i podosmo za tragovima. Brzo smo se kretali u našim vozilima preko ravnog dna kratera. Na nekim mestima morali smo da zaobiđemo neke manje kraterne. Naleteli smo na jednu pukotinu koja nas je naterala da napravimo veći luk.

Govorio sam sebi kako je sve ovo što činim pravo ludilo, jer krenuli smo vrlo kasno. Trebalo je da sačekamo do jutra jer bismo tada pred sobom imali četrnaest zemaljskih dana svetlosti za našu pustolovinu. Ali na žurbu nas je nagonila situacija u kojoj se nalazila Emilija. Ona je bila ilegalac, pa čak i da sam u Kunskinu pronašao neko mesto da je sakrijem, situacija bi se vrlo verovatno ubrzo još više pogoršala. Jer, pre ili kasnije, Centrala u Kunskinu otkrila bi da im se izmigoljila i krenula bi u poteru za njom.

Nastavili smo da se kotrljamo po ravnom tlu, a kuda god bismo pogledali, susretali smo se sa visokim zidovima i nazubljenim vrhovima kratera, dok je sunce odozgo sijalo i zaslepljivalo nas čak i kroz filtere vizira; merač radijacije je klepetao svoja upozorenja. A Suzi je skakutala gore-dole po radiju izbacujući kratke i jedva primetne mlazeve iskrica. Tle i vreme su se protezali unedogled i nigde se nije nazirao kraj bilo čemu, već je postojalo samo večno zaslepljujuće svetlo, tamna senka i krajnje osećanje da tu nema nikakvog života i da je svuda prisutan potpuni sterilitet.

Bril prekide čaroliju.

Zgrabi me za rame.

»Tamo!« povika on. »Tamo!«

Ugledao sam ga istog časa i legao na kočnicu. Emilija, koje je bila tik iza nas, jedva nas zaobiđe.

Ležalo je tamo, usamljeno u prašini, to opruženo i omlitavelo stvorenje, dok mu je sunce poigravalo na šlemu, a jedna ruka stajala ispružena.

Isključih turbine i spotičući se krenuh ka otvoru; još dok sam to radio znao sam da nema potrebe za žurbom. Jer ono što je ležalo tamo napolju, provelo je na tom mestu mnoge godine.

ŠESTA GLAVA

Umro je licem okrenut prema zemlji, ali je u poslednjim trenucima svoga života smogao vremena i snage da ispruži ruku i, koristeći se prstom kao olovkom, da ispiše poruku u prašini.

A da je imao sreće, poruka bi tu ostala, nedirnuta i čitljiva, kao na dan kada ju je ispisao, tokom pola večnosti. Ali uskovitlane čestice prašine, koje je podigao besni dah udaljenog sunca, gotovo da su uništile njegov rad.

Gotovo.

Ne sasvim.

Jer preostale su dve krnje reči:

N DIJAMAN

A malo ispod tih reči, kao da predstavlja deo neke druge rečenice, nalazila su se tri slova, ne reč:

ODA

I to je bilo sve što se tu nalazilo ispisano.

»Jadnik«, reče Bril, posmatrajući ga.

Spustih se na jedno koleno i taman ispružih šake da ga dodirnem, kada Emilija reče: »Ostavi ga u tom položaju.«

Shvatih da je u pravu. Ništa nismo mogli da učinimo. Nije postojalo ništa što bi on poželeo da za njega učinimo.

Bio je mrtav. Nije bilo potrebno zagledati mu u lice, i sasušeno i isušeno, mumificirano suvoćom koja bi za kratko vreme usisala svaku kap vlage, čak i kroz zaštitni skafander.

»On mora da je pripadao spasilačkom timu«, rekoh. »Jedan od onih koji su krenuli napolje da pronađu nestalu ekipu koja je trebalo da izvrši potrebna merenja.«

U protivnom, neko bi ga pronašao i pomerio, a bilo je očigledno da je on tamo nepomično ležao od trenutka kada se sapleo i ostao opružen tu, nesposoban da ustane. Ili, što je bilo još verovatnije, od onog časa kada se predao i odbio da se dalje suočava sa nemilosrdnom stvari koja ga je napadala. Ispisao je svoju poruku a zatim ostao da leži u dubokoj tišini i potpunoj nezainteresovanosti, čekajući da nastupi kraj.

Podigoh se i pomerih u senku koju su stvarala vozila, sklonivši se sa užasne toplote. Ostali mi se pridružiše i mi tako ostadosmo tamo

da stojimo, posmatrajući ga.

»Čudna neka poruka«, primeti Bril, »kada se ima u vidu da ju je napisao čovek na samrti. 'N dijaman'. Suočen sa smrću, čovek razmišlja o drugim stvarima, a ne o dijamantima.«

»Možda je u pitanju upozorenje«, reče Emilija. »Upozorenje upućeno drugima koji su možda načuli neke glasine. Upozorenje da nema dijamanata. Da nema smisla ići dalje pošto nema dijamanata.«

Smeteno odmahnuh glavom. »Nikada se nije pronela nikakva slična glasina«, rekoh. »Nikada ništa slično nisam načuo a ubeden sam da su do mene doprle sve glasine koje su ikada kolale po Kunskinu. Naslušao sam se svakakvih, ali nijedna nije ličila na nešto slično. Nikada nije bilo glasina da su u Tihou pronađeni dijamanti.«

»Čak i da ih je bilo«, reče Bril, »kako je on mogao biti siguran? Nije mogao istražiti celi Tiho. Nije imao za to vremena.«

»Otkud možemo to da znamo?« upitah. »Nemamo načina da saznamo koliko je on vremena tamo proveo.«

»A ostalo«, prošaputa Emilija. »Preostala tri slova...«

»Soda«, reče Bril. »Ili voda. Ili moda. Mogu predstavljati bilo šta. To je uobičajeni završetak mnogih reči.«

»Ili početak«, rekoh. »Možda su deo reči sa početka.«

»Mislim da on ne bi«, reče Bril, »upotrebio jednu takvu reč. Odabrao bi neku jednostavnu. Trudio se da bude razumljiv i jasan. Znao je da umire. Znao je da nema vremena i da mu je verovatno preostalo sasvim malo snage. A možda je već bio napola lud.«

Napustih senku i ponovo pridoh lešu u skafanderu; povih se proučavajući prašinu na mestu gde je bila ispisana poruka. Ali tamo nije imalo šta da se vidi, ništa da se sazna. Nije bilo ni najmanjeg nagoveštaja drugih slova. Ono što je bilo izbrisano, bilo je izbrisano.

Pomalo ogorčeno pomislih da je isto tako i ostali deo mogao biti izbrisan pošto nam i inače nije bio od nikakve koristi. Čoveka je obuzimao bes dok je o tome razmišljao. Preda mnom se nalazila poruka, važna poruka. Ili bar poruka za koju je jedan čovek na samrti mislio da je dovoljno važna i da je treba ispisati u nadi da bi mogla pomoći nekom drugom čoveku jednog dana.

Činilo mi se da je ta poruka u sebi nosila izvestan simbolizam čovekovog sveprisutnog optimizma, njegove užasne sigurnosti, njegovog ohoiog osećanja neprekidnosti... tako da na pragu smrti on

pokušava da se obrati drugima, čak i na jednom ovakvom mestu, čak i u pustoši i ogoljenosti onog osnovnog i primarnog neprijateljstva koje strpljivo čeka da iz njega isisa život, ubeđen i siguran da će jednog dana neki drugi čovek pročitati ono što je on napisao, s prezirom gledajući čak i tada na ono što ga je lagano ubijalo, svestan da će to drugi savladati.

Okrenuh se i vratih prema vozilu.

Emilija i Bril su zurili u nebo.

Stadoh pored njih.

»Evo ih ponovo«, reče Bril.

Oblak je ponovo bio tu, video sam ga, kotrljao se i svetleo na nebu. Podsećao je na svetionik, neki signal, na svetiljku postavljenu na prozor.

Bio je jeziv. Predstavljao je nešto što je bilo gore čak i od tišine, ili pak beline i crnila; gore od potpune ravnodušnosti.

Pitao sam se šta li je Bril mislio kada je rekao *ih*. S kakvim je dejstvom ili silom on poistovetio taj oblak? Ili je možda samo pokušavao da taj užas učini što bližim, personalizujući ga?

Bilo mi je navrh jezika da ga pitam, ali to ne učinih. Ne znam zašto to nisam učinio. To bi bilo kao da prijavu šaku zavlačim u njegovu dušu trudeći se da uhvatim jedan njegov deo koji niko nije trebalo da sagleda.

Trenutak sam ostao da stojim sa ostalima, posmatrajući svetlucanje i kotrljanje na nebu; zatim se okrenuh.

»Nešto ćemo prezalogajiti«, rekoh, »i nekoliko sati odspavati. Zatim ćemo ponovo krenuti na put.«

Znači, vreme je i za to, pomislih. Da se napravi konačni korak.

SEDMA GLAVA

Zidovi su se uzdizali hiljadu stopa ili više kako bi oblikovali prolaz, a tragovi su vodili kroz taj prolaz. Sada je bilo mnogo tragova koji su u prašini i po mekanijem šljunku usekli trase. Ovde se veliko mnoštvo vozila, koja su se kotrljala ka zaboravu, slilo u levak prolaza.

Zaustavih vozilo i sačekah Emiliju da stane pored nas.

Gotovo da se mogla namirisati zamka. Ali to je bilo, rekoh sebi, potpuno besmisleno, jer na Mesecu nije postojalo ništa što bi moglo da postavi zamku. Ništa sem samog Meseca, tog fantastičnog grumena svemirske nekretnine. Postojali su, doduše psi-tragači i mahovina, ali mahovina je predstavljala samo neku čudnu vrstu biljaka koje su bile pune nekih neobičnih mikroba, a psi-tragači su bili... šta su bili? Grumenovi žive energije? Zamišljena svetla – litalice? Inteligentne rimske sveće? Sam Bog će ga znati šta su oni predstavljali ili kakva im je bila svrha. Ili zašto su uopšte živeli i kako su živeli. Ili zašto bi se neki od njih priklonili nekom čoveku, poput odanog mezimca.

Pogledao sam ponovo zidove koji su bili tamni, pošto su se nalazili u senci, a oni su se uzdizali i uzdizali poput izrezbarenih monolita; daleko u visini, na njihovim vrhovima, mogao sam, s vremena na vreme, da uhvatim odsjaj sunca.

Skrenuh pogled na Emiliju i ona mi mahnu, stavljajući na taj način do znanja da je sa njom sve u redu — i da bi trebalo da krenemo napred.

Pokrenuh vozilo i stadoh lagano da milim napred između dva stenovita zida. Bilo je to jedno sasvim sterilno mesto, zidovi koji se odozgo spuštaju sa obe strane, i između njih šljunak.

Koridor se pružao pravo napred, a ja sam se pitao do kakvog je to geološkog čuda moralo doći, da razdvoji stene i ureže ovaj prolaz. Na Zemlji je to mogla učiniti voda, ali na Mesecu ni u jednom trenutku njegove istorije nije bilo vode koja bi bila neophodna za prosecanje jednog sličnog kanjona. Možda je u pitanju bio neki lunatres, ili je možda opet bio posredi neki fantastični događaj koji se zbilo kada je čudovišni meteor koji je stvorio Tiho pao na površinu.

Prolaz je blago zavijao nadesno, a zatim je iznenada skretao nalevo, ali čim sam se uputio nalevo zaslepila nas je jaka sunčeva

svetlost. Posle tame, čak iako smo imali spuštene filtere, ta svetlost je u nama izazvala zaslepljujući šok i bilo je potrebno izvesno vreme dok nisam shvatio gde se nalazimo.

Video sam da smo se obreli u nekom drugom krateru, mada je zid koji ga je opasivao bio suviše prav za jedan krater. Nije postojala nikakva padina, samo zidovi, koji su se uzdizali postojano i okomito sa dna koje je bilo glatko poput poda kakve dnevne sobe. A sa glatkog poda su se uzdizale neobične, tipično lunarne formacije... suludo izrovašeni vrhovi, koji su ličili na istopljenu sveću, sićušni krateri, gomile opscenog izgleda i splet sićušnih pukotina. Zidovi su se protezali u polukrugu i sa stražnje strane bili su poduprti samim prirodnim zidovima kratera, ali ovi su se protezali u obliku padina i nisu bili okomiti. Posmatrajući ih, znao sam da je ovo bila južna padina Tihoa, da smo prešli ceo krater.

Ali to nije bilo sve.

Tamo, u središtu ove oblasti, nalazila su se dva svemirska broda... crveni trupovi sa sivim kupolama postavljeni na četiri stajne noge. A svuda oko njih nalazila su se razbacana vozila za vožnju po Mesecu, sjajeći se na suncu.

Bilo je tu i drugih stvari... drugih razbacanih delova opreme.

Ali ja nisam odmah u svom mozgu registrovao svemirske brodove, vozila i razbacane delove opreme kao stvarne predmete. Misao koja mi je prva sinula kroz glavu bila je da je Emilija imala pravo. Pretpostavljam da do ovog trenutka nijednog časa nisam bio odista ubeđen da ćemo pronaći svemirske brodove koji su sačinjavali izgubljenu Treću lunarnu ekspediciju. U stvari, ja sam o tome veoma malo razmišljao nisam o tome ni raspravljao; nisam to uverenje ni prihvatao ni odbacivao. Ono je za mene predstavljalo prijatan Eldorado; veličanstvenu svetlost – lualicu koju je trebalo juriti preko dna Tihoa koje je bilo stavljeno van zakona.

I pitao sam se, dok sam tako sedeo, zureći u brodove, da li je to bio pravi razlog zbog koga sam pošao; da nije ova cela luda ekspedicija, bar što se mene tiče, predstavljala samo znak pobune protiv samog Meseca. Čoveku se Mesec može zameriti; čovek može zamrzeti Mesec, a da toga i nije svestan.

Krenuh napred i čim sam to učinio prvi put sam postao svestan činjenice... mada to saznanje mora da me je pogodilo onog trenutka

kada sam ih ugledao... da su nagomilana obličja u stvari skafanderi. Posle toliko godina, konačno su bili pronađeni svi oni koji su se izgubili u Tihou.

Ovi ljudi i ono dvoje drugih... čovek koji je nažvrljao poruku tamo napolju na dnu kratera i čovek koga je pronašao Emilijin brat na spoljašnjoj padini.

Ovde je postojala neka opasnost. Tu, pred našim očima, imali smo dokaz smrti i opasnosti. Samo ovo mesto odisalo je opasnošću.

Nesvesno uzviknuvši, upozorenje, prionuh na volan da okrenem mašinu nazad ka prolazu između zidova, kako bih što pre nestao sa ovog mesta.

Ali čim sam to učinio, pojavio se blesak vatre... tako brz da ga je čovek mogao samo osetiti, tako snažan da nas je istog časa zaslepio... i vozilo je prestalo da se kreće.

Bril je pao unazad sa svog sedišta i sada je groteskno sedeo na podu, s jednom rukom prebačenom preko lica, kako bi se odbranio od sjaja koji je sada već potpuno nestao. Tabla sa instrumentima se pušila, a u vazduhu se osećao kiselkasti miris spaljenih instalacija i istopljenog metala.

Suzi je uzbuđeno lepršala na sredini kabine.

»Brzo!«, povikah. »Napolje!«

Podigoh Brila sa poda, jednim udarcem mu natukoh šlem, a zatim ga gurnuh ka vratima. Spotičući se, on se naslepo provuče kroz otvor, dok sam ga ja sledio na maloj udaljenosti.

Emilijino vozilo nalazilo se na dvadesetak stopa od nas i ja jurnuh ka njemu, vičući Brilu da me sledi.

Ali to se pokazalo beskorisnim.

Emilija se upravo izvlačila kroz otvor, a ja sam kroz viziploču mogao da nazrem pramenove dima koji su se uzdizali sa table... sa sasvim nove table koja je bila postavljena pre svega nekoliko časova.

I tako smo nas troje zajedno stajali u grobnoj tišini.

Bili smo nasukani na najudaljenijoj strani kratera Tiho, bez ikakve mogućnosti da se izbavimo odatle.

Sem ako ne pokušamo da ga pređemo pešice.

A videli smo... svi smo videli... tamo na dnu kratera, šta se dogodilo sa čovekom koji je pokušao pešice da iziđe.

»Pogledajte«, reče Bril pokazujući naviše.

Pogledasmo.

Na nebu se ponovo nalazio onaj oblak... koji smo videli sa svakog mesta u krateru.

To uopšte nije bio nikakav oblak.

U zajedničkom plesu igralo je na milione pasa-tragača.

OSMA GLAVA

Spustili su se, pomislih, i sve je bilo u najboljem redu. Neposredno iznad obzorja počivala je Zemlja, upravo onako kako je to i sada bio slučaj. A oni su učinili veliku stvar. Bili su drugi na Meseću. Jer Prva lunama ekspedicija bila je jedina do tada koja se spustila, ali ostala je samo nedelju dana. A druga ekspedicija je već na pola puta bila ovenčana oreolom slave, nestavši u spektakularnom prasku.

Ali ljudi iz Treće došli su da podignu bazu, došli su da ostanu. Kroz otprilike mesec dana po njihovom prispeću trebalo je da stigne još jedna ekspedicija, skočivši sa neba, donevši nove zalihe i još ljudstva.

Treća je došla da oстане i ostala je u bukvalnom smislu te reči. Jer oni su još bili ovde.

U trenutku kada su se neizmerno ponosili sobom, dogodilo se nešto užasno. Zapalila su se i počela su da se puše električna kola na njihovim brodovima; u unutrašnjostima tih divnih mašina nalazile su se milje i milje istopljenih i izobličjenih žica, u mašinama koje su ih donele ovamo, ali koje se nikada više neće pokrenuti sem u slučaju da se u njima ne zamene sve postojeće žice. A oni nisu znali kako, nisu imali žice, niti su imali vremena.

Brodovi su im bili na tlu, radio-aparati im nisu radili ali mogli su da pokušaju da stupe u vezu sa Zemljom pomoću malih rezervnih jedinica (koje smo pronašli), ali to im nije pošlo za rukom. I tako su se našli odvojeni od svih, sa pokvarenim brodovima na jednom kosmičkom ostrvu-pustinji... a trebalo je samo da podignu pogled pa da vide svoju planetu i svoj dom na nebu nad sobom. A mora da su znali da nikada više neće stići do nje.

Pošto su dve ekspedicija propale, a samo jedna uspela, Zemlja je bila vrlo oprezna sa slanjem naredne. Proteklo je gotovo deset godina pre no što je krenula nova, opremljena brodovima koje su u to vreme smatrali krajnje sigurnim. Ali oni nisu bili sigurni, mada su bili bolji. I tako, kolonizacija Meseca datira od vremena te Četvrte ekspedicije.

A šta je uništilo kola, ne samo u brodovima, već i u vozilima za Mesec onih ostalih pustolova koji su bili domamljeni ovamo, računajući tu i naša kao poslednja u nizu?

To uopšte nije imalo smisla, a do sada se pokazalo da sve na Mesecu ima smisla. On je možda okrutan, ogoljen, usamljen, negostoljubiv... ali sve je to imalo nekog smisla. On u rukavu nije skrivao nikakve prljave trikove, niti je spremao lukave i pametne zasede, bio je ravnodušan; ličio je na usedelicu s kojom je teško bilo izići nakraj, ali koja je bila krajnje poštena.

Ustadoh sa mesta na kome sam sedeo u hladu koji je pravilo jedno od vozila. Bilo je kasno popodne, ali je sunce još bilo jako. Čovek je morao svaki čas da se sklanja u senku.

Znao sam da ćemo uskoro morati da smislimo neki plan akcije. Nismo smeli još dugo da čekamo. Ispitali smo sve mogućnosti, ali se nijedna nije pokazala isplativom. Ni parče žice, kako u brodovima tako ni u vozilima, nije bilo upotrebljivo. Nismo smeli polagati nade u to da ćemo pronaći dovoljno žice da zakrpimo vlastita vozila. A čak i kad bismo to uspeali, postavljalo se pitanje od kakve bi nam to bilo koristi. Jer bilo šta da nam je prvi put spalilo kola, moglo je to ponovo da učini.

I tako smo stajali, okruženi svim vrstama vozila, od kojih ama baš nijedno nismo mogli da pokrenemo.

Pronašli smo, razume se, i druge stvari.

Zid kratera bio je sav obrastao mahovinom. Ovde je bilo više mahovine no što sam ikada pomislio da će iko pronaći. Bilo je dovoljno da opskrbljuje doktorov sanatorijum otprilike hiljadu godina, čak i kada bi pridodao mnogo novih krila i primio više pacijenata.

U brodovima je bilo dokumenata... celokupni istorijat ekspedicije... kao i uređaji i sva sila ostalih visoko cenjenih stvari.

Ovde se nalazilo bogatstvo, kako u brodovima tako i u mahovini, samo kada bi čovek mogao da ga izvuče odatle. Ali u ovom trenutku bićemo srećni ako izvučemo žive glave.

Posvuda unaokolo nalazili su se mrtvaci veoma stari mrtvaci... krajnje pristojno pokopani u kovčezima od svojih svemirskih odela. Ali u tom nekako nije bilo ničeg ličnog. Jer nigde nije bilo ni traga nikakvom vidljivom nasilju, a agoniju su skrivala glomazna odela i filteri. Izgleda da su umrli sa rimskim dostojanstvom koje je veličanstveno odgovaralo tim ozbiljnim okolnostima.

Znao sam da je to besmislica, ali ipak nisam dalje ispitivao. Biću mirniji ako to ne učinim.

A tu su bili i psi-tragači, svuda naokolo, svetli, sjajni, mali idioti koji mi nisu bili ni od kakve pomoći.

Bril se pojavi iza jednog od svemirskih brodova i krenu prema meni. Zaustavio se ispred mene i mi se nađosmo licem u lice.

»Uskoro ćemo morati nešto da preduzmemo«, reče on. »Ne možemo samo stajati i...«

On nervozno odmahnu rukom.

Znao sam šta je hteo da kaže. Nije to morao i da izgovori. Čovek je bio na ivici živaca. Bio je krajnje uznemiren. Ali, isto tako, smo bili smo Emilija i ja.

»Samo još malo«, rekoh mu. »Krenućemo pešice. Sačekaćemo dok se sunce još malo ne spusti. Videli ste šta se dogodilo momku tamo napolju u krateru. Pokušao je za dnevne svetlosti.«

»Ali tama...«

»Nije tako tamna kao što mislite. Biće svetlosti koja dolazi od Zemlje i koja je mnogo jača i od najjače mesečine na zemlji. A biće i hladnije. Čak će biti hladno. Ali mi u odelima imamo grejače. Lakše je boriti se protiv hladnoće nego protiv toplote.«

»Kaži mi, Džeksone. Kakve su nam šanse?«

»Pred nama je sedamdeset milja«, odvratih. »I izlazak iz kratera. To će biti dosta gadno.«

On obeshrabreno odmahnu glavom.

»Malo ćemo odspavati«, rekoh mu. »Kako bismo krenuli osveženi. Moraćemo da poneseemo što više kiseonika. Ali, tokom puta, odbacivaćemo rezervoare. Tako ćemo olakšati teret.«

»Voda?«

»Možete poneti samo onoliko koliko vam stane u odelo. Neće biti prilike da popunjavate zalihe. Ali putovaćemo dok je hladno. Neće nam biti potrebno onoliko vode koliko bi nam bilo potrebno da putujemo po vrućini.«

On se zagleda u mene dugo i prodorno, sa sjajem u očima. »Ne misliš da ćemo uspeti.«

»To još nikom nije pošlo za rukom«, rekoh. »Niko nije uspeo da prevali sedamdeset milja pešice u skafanderu.«

»Možda će nas neko pokupiti. Sada su već otkrili da nas nema. Poći će u potragu. Znaće kuda smo krenuli. Uočiće trag na obodu.«

»To je tačno.«

»Ali ti s tim ne računaš.«

Odmahnuh glavom.

»Koliko još?«

»Deset do dvanaest časova. Treba ga pustiti da počne da se hladi. Imamo vremena da odspavamo. Imate vremena da dobro pogledate mahovinu.«

»Već sam pogledao«, reče on. »Kao i pse-tragače. Džeksone, da li si se ikada našao u situaciji da ti ništa nije jasno? U situaciji da ništa nema nikakvog smisla?«

»Mnogo puta. Na primer, ovaj predeo.«

»Ovde je«, reče Bril, »sve začeto... psi-tragači i mahovina. Ubeđen sam. Ovo je njihovo rodno tle. Ali zašto? Po čemu se ovo mesto razlikuje od bilo kog drugog na Mesecu?«

»Mislim da se uopšte ne razlikuje«, rekoh, »pogledajte one zidove.«

»Šta nije u redu sa zidovima?«

»Nisu prirodni. Pravi su. Simetrični. Čini se da imaju neku svrhu. Ceo Mesec je izrovašen, ali ne i ovi zidovi.«

»Hoćeš da kažeš da je neko podigao ove zidove?«

»Možda«.

On prazno klimnu i priđe mi bliže. Toliko je spustio glas da je zvučao zaverenički, kao da se plašio da bi neko mogao da nas prisluškuje. – »Ta mahovina mogla bi da predstavlja ostatke nekadašnjeg povrtnjaka. Sve što je od njega ostalo. Sve što je preživelo.«

»I vi ste razmišljali o istoj stvari.«

»Neko ili nešto spolja«, reče on. »Možda pre milion godina.«

»A tragači?«

»Gospode, otkud ja to mogu znati? Možda su bili ljubimci. Ostavili su nekoliko ljubimaca koji su se namnožili.«

»Ili su to možda posmatrači?«

On me pogleda sa zbunjenom zabrinutošću u očima. »Stvar zvuči tako logički«, primeti on. »Ali to je, razume se, samo nagađanje.«

»Razume se«, složih se.

»Ima nešto što me muči«, reče on; bilo je jasno da je zabrinut na jedan krajnje akademski način.

»Ima mnogo toga što mene muči«, rekoh mu.

»Reč je o električnom kvaru«, reče on. »Kvaru koji nije dosledan.«

»Uh?«

»Pa, pregorela su kola u vozilima, ali ne i ona u našim odelima. Isto se dogodilo i sa kolima u onim brodovima tamo, ali ne i sa kolima u nekim pomoćnim radio-aparatima. U onima pomoću kojih su pokušali da pošalju signale na Zemlju. Kvar je selektivan. Nije u pitanju nešto što blokira sva kola.«

»Mislite na inteligenciju.«

»Upravo na to«, odvrati Bril.

Osetih kako oko mene duva ledeni vetar, a na Mesecu uopšte nema vetra.

Jer u slučaju da je postojala inteligencija, to je bila inteligencija koja je želela da nas ovde zadrži, želela je da ostanemo i umremo upravo onako kako su učinili i svi ostali.

»To nije razumno«, reče Bril, »nije razumno da je ovaj život nastao na Mesecu. Da je taj život nastao na Mesecu, on bi se pojavio na više mesta, a ne samo na jednom. Prosto je van svake pameti da na celoj površini postoji samo jedno mesto na kome je život moguć.«

»A šta je sa onim pre-životnim molekulima?«

»Da, razume se, njih su pronašli. Ali to je u svakom slučaju bilo sve što su pronašli. Ti molekuli su zapali u ćorsokak. Oni se nikada nisu razvili. Mesec je bio sterilan čak i u svom detinjstvu. On nije ohrabrivao nastanak života. On...«

Začu se jedan glasan i jasan povik. To nas je Emilija dozivala.

»Krise, dođi brzo! Krise! Krise!«

Bila je uzbuđena. Ne uplašena, već uzbuđena.

Zavih oko vozila i ugledah je naspram udaljenog zida.

Potrčah dok me je Bril pratio u stopu i ja ugledah stvar čak i pre no što sam stigao do Emilije.

Nalazio se u maloj stenovitoj niši usečenoj u zidu i presijavao se u milion tajnih ognjeva koji su izbacivali najčistiju svetlost.

Izgledao je ogroman... veoma masivan... i uopšte nije bilo sumnje šta je bilo posredi.

»Dijamant!« promuca Emilija. »Onaj čovek tamo napolju nije bio u pravu.«

Bila je potpuno u pravu. Onaj čovek tamo napolju je bio u zabludi. Jer pred nama se nalazio najveći dijamant koji je ikada bio pronađen. Tone i tone jednog dijamanta!

Ali bilo je tu još nečeg što uopšte nije bilo u redu.

Jer taj dijamant je bio isečen, facete su mu bile pravilne, a bio je i ugačan tako da je iz svakog izrezbarenog lica izbijala njegova životna svetlost.

I još nešto.

Mi smo već desetak puta prokrstarili tu oblast. Obišli smo zidove. Pretražili smo brodove i zavirili u sva vozila, beskorisno se nadajući da bismo mogli pronaći u njima trag koji bi nam bio od pomoći.

Ali dijamant nismo primetili do ovog trenutka, a on nije bio baš nešto što bi se tako lako previdelo.

Ovde je nešto zaudaralo... i to nešto vrlo podlo. Izgledalo je kao da bi taj dijamant mogao biti naročiti mamac za neku đavolsku zamku.

Bril koraknu napred, a ja ga zgrabih za ruku.

»Ostani gde si, budalo!«, rekoh mu.

Jer iznenada mi je sinulo šta je mrtvac ispisao na dnu kratera. Između reči bilo je dovoljno mesta za još slova.

On je u stvari napisao, *nisu dijamanti*, a ne *nema dijamanta*. Male uskovitlane čestice prašine izbrisale su slova *ema* i *ata*.

Još dok smo stajali i promatrali, dijamant se raspao.

Međusobno povezani kristali veličine pesnice jednostavno su se oljuštili i ostali da lebde slobodni u prostoru. Lagano, metodično, gotovo matematički, očima je ostao da lebdi samo oblak od kristala, koji su se nežno sudarali i iz kojih je izvirala svetlost što nas je gotovo zaslepljivala.

Okrenusmo glave od njih, a oni stadoše lagano da lebde duž zida dok ne stigoše do prolaza koji je vodio napolje ka dnu kratera. Ostali su tamo da lebde, poput kakvih vrata, poput zavese, trepćući i iščekujući. Mogli ste da osetite da vas promatraju.

Znao sam da je to bio razlog zbog koga niko nije odavde pobegao... niko sem čoveka koga smo mi pronašli i onog koga je pronašao Emilijin brat.

»E, pa«, rekoh, »sada su nas odista pritegli.«

Nije trebalo da to kažem. Ne znam zašto sam to izgovorio. Ali učinilo mi se veoma logično i istinito, tako da nisam mogao da se obuzdam. Reči su se iznenada našle oblikovane u mom mozgu i ispale su mi kroz usta.

A čim ih je čuo, Bril je zavrištao i potrčao... trčao je u očajanju, pognute glave, čizmama odbijajući povećé krhotine šljunka, povijenih ramena, kao da je ragbi-igrač koji je nameračio da prede preko poslednje crte. Uputio se pravo prema prolazu, ka slobodi, probijajući se iz zamke u pukom jurišu luđačkog očajanja.

Dva kristala se vrteći izdvojiše iz zavese i pretvoriše se u dva snopa blistave svetlosti kada opališe na Brila. Udariše i povukoše se, spiralno se vrteći naviše, ispuštajući svetlost dok su se okretali, a Bril stade da se sapliće. Zatim pade na tlo i nastavi da puzi, ali uskoro se sklupča i umiri.

Zavesa zasvetluca, na šta se odozgo spusti oblak tragača poput jata lešinara; oni se smestiše na čoveka na tlu, celog ga prekrivši, tako da više ništa nismo videli sem miliona iskrica koje su poigravale i treperile.

Okrenuh se i naletih na Emiliju.

Oči su joj bile razgoračene, uplašene, a lice joj je bilo samrtnički blede.

»Neka nam je Bog na pomoći«, reče ona.

DEVETA GLAVA

Znači, bilo ih je troje, šta god da su predstavljali: dijamant, mahovina i tragači.

Emilija reče: »Ja sam te u ovo uvalila.« Odvratih: »Nije bilo naročito teško. Oberučke sam prihvatio.«

I to je bilo tačno. Jesam. Bila je to prilika da se dočepam nečeg vrednog; bila je to prilika da se proslavim. A takve se prilike ne ukazuju baš često; čovek ih naprosto ščepa kada mu se ukažu.

Ali i više od toga. Bio je to odgovor ljudima koji su sedeli u berbernici u Milvilu i smanjivali mi platu. A bio je tu i Bril, koji me je pitao koliko bih tražio da ga odvedem u Tiho i to u trenutku kada sam kovao plan kako da od njega pobegnem i uputim se u Tiho. A to je bilo i moje osiguranje da neću morati koračati ulicama Milvila srećan da dobijem bilo kakav posao koji mi bilo ko ponudi.

Ali ni to nije bilo sve. Rekoh sebi krajnje pošteno. To je takođe bio izgovor da se spotičući spustim u Tiho. Da dođem i vidim to mesto o kome se govorilo samo šapatom. Jer Tiho je predstavljao kuću duhova, a određenu vrstu ljudi kuće duhova strašno privlače. Mislim da pripadam toj vrsti ljudi.

U kabini vozila bilo je veoma toplo, ali duga senka koju je stvarao zid uskoro će stići i do nje tako da će se ohladiti; a bilo je prijatno, gotovo neophodno, konačno skinuti šlem. Čovek može da poludi ako suviše dugo ostane zarobljen u njemu.

»Mi se odista nećemo izvući odavde«, reče Emilija. »I ti tako misliš, zar ne?«

»Još se nisam predao«, rekoh. »Kada se jednom predaš, potpisao si smrtnu presudu. Možda postoji način koji nam još nije pao na pamet.«

»Bacila sam staru tablu«, reče Emilija. »Trebalo je da je zadržim. Ali ima tako malo prostora.«

»Ni to nam ne bi pomoglo«, rekoh joj. »Nije stvar samo u tabli. Već u svim žicama. Sama tabla nam ne bi bila ni od kakve pomoći. Čak i da je sada imamo, da možemo da je uglavimo i izmenimo sve žice, nema toga što bi moglo da ih spreči da je ponovo ne raznesu.«

Da ih spreči? Da spreči – koga ili šta?

Najverovatnije dijamant. A dijamant se još nalazio tamo. Mogao sam da ga vidim. Ponovo se uobličio u poveći grumen. Nalazio se tamo ponosan i divan i tek neznatno vulgaran usled svoje veličine. Sedeo je tamo i promatrao. Predstavljao je garnizon. Garnizon ostavljen da čuva ovu ogoljenu i nevažnu postaju nekog carstva koje jedno ljudsko biće, usled svoje provincijalnosti, nije moglo sebi ni da predstavi. Bila je to drevna legija koja je sedela na vrhu zida, zaboravljena u smenjivanju kosmičkih sukoba, ali koja je ostala odana i nepokolebljiva.

Možda i nije bio zaboravljen, jer možda je postojalo još nebrojeno drugih garnizona koji su bili na straži na nekim drugim mestima podjednako negostoljubivim kao i ovo.

Ali još dok sam o tome razmišljao, postalo mi je jasno da razmišljam na suviše ljudski način... jer dok je Mesec bio u svakom pogledu negostoljubiv za ljudska bića, on je za neka druga bića mogao izgledati kao pravi pravcati dom. Na primer, nekim kristalnim bićima poput tog dijamanta. Energetskim bićima kakva su bili tragači. Čak i čudnim simbiotičkim bićima, sastavljenim od biljke i bakterije, kao što je bio slučaj sa mahovinom.

Možda je Zemlja planeta koja bi se ovakvim bićima učinila krajnje negostoljubivom. Vazduh i voda bi za njih mogli predstavljati najcrnji otrov.

»Žao mi je, Kris«, reče Emilija.

»Žao?«

»Žao mi je što nećemo nazad. Mogli smo popiti zajedno koje piće, mogli smo izići na večeru, čak smo možda mogli...«

Da«, prekinuh ja, »mislim da smo mogli.«

Svečano se zagledasmo jedno u drugo.«

»Poljubi me, Kris«, reče ona.

Poljubih je. To baš nije bilo lako izvesti u skafanderu, ali pošlo nam je za rukom.

»Bio si momak na svom mestu«, reče ona.

»Hvala«, odvratih. »Veoma ti hvala.«

Brilovo telo u skafanderu još je ležalo unutar prolaza. Nije bilo razloga da ga pomeramo. Bio je u dobrom društvu. Pošto su tragači otišli, ja sam ga pregledao. Kristali su mu pogodili šlem, tako da su se u debelom staklu nazirale dve pravilne rupe. Iz svake od njih

zrakasto su se širile pukotine. Te su rupe bile dovoljne. Kiseonik je iscureo i Bril je ubrzo umro. Uopšte nije bilo prijatno pogledati u njegovo lice.

Ali zašto je Bril potrčao? Pitao sam se. Šta je u njemu izazvalo paniku? On nije bio čovek koji je lako podlegao panici, ali, opet, možda je i bio. Možda je taj njegov akademski stav u stvari predstavljao samo pozu iza koje je skrivao strah koji je rastao u njemu. Tako da je, kad je video da mu je preprečen i poslednji put za bekstvo, jurnuo. To je bilo vrlo budalasto od njega. Nijedan čovek koji je duže živeo na Meseu ne bi to učinio; ali on tek što je stigao sa Zemlje. A i sam Mesec dovoljan je da se upaniči čovek koji se još nije privikao na njega.

Postojalo je nešto o čemu sam razmišljao još pre samo nekoliko minuta, nešto što mi je promaklo kroz um, a što je trebalo da zadržim. Nešto u vezi sa tim da je Mesec dom za izvesne vrste, a Zemlja opet dom za druge neke vrste...

Seo sam i stao da razmišljam o tome, ni približno onoliko uzbuđen koliko je trebalo da budem, a to je bila kocka. Luda kocka. Ako ne uspe, mogla se pokazati kao pogubna kocka. Ali mi smo u svakom slučaju bili osuđeni na smrt ako taj dijamant ostane da čuva prolaz, tako da bi gubitak na kocki samo ubrzao stvar. A nismo smeli gubiti vreme. Ako smo hteli da se izvučemo odavde, uskoro je trebalo da krenemo.

Stadoh da preturam po kredencu i ladici dok ne pronađoh jedan stari otvarač za konzerve koji strpah u džep.

»Hajde, Emilija«, rekoh. »Krećemo odavde.«

Ona me čudno pogleda, ali ništa ne reče. Nije želela da zna kako ćemo se izvući iz situacije kao što je bila ova.

Ona krenu ka izlazu, a ja za njom.

Na spoljašnjoj palubi Emilijinog vozila još su bili pričvršćeni rezervoari sa kiseonikom i konzerve vode. Skinuli smo četiri rezervoara i povezali ih konopcima, tako da smo mogli da ih natovarimo na ramena.

Odneli smo ih do kapije što smo se bliže usudili, ne želeći da uznemirimo dijamant koji nas je posmatrao. Ali nije trebalo da brinemo. On je samo čučao na svom mestu i posmatrao nas sa svojih hiljadu svetlucavih očiju.

Vratili smo se, izvadili nove rezervoare i njima zamenili stare na našim skafanderima, kako bismo mogli da krenemo... ako uopšte krenemo... sa upotpunjenim zalihama.

Zatim smo skinuli konzerve sa vodom, a ja izvadih otvarač za konzerve i dadoh se na posao. Najblaže rečeno, skafander predstavlja čudnu stvar. Uopšte nije bio namenjen da se u njemu otvaraju konzerve.

Ali, konačno sam nekako uspeo da skinem poklopce sa dve konzerve. Izlio sam malo vode, ali ne mnogo. Prelila se iz konzervi i prosula po tlu. Zemlja ju je upila i ostala je samo vlažna mrlja koja mi je gotovo slomila srce, jer to je bio strašan prizor. Voda je nešto što se ne rasipa u divljini.

Uspravih se pošto sam otvorio i drugu konzervu i vratih otvarač u džep.

»Krise«, reče Emilija, »o čemu se radi?«

»Dve cevi«, odvratih. »Puška dvocevka. Imamo samo dve mogućnosti.«

»Kiseonik i voda.«

»Upravo to. Jedno ili drugo moglo bi ga malo zaplašiti, da se povuče kako bismo mogli da umaknemo.«

Podigosmo po rezervoar kiseonika i konzervu sa vodom. Emilija uze drugu konzervu.

Ovog puta priđosmo sasvim blizu, a dijamant je i dalje tamo sedeo zureći u nas... ili sam bar pretpostavljao da zuri u nas... možda se čak pitao šta to smeramo. Ali nije bio zabrinut. Nije bilo potrebe da bude zabrinut. Ovo mu nije bilo prvi put da ima posla sa ljudskim bićima, i on ih se nije plašio. Bili su meki, slabi i veoma, veoma glupi, i nije postojalo ništa što su mogli da učine, a čime bi povredili dijamant.

Spustih svoju konzervu sa vodom na tle i okrenuh rezervoar sa kiseonikom. Čvrsto se odupreh nogama o tle, šćepah ventil i uperih spojnu mlaznicu pravo u dijamant. Zatim koliko sam god mogao odvrnuh ventil, a rezervoar poskoči u mojim rukama i udari me po ramenu dok je kiseonik izlazio.

Na trenutak, ništa se nije dogodilo. Mlaz gasa podigao je nešto prašine, koja je potom oblikovala providni oblak, ali dijamant se nije ni pomerio. Zatim je lagano, gotovo drsko, počeo da se raspada. Jer

bilo mu je dosta. Ovo sićušno, bedno ljudsko biće nije tek tako smelo da mu duva u lice. Naučíte ga da to više ne čini.

»Emilija«, povikah.

Emilija je bila spremna i sasula je dijamantu pravo u lice pet galona dobre vode.

Sekunde su se razvukle u večnost dok dijamant nije počeo da se puši. Dimio se, podrhtavao i postajao sve nejasniji. Stao je da se topi. Bele soli slivale su mu se niz bokove. Sve više se pretvarao u jednu užasnu bezobličnu masu.

Ispustih rezervoar sa kiseonikom i on se vijugajući udalji pokretan poslednjim količinama gasa koje su ga terale da se po tlu kreće jednim suludim kursom. Ščepah svoju konzervu vode ali je ne bacih. Zaustavio sam u trenutku kada sam već krenuo da je bacim. Jer više nije bilo potrebe za tim.

Dijamant je predstavljao gomilu prašnjave supstance koja se pomalo pušila, i uvlačila sama u sebe.

Naša druga cev pogodila je cilj dok nas je prva izneverila. Kiseonik nije ništa mogao ovom nepoznatom biću, ali zato je voda bila pogubna za njega.

»Đavo je isteran«, rekoh sam sebi.

Isteran vodom, koja čak nije bila ni posvećena.

Vraćen u ništavilo od strane jednog stranog bića, neprijateljski raspoloženog, koje je upotrebilo smrtonosnu supstancu bez koje ta druga rasa uopšte nije mogla da živi.

I to je, rekoh sebi, predstavljalo provaliju koja nas je razdvajala od tih drugih bića... to što su naše osnovne potrebe sasvim strane tim drugima.

Bacih pogled preko ramena prema nazubljenom obodu kratera koji je već počeo da se kupa u svetlosti sunca.

»Emilija«, rekoh, »vreme je da krenemo.«

Pokupismo rezervoare i naprtismo ih na leda, a zatim teškim koracima krenusmo niz prolaz ka krateru.

Daleko ispred sebe ugledasmo belinu suprotnog oboda koji je bio stvarno dosta udaljen.

Spuštalas se tama i uskoro će biti mnogo svežije, a zatim će biti hladno. Ali stara dobra Zemlja će nam osvetljivati put.

Pronašli smo naše blago. Tamo pozadi čekali su nas milioni... ako uspemo da se probijemo do Kunsčina.

Nastavimo dalje jedno pored drugog, silno se zabavljajući. Nije baš prijatno hodati u skafanderu, ali kada se jednom uhvati korak, čovek može dobro da napreduje. Naročito na jednom telu kakvo je bilo Mesec, gde vam niža gravitacija uliva dodatnu snagu.

»Kris«, reče Emilija, »upravo je to značila ona druga reč.«

»Koja druga reč?«

»Ona koju je čovek ispisao u prašini. Ostao je samo jedan njen deo.«

»Oda«, rekoše.

»Zar ti nije jasno. Napisao je voda.«

»Možda je tako«, odvratiše.

Mada sam bio ubeden da greši. To je moglo da znači bilo šta. Nije moralo da bude voda.

Bilo mi je žao što je to pomenula. Nije mi se sviđalo da o tome razmišljam. Bilo je suviše lično.

Zastadoh i okrenuh se kako bih poslednji put pogledao spram tih stršćih zidova koji su skrivali tajnu Tihoa.

Ali dok sam ih promatrao, opazio sam još nešto.

Iznad njihovih vrhova pojavljivao se iscrtani barjak koji je visio na nebu, sledeći naš trag, za nama je krenuo oblak pasa-tragača.

Još sam nešto primetio. Sa nama više nije bila ni Suzi kao ni Emilijin tragač. Napustili su nas i sada nam je čitav čopor bio za petama.

DESETA GLAVA

Iskopao sam rupu u osulinskoj padini i uvukao Emiliju u nju. Koristeći šake kao lopate prekrih je prašinom po celom telu sem po glavi. Ispod gornjeg sloja prašine još se zadržala toplota, zaostala posle bombardujuće sunčeve svetlosti lunarnog dana. ...a i prašina će dejstvovati kao izolator.

Sada je Mesec bio hladan. Sunca nije bilo već satima i toplota je, sem one koja se zadržala ispod nagomilane prašine pri dnu strmih padina, otišla u spoljašnji svemir. Grejači u našim odelima nisu bili u stanju da potpuno odagnaju hladnoću. Sve je bilo u redu dok je čovek hodao, jer tada je povećana telesna toplota, koju je zadržavao skafander, predstavljala faktor zagrevanja. Ali bilo bi pravo samoubistvo stati radi odmora bez dodatne izolacije i toplote nagomilane ispod prašine.

Šakama sam utabao prašinu i nesigurno se podigao na noge dok mi se svaki mišić bunio protiv toga. To je već trajalo satima, jer nismo smeli da se zaustavimo dok nismo stigli dovde, gde smo mogli da pronađemo poveće gomile prašine.

Ispravljao sam se inč po inč, dok se nisam potpuno uspravio. Zatim sam se nespretno okrenuo i zagledao unazad niz put kojim smo došli, a pred mojim očima se prostirala svekolika ravnica Tihoa... svih pedeset milja ravnica. A mi smo ceo taj put prešli bez ijedne sekunde sna. Dva puta smo se zaustavili da se odmorimo pre no što se spustila noćna hladnoća, ali ta dva prekida su nam bila i jedina. Kada sam sada razmišljao o tome, učinilo mi se da je nemoguće to izvesti, i bilo mi je jasno da je jedini razlog što smo uspeli taj što je put bio dobar. Dno kratera je glatko; bilo je manjih kratera koje smo morali da obiđemo, kao i blokova, gomila i fantastičnih sveća koje je trebalo izbegavati, ali samo dno bilo je glatko. Nije bilo nalik na zbrku na koju je čovek nailazio gotovo posvuda tamo Napolju.

Tragači su još lebdeli iznad nas u obliku jednog svetlucavog oblaka. Sledili su nas celim putem. To mi je ličilo kao da nad nama stalno visi neki čuvar.

Nagnuh se nad Emilijin šlem i uverih se da spava. To je bilo dobro, jer joj je san bio potreban. Poslednjih pet milja ili više uspela je da prede i stigne dovde oslanjajući se na poslednje ostatke hrabrosti. I

zbog mojih učestalih psovki. Rekoh sebi da ne bih mogao da je krivim ako nikada više ne progovori sa mnom... zbog načina na koji sam sa njom razgovarao.

Spustih se na kolena i stadoh da kopam rupu u koju ću se i sam uvući. U njoj sam mogao da se odmorim, a ta toplota će me grejati, ali ne smem zaspati. Moram ostati budan, jer postojala je mogućnost, ako na ovom mestu ostanemo suviše dugo, da na njemu ostanemo zauvek. Na kraju će toplota ipak iscureti iz prašine, a u nju će se uvući hladnoća, a kada se to dogodi, biće pogubno i dalje tu ostati.

Iskopao sam rupu i uvukao se u nju, a zatim vratio prašinu preko sebe. Ležao sam tu, zureći u stene iznad nas.

Dvanaest hiljada stopa, pomislih. A kada pređemo tih dvanaest hiljada stopa, našim brigama doći će kraj. Jer tamo ćemo naći prikolicu i moći ćemo da se uvučemo u njenu sigurnost.

Možda ćemo naći i ekupu za spašavanje, ali to i nije bilo važno, jer i prikolica nam je bilja dovoljna.

Neodređeno sam se pitao zašto se spasilačka ekipa (jer nema sumnje da se neka već satima mota tamo napolju) nije spustila u krater. Ali shvatio sam da su postojala dva savršeno dobra razloga zašto to nisu učinili.

Sigurno su videli tragove koji su vodili dole u krater, ali nisu mogli znati da li su to sveži tragovi. Na Mesecu ne postoji način na koji bi se moglo utvrditi da li su posredi novi ili stari tragovi... i jedni i drugi su podjednako sveži. Do vremena kada je pristigla spasilačka ekipa sigurno je palo nekoliko meteorita koji su napravili sićušne kratere u tragovima koje smo mi ostavili, mala količina prašine sigurno je izvela svoj ples i tako poremetila ionako teško primetne tragove. A pošto se to sve dogodilo nije postojao način da se naši tragovi razlikuju od tragova koje je za sobom ostavila spasilačka ekipa koja se ovamo uputila pre dvadeset godina i koja se nikada nije vratila.

I tako su članovi spasilačke ekipe verovatno između sebe vodili ovakve razgovore: »Kris Džekson je stari lisac. On nije tako glup da krene u sam Tiho.«

I tako se oni ne bi spustili u krater, ali bi se raštrkali da pročešljaju njegove spoljašnje padine.

Ležao sam i desetak puta sam hvatao sam sebe kako umalo nisam zaspao, a onda bih se trudio da i dalje ostanem budan.

Tragači su kružili iznad mene poput nekog točka svetlosti, poput jastrebova u letu, i meni se činilo da su sada niže nego što su ranije bili, kao da su se oprezno, u spirali, spuštali da izbliza osmotre situaciju.

Posmatrao sam ih i taj točak iskričave svetlosti užasno me je privlačio, tako da sam odvratio pogled od njega. A kada sam ponovo pogledao prema njima, oblak je bio mnogo bliži... gotovo da se nalazio na meni.

Jedan od njih se spustio i seo na providni deo moga šlema, tačno ispred mojih očiju, i ja sam znao da je to Suzi. Nemojte me pitati kako sam to mogao znati ili zašto sam u to bio ubeđen... ja sam jednostavno znao da je to bila Suzi. I tako je ona tu stajala, igrajući kao da je srećna što me je ponovo pronašla. Zatim su se i ostali spustili prema meni, tako da više nisam bio u stanju da razaberem koji je Suzi, već sam samo video vaseljenu ispunjenu telima koja su iskrila i koja su mi kako mi se činilo, ispunjavala sam mozak i celo biće.

Jedna razumna misao prodre mi do uma: Ovako su se okupili na Brilu dok je umirao.

Ali ja nisam bio mrtav!

Ja nisam bio ni blizu smrti!

Nameravao sam da se ubrzo izvučem iz ovog prašnjavog kreveta, da probudim Emiliju, a onda ćemo se nas dvoje uspeti dvanaest hiljada stopa do sigurnosti.

Dvanaest hiljada stopa. Zvučalo je beznačajno malo, posle pedeset milja, ali nisam se zavaravao. Tih dvanaest hiljada stopa moglo se pokazati isto onako mukotrpnim kao i pedeset milja.

Nikada nećemo uspeti. Mogao bih smesta zaspati, pošto nikada nećemo uspeti.

Ali tamo negde napolju bila je Suzi, kuckala je po staklenom, prednjem delu moga šlema... ili sam ja to zamišljao da ona kucka. Pokušavala je da zapodene razgovor sa mnom, kao što je to pokušavala i nebrojeno puta ranije.

Nešto mi se obratilo... možda to nije bila Suzi, ali nešto se nalazilo tamo napolju. Govorilo je na hiljadu jezika i milion dijalekata, kao kad

se gomila obraća jednoj osobi, kao kada svi govore u jedan glas. A govore o različitim stvarima.

Znao sam da se to stvarno događa. Nisam sanjao, niti zamišljao, a nisam bio ni lud. Stari lisac sa Meseca, poput mene, nikada ne poludi. Ako je trebalo da poludim, to bi mi se već odavno dogodilo.

»Hej, druškane«, rekla je stvar koja mi se obraćala.

Zatim se začuo još nečiji glas, i uhvatio me je za šaku, pa smo zajedno nastavili da se šetamo pored neke smešne reke, jer ta reka je bila svetloplava, od tečnog kiseonika. Pod stopalima nam je škripalo dok smo hodali, a kada sam spustio pogled, video sam da hodamo po nečemu što je ličilo na tepih od kugli kojima se kiti božićna jelka.

Zatim se pojavio još neko, ščepao me i odveo negde drugde, na mesto koje me je više podsećalo na dom od svetloplave reke, ali sve kuće bile su smešne, drveće nije imalo uobičajeni oblik, a bilo je i insekata veličine konja.

Neko mi se obraćao matematičkim formulama i ja sam ga, što je bilo dosta čudno, razumeo. Drugi mi se, pak, obraćao zvukom zvonjave kristala – i njega sam razumeo; čuo sam i mnoge druge glasove koji su tako sedeli i pričali nadugačko i naširoko, ali nije bilo ni kafanskog stola ni bubnjare, a trebalo je da ih bude. Jer oni su pričali priče i dok su me bombardovali pojedinostima, uspevao sam da pohvatam glavne konce i shvatim da su to sve bile priče iz davnina i iz daljina... iz nezamislivo velikih daljina.

Ali usred svega toga jedan glas mi reče: »Krise, mani se toga. Moraš stići do Kunskina. Moraš im ispričati šta si ovde saznao.«

I nisu me te reči osvestile, već glas koji ih je izgovorio. Jer uspeo sam da ga prepoznam. To mi se Bril obraćao, mrtvi Bril, koji je ostao tamo, pozadi, udaljen pedeset milja.

Ne znam kako sam uspeo tako brzo da se izvučem iz prašine, ali odjednom sam se našao na nogama, i rukama sam terao od sebe tu gomilu uzvrtelih tragača, poput čoveka koji se brani od roja pčela. Kružili su unaokolo, kao da su zaprepašćeni što ih ne želim u svojoj blizini. Potrajalo je to dok ih nisam oterao. Udaljili su se poput pramena svitaca i obrazovali se ponovo u oblak iznad mene, tako da je sve opet bilo uobičajeno.

Izvukoh Emiliju iz prašine, postavih je na noge i protresoh je.

»Probudi se«, rekoj joj. »Popij malo vode. Idemo odavde«.

»Samo još malo«, reče ona. »Samo još malo.«

»Nema ništa od toga, lutkice«, rekoj joj.

Upravih je u pravcu kojim je trebalo da idemo i stalno sam je podsticao da se kreće, i tako krenusmo uzbrdo, kako bismo prevalili tih poslednjih dvanaest hiljada stopa.

Bio sam uplašen. Bio sam prestravljen. Jer nisam imao vremena da se pozabavim duhovima, a psi-tragači su upravo to bili. Samo jedna gomila duhova.

Nisam posedovao telo. Imao sam samo par nogu koje su me bolele, i svaki put kada bi se koja od njih pomerila – morala je da podigne čizmu čija je težina narasla do otprilike hiljadu funti. Ali te noge nisu meni pripadale. One više nisu bile deo mene. Moje »ja« stajalo je po strani i nije ga bilo briga šta se događalo sa nogama: na taj način one su se kretale i dalje.

Uspinjali smo se tragom. Hodali smo kada je to bilo moguće, a tamo gde nije – pomagali smo se šakama i kolenima.

Ali nijednom nismo zastali. Povremeno bismo se okliznuli i malo vratili unazad, ali odmah bismo nastavili da se uspinjemo.

Jer proganjala me je luda ideja da će nas tragači ostaviti na miru i udaljiti se ako stignemo do oboda.

Emilija je gotovo sve vreme dahtala, ali ja sam je terao napred. Želela je da se zaustavi i odmori, ali ja joj to nisam dozvoljavao. Kada bi pala, podigao bih je, postavio na noge i stao da guram otpozadi.

Znao sam da me mrzi. Rekla mi je to.

Bilo je to prokleta nedolično, ali mi smo napredovali po tragu.

Potpuno sam izgubio pojam o vremenu. Izgubio sam osećanje za razdaljinu. Trag je predstavljao nešto što se protezalo naviše, u beskonačnost.

Stoga sam bio iznenađen... ne srećan, nisam odahnuo niti osetio slast pobede, već sam bio krajnje iznenađen... kada se trag pred nama suzio i tle, umesto da nastavi naviše, počelo da se spušta.

Neko neodređeno sećanje kaza mi da je to i bio naš cilj, da je ovo konačno bilo mesto ka kome smo se kretali, da smo stigli u sigurnost.

Emilija se srušila na tle, a ja sam se klatio dok se ona šćućurila pored mojih nogu; jedino sam se još nadao da ću imati dovoljno snage da je odvučem do prikolice.

Ali nešto nije bilo u redu. Nešto uopšte nije bilo u redu. Mozak mi je bio tako zamagljen usled premora da do njega nije odmah doprlo šta nije u redu. Ali konačno sam shvatio.

Nigde nije bilo nikakve prikolice?

Stajao sam zureći u mesto na kome smo je parikirali i znao sam da se u pogledu toga nisam mogao prevariti. Neko ju je pokupio i vratio u Kunskin.

To je, znao sam, bio kraj. Baš smo bili glupi što smo se uspeli tragom čak dovde; sasvim uzaludan napor. Isto tako, mogli smo ostati tamo dole, ušuškani u svojim posteljama od prašine, i mirno zaspati.

Čak i kada bismo mogli da pređemo sve te milje koje nas dele od Kunsčina, ne bismo imali dovoljno kiseonika.

Znao sam da smo pobeđeni.

Ovog puta bio sam ubeden u to.

Ukočeno sedoh na tle pored Emilije.

Pružih ruku i potapšah je po ramenu.

»Žao mi je, devojko«, rekoh. »Prikolice nema. Nismo uspeli.«

Ona se podiže i dopuza do mene. Ispružih ruku i povukoh je bliže. Jednom rukom me je obgrlila. To baš nije tako romantično kao što zvuči. Skafander jednostavno nije baš najpodesnije odelo za tako nešto.

»Baš me briga«, reče ona.

Ni mene nije bilo briga. Činilo mi se da život i nije neka vredna stvar koju bi čovek trebalo da zadrži. Ne, ako je on podrazumevao još jedan korak, ako je za njega trebalo platiti još jednu minutu budnosti; ne ako je zahtevao još jedan atom snage.

Podigoh pogled i videh tragače koji su se spremali da se spuste.

»Pa dobro, vi kopiladi«, obratih im se. »Sada smo spremni. Dođite po nas.«

Jer to i ne bi bilo tako loše. Imali bismo veliko društvo i o mnogo čemu da pričamo; bilo bi mnogo neverovatnih priča. I vrlo verovatno, mnoštvo krajnje zanimljivih ljudi. Možda bi nam se i dopalo... da ta stvar sa našom suštinom, naš život, naša duša, nazovite to kako

vam drago, bude, možda zauvek, uhvaćena i ostane postojana u nekom biću koje se sastoji od čiste energije.

To nije bilo hrišćansko ustrojstvo; nije bilo čak ni pagansko; to ustrojstvo nije pripadalo nijednom zemaljskom načinu razmišljanja, ali iznad nas je lebdela jedna nesumnjivo tuđinska činjenica.

A među tim mnoštvom tamo gore sigurno će se naći i neki dobar i pravi Zemljanin... Bril i članovi Treće lunarne ekspedicije, kao i ekipa koja je trebalo da vrši premeravanja, te članovi spasilačke ekipe koji su pošli da izvuku ekipu za premeravanje.

Ali ko su bili ostali? Sa kojih udaljenih zvezda? I koja je bila svrha njihovog boravka ovde?

Veseli ljudi iz vaseljene? Horde iz spoljašnjeg svemira? Gospoda pustolovi iz Galaksije?

A regrutovanje im nije bilo strano. Nisu se libili da šćepaju još koje biće kada im se ukaže prilika. Jer sasvim je bilo jasno da su oni zarobili lunarnu ekspediciju, da su namamili ekipu za premeravanje, da su vodili spasilačku ekipu. A takođe su dobro prikrivali svoje skrovište, tako da ga nije mogao uočiti nijedan brod u prolazu, jer tanak oblak koji su sačinjavali a koji je lebdeo iznad skrovišta, bez sumnje je zamagljivao vidik.

Oni su bili ti, pomislih. Oni su predstavljali inteligenciju koja je stajala iza svega. Dijamant je predstavljao tek pristali dodatak, ugrabljen možda zbog svojih korisnih osobina sa neke neznane planete, iz sastava nekog sunca koje se ne vidi. A mahovina... da mahovina nije možda predstavljala zamku koju su postavili ljudima, ljudima koji su tragali za njom, znajući da će, pre ili kasnije, neko u potrazi za izvorom mahovine stići i onamo i postati naredna žrtva?

»Robin Hud«, reko.

»Šta reče, Krise?«

»Samo razmišljam. To je jedna stara priča koju sam kao dečak pročitao.«

Oblak se spuštao i meni je bilo jasno da više nema potrebe za nagađanjem. Uskoro ćemo moći da pitamo sve što nas zanima i dobićemo odgovore na svoja pitanja.

Čvršće stisnuh Emiliju i ona promrmlja nešto što nisam dobro čuo. A za sve to vreme tragači su se spuštali u obliku zlatnog tuša.

Gotovo su već stigli do nas kada nas obasja snop raskošne svetlosti u čijem se središtu nađosmo; bila je to plamteća, zaslepljujuća svetlost koja je dopirala ispod nas, sa padine.

Nekako se uspravih na noge i iza svetlosti ugledah tamne obrise nekog vozila koje se škripući pelo uz padinu.

Povukoh Emiliju da ustane.

»Neko je došao po nas!«, povikah.

Ali taj povik je više ličio na neki hrapav, iznemogao šapat.

Vozilo postrance dospe do nas i mi posrćući krenusmo ka otvoru. Pogurah Emiliju nagore i sačekah dok nije uspela da se probije unutra.

Dok sam čekao, bacih pogled naviše i videh kako se tragači lagano dižu sve više.

Mahnuh im.

»Drugi put«, rekoh.

Zatim se uvukoh kroz otvor.

Dopuzah do poda i uspravih se na kolena. Smakoh šlem unazad i punim plućima udahnuh svež vazduh koji mi se učini tako dobrim da se umalo udavio.

A unutra se nalazio doktor Vitters, u svoj svojoj veličini, dok se oslanjao na kontrolnu tablu srećan poput kakvog deteta.

»Vi!«, izvalih.

On se isceri poput pijanog klovna.

»Jesi li ih pronašao?« zapita on. »Da li si pronašao mahovinu?«

»Tone mahovine«, odvratih. »Više no što možete do kraja života da iskoristite.«

»Ostali su rekli da se ti nikada ne bi ni približio Tihou. Govorili su da si suviše pametan, da bi tako nešto učinio. Ali ja sam znao da nisi. Kada sam onomad razgovarao sa tobom, znao sam da ćeš krenuti u potragu za njima.«

»Slušajte, doktore«, zaustih. »Mi nismo...«

»Ostao sam i čekao te«, reče doktor, »dok su se ostali razmyleli po padini. Ali, na kraju, bilo je tako kasno da sam mislio kako se više nećeš pojaviti. Tako sam krenuo nazad. A onda je počela da me muči savest. Šta ako sam krenuo samo pola sata prerano?, upitah se. Šta ako se Kris pojavio samo deset minuta pošto sam otišao? I tako sam okrenuo i vratio se da proverim da li si stigao.«

»Hvala, doktore«, reko.

»I«, nastavi doktor vragolasto što mu baš nije pristajalo, »ko bi pa mogla biti ova dama?«

Pogledah u Emiliju. Bila je skinula šlem i mislim da sam tada, prvi put, video koliko je lepa.

»Možda«, reko mu, »najbogatija osoba na Mesecu ovog trenutka. Najhrabrija. I najslađa.«

Emilija mi se osmehnu.

Kliford Simak
Stvar u kamenu

PRVA GLAVA

Hodao je po brdima i bio svestan onoga što su ta brda videla kroz geološke ere. Osluškivao je zvezde i razabirao šta su govorile. Pronašao je stvorenje koje je ležalo zarobljeno u kamenu. Popeo se na drvo po kome su se u jedno drugo doba penjale divlje mačke na svom putu do jazbine, što su ih u samom pročelju litica izdubili dugotrajni vetrovi i kiše. Živeo je sam na jednoj trošnoj farmi smeštenoj na visokom i uskom grebenu sa koga se pružao pogled na ušće dve reke. A njegov najbliži komšija, jedan krajnje ružan čovek, odvezao se u sedište okruga, koje je bilo udaljeno trideset milja, da saopšti šerifu kako je ovaj čitač brda, ovaj osluškivač zvezda, zapravo kradljivac pilića.

Šerif je navratio kroz otprilike nedelju dana i prešao preko dvorišta do trema okrenutog prema rečnim brežuljcima, na kome je osumnjičeni sedeo na stolici za ljuljanje. Šerif se zaustavio kod stepenika koji su vodili na trem.

»Ja sam šerif Harli Šefard«, reče on. »Bio sam u prolazu. Ima već nekoliko godina kako nisam zalazio u ovaj deo šume. Vi ste ovde novi, zar ne?«

Čovek ustade i pokaza prema drugoj stolici. »Ovde sam otprilike tri godine«, reče on. »Zovem se Valas Danijels. Popnite se i posedite malo sa mnom.«

Šerif se pope uz stepenice i njih dvojica se rukovaše, a zatim sedoše.

»Vi ne obrađujete zemlju na farmi«, primeti šerif.

Polja zarasla u korov prostirala su se do same ograde koja je okruživala dvorište.

Danijels odmahnu glavom. »Gajim samo ono što mi je potrebno, moglo bi se reći. Nekoliko kokošaka radi jaja. Nekoliko krava radi mleka i maslaca. Pokoje prase radi mesa... komšije mi pomažu pri klanju. Razume se, tu je i bašta, ali to je otprilike sve.«

»I to je dovoljno«, reče šerif. »Ovo mesto je vrlo istrošeno. Stari Ejmos Vilijams je dopustio da propadne. On nikada nije bio dobar farmer.«

»Zemlja se sada odmara«, izjavi Danijels. »Treba joj dati deset godina... dvadeset da bi bilo još bolje... i ona će ponovo biti

spremna. Za sada su joj potrebni samo zečevi, mrmoti i poljski miševi. Razume se, i puno ptica. Imam najlepše jato prepelica koje je čovek ikada video.«

»Nakada je ovo bila zemlja veverica«, reče šerif. »I rakuna. Pretpostavljam da kod vas još ima rakuna. Jeste li lovac, gospodine Danijels?«

»Nemam pušku«, odvrati Danijels.

Šerif je sedeo duboko zavaljen u stolicu i lagano se ljuljao.

»Baš je lepa ova zemlja ovde«, izjavi on. »Naročito kada lišće počne da menja boju. Ima mnogo belogoričnog drveća, a ono je tako raznobojno. Ali, i neravna je ova vaša zemlja, u to nema sumnje. Uglavnom se stalno nekuda penje, a potom opet spušta. Ali i epa je.«

»Stara je to zemlja«, reče Danijels. »Poslednje more se iz ove oblasti povuklo pre više od četiri stotine miliona godina. Postoji kao kopno još od kraja silurijana. Sem ako ne pođete prema severu, ka Kanadskoj brani, nema u ovoj zemlji mnogo mesta koja se u starosti mogu meriti sa ovim.«

»Jeste li vi geolog, gospodine Danijels?«

»Pa i nisam. Samo sam zainteresovan. Puki amater. Potrebno mi je nešto da ispunim vreme, tako da mnogo pešačim i verem se gore-dole po ovim brdima. A to ne možete činiti, a da se ne suočite sa geologijom, i to u velikoj meri. Počelo je da me zanima. Pronašao sam neke fosile brahiopoda i počeo sam da razmišljam o njima. Naručio sam neke knjige i pročitao ih. Jedna stvar me je vodila do druge i...«

»Brahiopode? Šta su to, dinosaurusi? Nisam imao pojma da je ovde bilo dinosaurus.«

»Nisu to dinosaurusi«, odvrati Danijels. »Još su stariji od dinosaurus, bar oni koje sam ja pronašao. Mali su. Nalik su na školjke ili ostrige. Ovi s bili veoma stari, izumrli su još pre mnogo miliona godina. Ali i danas imamo još nekoliko živih brahiopoda. Ne mnogo.«

»To mora da je zanimljivo.«

»Nalazim da jeste«, reče Danijels.

»Poznavali ste starog Ejmosa Vilijamsa?«

»Nisam. Umro je pre no što sam ja stigao ovamo. Kupio sam zemljište od banke koja je sređivala njegovu zaostavištinu.«

»Čudan stari glupak«, reče šerif. »Bio je u zavadi sa svim svojim komšijama. Naročito sa Benom Adamsom. On i Ben su se godinama svađali oko ograde. Ben je govorio da Ejmos odbija da popravlja ogradu. Ejmos je tvrdio da je Ben svaki put poruši i onda, tobož slučajno, satera svoju stoku u Ejmosov senokos. Kako se vi slažete sa Benom?«

»Sasvim dobro«, odgovori Danijels. »Nemam neprilika. Jedva i da ga poznajem.«

»Ni Ben se mnogo ne bavi obrađivanjem zemlje«, reče šerif. »Lovi i peca, traga za ženšenom, a zimi ponekad postavlja zamke. Tu i tamo istražuje postojeće minerale.«

»U ovim brdima ima minerala«, složi se Danijels. »Olova i cinka. Ali njihovo vađenje bilo bi skuplje od njihove stvarne vrednosti. Pri sadašnjim cenama, razume se.«

»Benu se uvek nešto mota po glavi«, reče šerif. »Stalno je u potrazi za nečim. A i neobično je naklonjen svađi. Stalno traži neprilike. Opasan je kao neprijatelj. Navratio je pre neki dan da mi kaže kako mu je neko digao nekoliko kokošaka. Vama nije nijedna nestala, zar ne?«

Danijel razvuče usta u osmeh. »Ima ovde jedna lisica koja tu i tamo naplaćuje neku vrstu danka za držanje kokošinjaca. Ja joj ga ne plaćam.«

»Smešno«, reče šerif. »Ništa ne može tako razdražiti farmera kao sitno potkradanje pilića. Iz toga ne ispadne nikakva veća nevolja, razume se, ali odista krajnje neprijateljski gledaju na to.«

»Ako Benu nestaju pilići«, nastavi Danijels, »najverovatnije je za to kriva moja lisica.«

»Vaša lisica? Govorite kao da je izistinski vaša.«

»Razume se da nije. Niko sebe ne može nazvati gospodarem neke lisice. Ali ona živi ovde u ovim brdima, sa mnom. Ispada da smo u neku ruku komšije. Veoma često je viđam, a onda je promatram. Možda bi se stoga moglo reći da je delimično i moja. Mada me ne bi iznenadilo da ona mene češće promatra nego ja nju. Kreće se brže od mene.«

Šerif se izvuče iz stolice.

»Baš mi je mrsko što moram da pođem«, reče on. »Odmorio sam se sedeći ovde sa vama, razgovarajući i posmatrajući brda.

Pretpostavljam da ih često promatrate.«

»Veoma često«, odvrati Danijels.«

Sedeo je na tremu i posmatrao šerifova kola kako se u daljini penju uz greben i nestaju s vidika.

Čemu sve to? – pitao se. Šerif nije slučajno prolazio ovuda. Bio je na zadatku. Sav taj njegov besciljan, prijateljski razgovor nije vođen uzalud, jer je uspeo da postavi mnogo pitanja.

Možda to ima neke veze sa Benom Adamsom? Ali Adamsu se nije imalo mnogo šta prikačiti sem da je nepopravljivo lenj. Lenj poput lasice. Možda je šerif ponešto načuo o povremenim Adamsovim operacijama vršenim pri mesečini, te je došao da to malo bliže ispita, nadajući se da bi neki komšija mogao da se izlane. Razume se da to nijedan ne bi učinio, jer to ih se nije ticalo, stvarno, a nije im ni smetalo. Ono malo pića što je Ben mogao da napravi nije mnogo vredelo. On je bio suviše lenj da bi se upustio u neki veći posao.

Iz podnožja brda začuo je zvonjavu zvona. Dve krave su se konačno vraćale kući. Mora da je mnogo kasnije, pomisli Danijels, no što je mislio. Ne bi se moglo reći da je mnogo obraćao pažnju na to koliko je sati. Već mesecima nije na to obraćao pažnju, još od kada je razbio sat koji je pao sa ispusta. Uopšte se nije potrudio da odnese sat na popravku. Sat mu nije bio potreban. U kuhinji je imao jedan stari ulubljeni budilnik, ali on je tako proizvoljno radio, da se na njega nije trebalo oslanjati. Uopšte ga nije ni primećivao.

Uskoro će morati, pomisli on, da ustane, ode u štalu i pomuze krave, nahrani prasiće i piliće, pokupi jaja. Od kada je zanemario baštu, nije imao baš mnogo posla. Jednog od ovih dana moraće da unese bundeve i spremi ih u podrum, a imao je i tri ili četiri velike tikve koje je morao da odvuče u kotlinu, Perkinsovoj deci, kako bi ih dobili na vreme da od njih naprave svetiljke za Sve svete. Pitao se da li bi on trebalo da izdubi lica ili bi deca ipak više volela da to sama učine.

Ali krave su još bile dosta daleko te je imao vremena. Opušteno je sedeo u svojoj stolici i zurio preko brda.

A ona su počela da se pomeraju i menjaju dok ih je posmatrao.

Kada je to prvi put video, fenomen ga je nasmrt uplašio. Ali sada je već bio navikao.

Dok ih je posmatrao, brda koja je poznao menjala su se u neka druga. Rastinje je bilo drugačije, a i živa bića koja su se kretala po njima bila su čudna.

Ovog puta video je dinosauruse. Čitavo krdo, ali ne onih najvećih. Pre bi se moglo reći da su to bili oni iz srednjeg tercijera. Ovog puta sve je to video samo iz daljine... videti kakvo je bilo to drevno vreme i neće biti gurnut usred tih zbivanja kao što je to uglavnom bio slučaj.

Bilo mu je drago. Morao je da obavi one svakodnevne poslove.

Posmatrajući, ponovo je počeo da se pita šta bi još mogao da učini. Nisu ga se ticali ni dinosaurusi, niti ranije amfibije, kao ni sva ona ostala stvorenja koja su se tokom vremena muvala po tim brdima.

Uznemiravalo ga je ono drugo biće koje je ležalo duboko zakopano ispod Pletavilskog krečnjaka.

Još bi neko trebalo da sazna za to. Znanje o tome trebalo bi čuvati od zaborava kako bi se, u danima koji će doći... možda u narednih stotinu godina... kada čovekova tehnologija toliko uznapreduje da može nositi s jednim takvim problemom, možda nešto moglo preduzeti da se stupi u vezu... i možda oslobodi... onaj koji prebiva u kamenu.

Postojeće, razume se, zapis, pisani trag. On će se za to pobrinuti. Taj zapis je već započeo... pisan je iz nedelje u nedelju (ponekad iz dana u dan) u zavisnosti od onoga što je video, čuo i naučio. Bile su ispunjene već tri velike sveske njegovim urednim rukopisom, a četvrta je bila već dobro načeta. Zapisao je sve onoliko pošteno, pažljivo i objektivno koliko je sebe mogao da nagna na to.

Ali ko bi poverovao u ono što je zapisao? Što je još važnije, ko bi se uopšte potrudio da to pogleda? Sveske će mnogo verovatnije skupljati prašinu na nekoj skrivenoj polici do samog kraja vremena, a da nijedno ljudsko biće ne spusti šaku na njih. A čak i kada bi ih neko u nekoj neodređenoj budućnosti i skinuo i pročitao, prethodno oduvavši nagomilanu prašinu, da li bi on ili ona poverovali?

Odgovor mu je bio jasan. Mora nekoga ubediti. Reči koje je napisao neki odavno mrtav čovek... i to čovek bez ikakve reputacije... mogu lako biti proglašene za proizvod jednog neurotičnog uma. Ali kada bi mogao da navede nekog naučnika solidne reputacije da ga sasluša, kada bi mogao da potkrepi taj zapis, onda bi događaji koji se odvijaju

na brdima i u njima bili čvrsto utemeljeni i zasluživali bi da se jednom u budućnosti podrobno ispituju.

Biolog? Ili neuropsihijatar? Ili možda paleontolog?

Možda i nije bilo važno kojom bi se granom nauke bavio taj čovek. Samo ako bi hteo da ga sasluša, a da ga ne ismeje. Najvažnije je bilo da ga sasluša ne nasmejavši mu se.

Sedeći na tremu, zureći u brda načičkana dinosaurusima koji su se dodirivali u prolazu, oslušivač zvezda se prisetio svoje posete paleontologu.

»Bene«, reče šerif, »ovog puta si omašio. Taj momak Danijels ne bi ukrao pile. On ima vlastite piliće.«

»Pitanje je«, reče Adams, »kako je došao do njih?«

»To nema smisla«, pobuni se šerif. »On je gospodin čovek. To se odmah vidi, čim malo popričaš s njim. Obrazovani gospodin.«

»Ako je gospodin«, upita Adams, »šta će ovde? Ovo nije mesto za gospodu. Pojavio se pre dve-tri godine i ovde naselio. Od tada nije ni prstom maknuo da nešto uradi. Jedino što luta gore-dole po brdima.«

»On je geolog«, primeti šerif. »Ili se bar zanima za geologiju. To mu je neka vrsta hobija. Kaže da traga za fosilima.«

Adams primeti da mu se pas uznemirio pošto je ugledao zeca. »Znači tako«, reče on. »Kladim se da nisu fosili ti za kojima traga.«

»Stvarno«, odvrati šerif.

»Traži on minerale«, reče Adams. »Izviđa, eto to on radi. Ova brda su puna minerala. Potrebno je samo znati gde ih treba tražiti.«

»Ti si proveo mnogo vremena u traženju«, primeti šerif.

»Ja nisam nikakav geolog. Geolog bi bio u velikoj prednosti. On poznaje stanje i tako to.«

»Iz njegovih reči nisam zaključio da izviđa teren. Samo ga naprosto zanima geologija. Pronašao je neke fosile školjaka.«

»Možda traga za pećinama sa blagom«, nastavi Adams. »Možda ima neku kartu ili nešto slično.«

»Prokleta dobro znaš«, obrecnu se šerif, »da nema nikakvih pećina s blagom.«

»Mora da postoje«, bio je uporan Adams. »Veoma davno ovde je bilo i Francuza i Španaca. A oni, ti Francuzi i Španci, bili su poznati po blagu. Uvek su trčali za rudnicima. Uvek su stvari skrivali po

pećinama. A u pećini s one strane reke pronađen je skelet u španskom oklopu, a pored njega skelet medveda, dok je jedan zarđao mač bio zaboden u mesto gde se nekada nalazio stomak medveda.«

»To je samo priča«, odvrati šerif zgađeno. »Izmislila ju je neka prokleta budala, mada tamo stvarno ničega nije bilo. Došli su neki ljudi sa univerziteta i pokušali da ispituju stvar. Pokazalo se da je priča predstavljala potpunu izmišljotinu.«

»Ali Danijels se mota oko pećina«, reče Adams. »Video sam ga. Provodi dosta vremena u pećini na Mačjoj Jazbini. Mora da se popne na drvo da bi dospeo u nju.«

»Posmatrao si ga?«

»Svakako da sam ga posmatrao. On nešto smeri i ja želim da saznam šta.«

»Pobrini se samo da te ne uhvati«, reče šerif.

Adams je zaključio da bi bilo bolje da ništa na to ne primeti. »Pa, u svakom slučaju«, reče on, »ako i nema pećina sa blagom, ima mnogo olova i cinka. Onaj ko ih pronađe zaradiće sigurno milion.«

»Neće, ako ne pronađe kapital kojim će finansirati vađenje«, primeti šerif.

Adams je petom kopao po tlu. »Ti smatraš da je on na svom mestu, zar ne?«

»Kazao mi je da je i sam izgubio nekoliko pilića, da ih je pokupila lisica. To se verovatno dogodilo i sa tvojima.«

»Ako mu lisica krade piliće«, nastavi Adams, »zašto je ne ustreliti?«

»Nije siguran. Izgleda da misli kako lisica ima prava na to. On čak nema ni pušku.«

»Pa, ako nema pušku i ako ne želi sam da ide u lov... zašto onda ne dopusti drugima da je ulove? Neće da pusti ni mene ni moje momke na svoje imanje čim nosimo puške. Imanje mu je celo ograđeno. To mi baš ne izgleda dobrosusedski. To je jedan od razloga što je teško složiti se s njim. Uvek smo tamo išli u lov. Ni sa starim Ejmosom nije bilo lako, ali nikad se nije bunio ako smo malo lovili. Oduvek smo lovili po celoj okolini. Nikome to nikada nije smetalo. Meni se čini da bi lov trebalo da je slobodan. Trebalo bi da čovek može da lovi tamo gde mu se dopada.«

Sedeći na klupi postavljenoj na tvrdo nabitoj zemlji ispred trošne kuće, šerif se osvrnu oko sebe... baci pogled na ravnodušne piliće koji su se trebali, na mršavog lovačkog psa koji je spavao u hladu, dok mu se krzno boralo zbog nekoliko preostalih buva, na konopac za sušenje veša razapet između dva drveta i pretrpan odećom koja se sušila kao i krpama za brisanje posuda, na korito za pranje veša koje je stajalo nakrivljeno na ivici klupe za pranje oslonjene jednom stranom na kuću.

Hriste, pomisli on, čovek bi trebalo da pronađe vremena da postavi pristojno taj konopac za sušenje veša, a ne samo da ga razapne između dva drveta.

»Bene«, reče on, »ti jednostavno pokušavaš da zakuvaš neku nevolju. Ti zameraš Danijelsu što živi na farmi, a ne bavi se poljoprivrednim radovima, i ljut si što ti ne dopušta da loviš na njegovoj zemlji. On ima prava da živi gde mu je drago, a takođe njegovo je pravo da ti ne dozvoli da loviš. Da sam na tvom mestu ostavio bih ga na miru. Ne moraš ga voleti, ne moraš ništa imati sa njim... ali nemoj unaokolo širiti razne optužbe protiv čoveka. Mogao bi te tužiti zbog toga.«

DRUGA GLAVA

Ušao je u kancelariju paleontologa i bio mu je potreban trenutak dok ga konačno nije ugledao u stražnjem delu odaje za jednim prenatrpanim stolom. Cela prostorija bila je prenatrpana. Bilo je tu dugačkih stolova prekrivenih gromadama stenja u kojima su bili fosili. Tu i tamo bili su razbacani stokovi hartije, Odaja je bila velika i slabo osvetljena. Bilo je to jedno prljavo i depresivno mesto.

»Doktore«, upita Danijels. »Jeste li vi dr Torn?«

Čovek ustade i odloži lulu u jednu prenatrpanu pepeljaru. Bio je krupan, zdepast, sa prosedom kosom koja mu je davala divlji izgled. Lice mu je bilo izbrazdano i na njemu su bili vidljivi tragovi mnogih vremenskih promena. Dok se kretao, brundao je poput kakvog medveda.

»Vi mora da ste Danijels«, reče on. »Da, sigurno jeste. Zapisao sam vas u svoj kalendar za tri sata. Drago mi je što ste uspeli da dođete.«

Njegova velika šapa obujmi Danijelsovu šaku. On pokaza na stolicu pored stola, sede i ponovo dohvati lulu iz pepeljare koja je bila prepuna, te stade da je puni iz jedne velike limenke koja se nalazila na stolu.

»U pismu ste naveli da želite da me posetite zbog neke važne stvari«, reče on. »Ali to svi kažu. No, u vašem pismu postoji nešto... hitnja, iskrenost. Nemam puno vremena, razumete, da primim sve koji mi pišu. Svi su oni, znate, nešto pronašli. Šta ste vi pronašli, gospodine Danijelse?«

Danijels odvrati: »Doktore, ne znam kako bih počeo. Možda bi bilo po najbolje da vam prvo kažem kako se nešto dogodilo sa mojim umom.«

Torn je pripaljivao lulu. On poče izokola. »U tom slučaju ne bi trebalo da razgovarate sa mnom. Ima drugih ljudi...«

»Ne, nisam to tako mislio«, prekide ga Danijels. »Ne tražim pomoć. Sa mnom je sve sasvim u redu, kako fizički tako i mentalno. Pre otprilike pet godina imao sam nesreću na autoputu. Nastradale su mi žena i kći, a ja sam bio teško povređen i...«

»Žao mi je, gospodine Danijele.«

»Hvala vam... ali sve je to prošlost. Izvesno vreme bilo mi je teško, ali uspeo sam da se oporavim. Nisam zbog toga došao. Rekoh vam da sam bio teško povredjen...«

»Povrede na mozgu?«

»Neznatne. Bar što se tiče medicinskih nalaza. Tek neznatna povreda koja je brzo bila zalečena. Problem je bio u tome što mi je bio smrskan grudni koš i probijeno jedno plućno krilo.«

»Ali sada se dobro osećate?«

»Kao nov«, odvrati Danijels. »Ali od nesreće moj mozak je nekako drugačiji. Kao da sam stekao nova čula. Vidim i razumem stvari koje je nemoguće videti ili razumeti.«

»Hoćete da kažete da imate halucinacije?«

»Nisu to halucinacije. Ubeden sam u to. Mogu da vidim prošlost.«

»Kako to mislite... da vidite prošlost?«

»Dopustite da pokušam da vam ispričam«, reče Danijels, »kako je to u stvari počelo. Pre nekoliko godina kupio sam jednu napuštenu farmu u jugozapadnom Viskonsinu. Mesto na kome se čovek mogao zakopati, sakriti. Pošto sam izgubio ženu i kćer i dalje sam nastavio da izbegavam ljude. Uspeo sam da prebrodim onaj prvi užasni šok, ali bilo mi je potrebno neko mesto na kome sam mogao da ližem rane. Ako vam to možda zvuči kao samosažaljenje... moram vam reći da ja to tako ne shvatam. Pokušavam da budem objektivan kada je u pitanju moje ponašanje, to jest kupovina farme.«

»Da, razumem«, reče Torn. »Ali nisam baš ubeden da ste najmudrije postupili kada ste odlučili da se sakrijete.«

»Možda i nije bilo, ali mi se u jednom trenutku učinilo kao izlaz. Nisam se razočarao. Zaljubio sam se u tu zemlju. Taj deo Vinskonsina je veoma drevan. Ležao je pod morem četiri stotine miliona godina. Izmenio se, razume se, ali samo zaslugom klime. Nije bilo nikakvih velikih geoloških preokreta, nikakvih jakih erozija... ničega što bi je uznemirilo.«

»Gospodine Danijelse«, reče Torn, pomalo razdražljivo, »ne mogu baš da razaberem kakve sve to veze ima sa...«

»Izvinite. Samo pokušavam da vam oslikam pozadinu za ono zbog čega sam došao. Počelo je vrlo lagano i pomislio sam da me hvata ludilo, da mi se prividaju stvari, da je došlo do većeg oštećenja mozga no što je bilo očigledno... ili da sam konačno počeo da se

raspadam. Mnogo sam, znate, šetao brdima. Ta zemlja je divlja, neravna i divna... lepa za šetnju. Od hodanja sam se umarao tako da sam mogao da spavam noću. Ali brda su se povremeno menjala. U početku tek neznatno. Kasnije su počela da se menjaju sve više dok se ne bi pretvorila u mesta koja nikada ranije nisam video, koja niko nikada ranije nije video.«

Torn se namrgodi. »Da li to pokušavate da mi kažete da su se pretvarala u prošlost?«

Danijels klimnu. »Neobična vegetacija, drveće smešnog izgleda. Iz ranijih vremena, razume se, bez trave. Šikara paprati i poplavljenog rogoza, čudne životinje, čudne stvari na nebu. Sabljaste mačke i mastodonti, pterosaurusi i jintateri i...«'

»Svi u isto vreme?« prekide ga Torn pitajem. »Svi izmešani?«

»Ma kakvi. Vremenska razdoblja koja vidim izgleda da su verodostojna. Sve je na svom mestu. U početku to nisam znao... ali kada mi je pošlo za rukom da ubedim sebe da ne haluciniram, naručio sam knjige. Učio sam. Nikada, razume se, neću postati stručnjak... nikada neću biti geolog ili paleontolog... ali naučio sam dovoljno da mogu razlikovati jedno razdoblje od drugog, da imam pojma o tome kome sam razdoblju svedok«

Torn izvadi lulu iz usta i spusti je u pepeljaru. Svojom ogromnom šakom prođe kroz nemirnu kosu.

»To je neverovatno«, reče on. »To je jednostavno nemoguće. Rekli ste da se sve to postepeno odvijalo?«

»U početku je bilo maglovito, prošlost se tek neznatno nametala sadašnjosti, zatim bi sadašnjost lagano stala da bleedi a prošlost da zauzima njeno mesto, stvarna i opipljiva. Ali sada je drugačije. Tu i tamo, dođe do neznatnog treperenja kada sadašnjost otvori prolaz za prošlost... ali uglavnom se ona jednostavno izmeni, kao da je neko pucnuo prstima. Sadašnjost nestaje i ja se nađem u prošlosti. Prošlost je svuda oko mene. Od sadašnjosti ne ostaje ništa.«

»Ali vi se ne nalazite stvarno u prošlosti? Hoću da kažem, fizički niste u njoj prisutni.«

»Ponekad uopšte i nisam u njoj. Stojim u sadašnjosti, a udaljena brda ili rečna dolina se menjaju. Ali obično se sve oko mene menja, mada je čudno to što se, kao što rekoste, ja u stvari ne nalazim u njoj. U stanju sam da je vidim i meni se čini da je dovoljno stvarna da

bih mogao da šetam po njoj. Mogu otići do drveta i mogu ispružiti ruku i dodirnuti ga, uveriti se da je drvo tu. Ali čini se da ja ne ostavljam nikakvog traga u prošlosti. Kao da uopšte nisam tamo. Životinje me ne vide. Približio sam se na nekoliko stopa dinosaurusu. Oni nisu u stanju da me vide, čuju ili namirišu. Da su mogli, poginuo bih bar desetak puta. Čini mi se kao da se krećem kroz jedan trodimenzionalan film. U početku sam mnogo brinuo zbog možda postojećih površinskih izmena. Budio sam se sanjajući o tome kako sam se u prošlosti našao zakopan do pasa na brežuljku koga sada više nema. Ali stvar ne funkcioniše na taj način. Prvo hodam kroz sadašnjost, a onda nastavim da se

krećem kroz prošlost. Kao da se tamo negde nalaze vrata i ja prolazim kroz njih. Kažem vam da ja u stvari i nisam u prošlosti, ali nisam ni u sadašnjosti. Pokušao sam da dođem do nekog dokaza. Poneo sam sa sobom kameru i napravio mnogo snimaka. Kada sam dao filmove na razvijanje pokazalo se da na njima nema ničega. Nije bila snimljena prošlost, a što je još značajnije ni sadašnjost. Da sam halucinirao kamera bi uhvatila prizore iz sadašnjosti. Ali tamo očigledno nije bilo ničeg što je kamera mogla da snimi. Pomislio sam da mi je možda kamera zakazala ili da sam upotrebio pogrešnu vrstu filma. Stoga sam isprobao nekoliko vrsta kamera i različite tipove filmova ali ništa se nije dogodilo. Nisam dobio nijednu sliku. Pokušao sam da donesem nešto odatle. Ubrao bih cveće, ako ga je tamo bilo. Pri branju nisam imao nikakvih nevolja, ali kada bih se vratio u sadašnjost, dolazio bih praznih ruku. Pokušao sam takođe da donesem i druge stvari. Pomislio sam da možda samo žive stvari, poput cveća, nisam u stanju da ponesem sa sobom, te sam stoga pokušao sa neorganskim stvarima... kao što je kamenje... ali nikada mi nije pošlo za rukom ništa da vratim.«

»Da li ste pravili otiske tragova?«

»Razmišljao sam o tome, ali nisam pokušao. Nisam vešt u tome... a pored toga, smatrao sam da nema svrhe. Svi otisci bi sigurno nestali.«

»Ali uopšte niste ni probali.«

»Nisam«, odvrati Danijels. »Nisam probao. Povremeno sam skicirao neke stvari kada bih se vratio u sadašnjost. Ne svaki put,

već samo ponekad. Na osnovu sećanja. Ali, kao što rekoh, nisam baš vešt u tome.«

»Ne znam«, reče Torn. »Stvarno ne znam. To mi sve zvuči neverovatno. Ali ako u tome ima nečega... Recite mi, da li ste se uplašili? Sada sasvim smireno i razložno govorite o tome. Ali u početku mora da ste bili zaplašeni.«

»U početku«, reče Danijels. »bio sam skamenjen. Ne samo da sam bio uplašen, fizički uplašen... zaplašen za svoju sigurnost, zaplašen da bih se mogao naći na nekom mestu sa koga ne bih mogao da umaknem... ali takođe sam se plašio da ne poludim. A mučila me je i usamljenost.«

»Kako to mislite... usamljenost?«

»Možda to i nije prava reč. Na pogrešnom mestu. Nalazio sam se tamo gde nisam imao prava da se nalazim. Izgubljen na mestu gde se čovek još nije ni pojavio i na kome se neće pojaviti još milionima godina. Jednom reči, bilo mi je tako tuđe da sam poželeo da čučnem i počnem da se tresem. Ali, u stvari, ja sam bio tamo tuđinac, a ne to mesto. Povremeno me i sada obuzima to osećanje. Sada sam, razume se, svestan onoga što mi se dešava i suprotstavljam mu se, ali ponekad me još obuzme. Ja sam stranac za vazduh i svetlost tog drugog vremena... sve je to, razume se, mašta.«

»Ne nužno«, primeti Torn.

»Ali onaj najveći strah je do sada već nestao, potpuno nestao. Strah da sam lud. Sada sam ubeđen.«

»Kako to mislite, ubeđeni ste? Kako čovek može biti ubeđen«

»Životinje. Stvorenja koja viđam...«

»Hoćete da kažete da ih prepoznajete zahvaljujući ilustracijama iz knjiga koje ste čitali.«

»Ne, nije stvar u tome. Ne samo u tome. Slike su mi, razume se, pomogle. Ali, u stvari, u pitanju je nešto drugo. Ne sličnost, već razlike. Vidite, nijedno stvorenje ne izgleda potpuno kao na slikama iz knjiga. Neka im uopšte nisu slična. Ne liče na rekonstrukcije koje su sastavili paleontolozi. Da su istovetne, i dalje bih možda smatrao da su u pitanju halucinacije, da je na ono što sam viđao uticalo ono što sam prethodno video i pročitao u knjigama. Mogao sam pothranjivati svoju maštu ranije stečenim znanjima. Ali kako to nije bio slučaj, činilo mi se logički da pretpostavim da je ono što vidim

stvarno. Kako sam mogao da zamislim da su tiranosaurusi imali podgušnjake koji su se preivali u svim duginim bojama? Kako sam mogao da izmislim da su neki od sabljara imali rese na ušima? Kako bi iko mogao da izmisli da su velike gromovite zveri iz eocena imale raznobojno krzno poput žirafa?»

»Gospodine Danijelse«, poče Tom, »imam veliku rezervu prema svemu što ste mi rekli. Svaka trunka moga obrazovanja buni se protiv toga. Osećam da ne bi trebalo da traćim vreme na to. Vi bez sumnje verujete u ono što ste mi ispričali. Na vama se vidi da ste pošten čovek. Da li ste bilo kome drugom govorili o ovome? Nekom drugom paleontologu ili geologu? Možda neuropsihijatru?»

»Nisam«, odvrati Danijels. »Vi ste jedina osoba, jedini čovek s kojim sam o tome razgovarao. A ni vama nisam sve ispričao. Ovo je sve odista bila samo pozadina.«

»Pobogu, čoveče... samo pozadina?»

»Da, samo pozadina. Vidite, ja takođe osluškujem i zvezde.«

Torn ustade sa stolice i stade da prikuplja gomilu hartija. Ponovo dohvati ugaslu lulu iz pepeljare i gurnu je u usta.

Kada je progovorio, glas mu je bio suzdržljiv.

»Hvala vam što ste navratili« reče on. »Razgovor je bio veoma zanimljiv.«

TREĆA GLAVA

To je bila greška, reče Danijels sam sebi. Nije trebalo da pomene osluškivanje zvezda. Razgovor je lepo napredovao dok nije to učinio. Torn mu nije poverovao, što je razumljivo, ali bio je zainteresovan, slušao bi ga i dalje, čak je možda mogao i da ispita stvar, mada bez sumnje tajno i krajnje oprezno.

A krivicu je snosila, Danijels je to znao, njegova opsednutost stvorenjem u kamenu. Prošlost nije bila ništa... važno je bilo stvorenje u kamenu, najvažnije je bilo da ispriča o njemu, a da bi objasnio kako zna da se ono tamo nalazi, mora spomenuti svoje osluškivanje zvezda.

Trebalo je to da predvidi, reče on sam sebi. Trebalo je da drži jezik za zubima. Ali pred njim se našao čovek, koji je istina bio sumnjičav, ali ipak voljan da ga sasluša, ne ismejavši ga, a pošto mu je bio zahvalan zbog toga, Danijels je previše rekao.

Fitilj lampe na gas postavljene na kuhinjski sto okupljao je vazdušne struje koje su prodirale između slabo uglavljenih prozora i zida kolibe. Vetar se podigao pošto je završio sa kućnim poslovima i sada je tresao kuću u snažnim naletima. Na suprotnom kraju prostorije vatra iz peći na drva bacala je prijateljske, lelujave plamenove svetlosti preko poda i sulundara, kao odgovor vetru koji je brisao preko vrha dimnjaka, proizvodeći mrmorave zvuke nalik na usisavanje.

Danijels se priseti da je Torn pomenuo neuropsihijatra, a možda je to stvarno bio čovek koga je prevashodno trebalo da poseti. Možda je prvo trebalo da se potruži da sazna otkud je u stanju da čuje i vidi sve te stvari, pa tek onda da pokuša da nekoga zainteresuje za ono što je u stanju da vidi ili čuje. Čovek koji je izučavao način na koji radi ljudski mozak i um možda bi mogao da mu pruži neke nove odgovore... ako je to uopšte bilo moguće.

Da li je onaj primljeni udarac u glavu na neki način ispomerao neke procese u njegovom mozgu tako da je on stekao nove sposobnosti? Da li je moguće da je njegov mozak pretrpeo takav potres i bio toliko uzdrman da je omogućio aktiviranje nekih prikrivenih talenata koji će se možda, u narednim milenijumima, razviti prirodnim putem, sredstvima evolucije? Da li je ta ozleda na mozgu napravila kratak

spoj u evoluciji i podarila mu... i to samo njemu... te sposobnosti, ta čula možda milion godina unapred?

Činilo mu se... pa, nije bilo baš razumno, ali ipak mu je igledalo da je to jedino moguće objašnjenje. Međutim, neko kome je to poziv možda bi mogao da mu ponudi i neka druga objašnjenja.

On odgurnu stolicu od stola i uputi se ka peći. Upotrebio je žarač kako bi podigao poklopac klimave stare peći za kuvanje. Drvo se unutra već bilo ugljenisalo. Sagnuvši se, on podiže komad drveta iz kutije za drva i ugura ga unutra, zatim dodade još jedan manji komad i vrati poklopac na mesto. Jednog od ovih dana, reče on sam sebi, moraće da osposobi peć.

Izišao je da postoji na tremu, uperivši pogled prema rečnim brdima. Vetar je zavijajući dolazio sa severa, zviždeći oko uglova zgrade i tutnjeći u dubokim useklinama koje su se spuštale do reke, ali nebo je bilo vedro... metalno jasno, izbistrio ga je vetar, tako da su se videle po njemu posute zvezde čija je svetlost podrhtavala u razbesneloj atmosferi.

Pogledavši prema zvezdama, zapitao se o čemu li to govore, ali nije se potrudio da oslušne. Morao je da uloži veliki napor i koncentraciju da bi osluškivao zvezde. Prvi put ih je slušao u jednoj noći sličnoj ovoj, stojeći ovde na tremu i pitajući se šta li one to govore, da li međusobno razgovaraju. Bila je to budalasta, nestalna misao, neka divlja zamisao poput sanjarenja na javi, ali pošto ju je već izgovorio, pokušao je da sluša, svestan još dok je to činio da je to ludost, ali uživajući u svojoj ludosti, govoreći sebi da je veoma srećan što može sebi dozvoliti da bude toliko glup i pokuša da osluškuje zvezde... kao što dete veruje u Deda Mraza ili Uskršnjeg zeku. Stao je da osluškuje i odjednom je čuo. Iako je bio zapanjen, sumnje nije bilo, baš nikakve sumnje da tamo negde napolju neka druga bića razgovaraju. Možda je osluškivao neku udvojenu liniju, pomislio je, ali udvojenu liniju koja je prenosila milione, možda milijarde, razgovora između udaljenih mesta. To, razume se, nisu bile reči, već nešto (možda misli) što je bilo isto tako razumljivo kao i reči. Nije baš sve razumeo... to jest, dosta toga nije razumeo... možda, stoga što mu njegovo poreklo i znanje nisu pružali osnovu za razumevanje. Uporedio je sebe sa australijanskim domorocem koji sluša razgovor nekolicine nuklearnih fizičara o nekoj novoj teoriji.

Ubrzo potom, dok je istraživao plitku pećinu na Mačjoj Jazbini, prvi put postao je svestan bića zakopanog u kamenu. Možda, pomisli on, da nije osluškivao zvezde, da nije znao da može da osluškuje zvezde, da nije trenirao um slušajući, možda ne bi čuo stvorenje zakopano duboko ispod krečnjaka?

Stajao je posmatrajući zvezde i slušajući vetar i tamo daleko na drugoj strani reke, na putu koji je krivudao preko udaljenih brda, primetio je slabi odsjaj prednjih svetala automobila koji se probijao kroz noć. Vetar je na trenutak prestao da duva, kao da prikuplja snagu kako bi još jače zaduval: u tom kratkotrajnom zastoju, pre no što je vetar nanovo počeo da duva, začuo je još jedan zvuk... zvuk sekire koja udara o drvo. Pažljivo je osluškivao dok ponovo nije začuo isti zvuk, ali u toj meri zaglušen vetrom da nije mogao sa sigurnošću reći iz kog pravca dolazi.

Pomisli kako mora da se prevario. U ovakvoj noći sigurno niko nije pošao da obara stabla. Možda su u pitanju lovci na rakune. Lovci na rakune ponekad obaraju stabla kako bi isterali dobro skrivene životinje. Ben Adams i njegovi suviše izdikljali i štrkljasti sinovi, koji lov nisu shvatali kao sport, mogli su da se upuste u tako nešto. Ali ova noć nije bila pogodna za lov na rakune. Vetar bi zameo mirise, tako da psi ne bi bili u stanju da ga slede. Za lov na rakune bile su najbolje mirne noći. A takođe niko ne bi bio lud da po ovakvoj noći obara stabla kada vetar može da ih zahvati i baci na one koji su ih posekli.

Nastavio je da osluškuje u nadi da će ponovo začuti onaj zvuk, ali vetar, koji je prekinuo zatišje, nastavio je da duva mnogo snažnije, tako da čak ni s vremena na vreme nije bilo moguće uhvatiti nikakav zvuk koji je bio slabiji od samog vetra.

Sutradan je osvanuo miran i siv dan, a vetar nije bio jači od šapata. Danijels se probudio jednom u toku noći i čuo ga kako zvekće prozorima, udara o kuću i tužno zavija u ispreplitanim udubljenjima koja su se nalazila povrh reke. Ali kada se ponovo probudio sve je bilo tiho, a slaba svetlost se probijala kroz prozore. Kada se obukao i izišao, video je da je zemlja povratila svoj mir... nebo je bilo tako tmurno da se nije nazirao nijedan jedini zrak sunca, vazduh je bio svež, kao da je sveže opran, ali težak od sivila vlage koja je poglela po tlu. Jesenje lišće u koje su bila zaogrnuti brda poprimilo je

bogatiji sjaj no što ga je imalo na jesenjem suncu u kome se sve kupalo.

Pošto je završio kućne poslove i doručkovao, Danijels se uputio u brda. Dok se spuštao niz padinu prema prvoj šupljini, uhvatio je sebe kako se nada da danas neće doći do geološkog pomaka. Vrlo često do njega nije dolazilo i činilo se da ne postoji nikakav razlog zbog koga do njega dolazi ili ne dolazi. Ponekad je pokušavao da pronađe neki razlog za to, vodio je pažljivo beleške o tome kako se osećao ili šta je radio, čak je zapisivao i pravac svojih dnevnih šetnji, ali nije uspeo u svemu tome da nazre nikakvo ustrojstvo. Ono se, razume se, nalazilo negde u njegovom mozgu... nešto je pokretalo njegovu novostečenu sposobnost. A do tog fenomena dolazilo je nasumce i nesvesno. On nije bio u stanju da vlada time, bar ne svesno. Ponekad je pokušao da to iskoristi, da dovede do geološkog pomaka... ali nijednom nije uspeo. Ili nije znao kako da to postigne ili je stvar odista zavisila od slučajnosti.

Nadao se da danas ta njegova sposobnost neće iskoristiti svoje pravo izbora, jer je želeo da se prošeta brdima koja su zapala u jedno od svojih najboljih raspoloženja, puno nežne sete, dok je svu njihovu grubost ublažavala mekoća atmosfere, drveće je nemo stajalo poput starih i strpljivih prijatelja čekajući da neko stigne, a opalo lišće i šumska zemlja prigušivali su korake.

Spustio se do udubljenja i seo na jedan oboren panj pored žuboravog potoka koji je slao mlaz zvonke vode niz korito posuto kamenjem. Ovde, u maju, u bazenu ispod potoka, cvetali su kopitaci, a zaobljene padine brda bile su prekrivene Vrbovnicama riđosmeđe boje. Ali sada nije video ni traga ni jednog ni drugog. Šume su se spremale za zimu. Letnje i jesenje biljke su ili uvenule ili su upravo venule, a opalo lišće zadržavalo se na šumskom tlu kako bi obrazovalo prekrivač koji će ga štititi od leda i snega.

Po ovom mestu, pomisli Danijels, čovek hoda u društvu sezonskih duhova. I tako to traje već milionima godina ili možda više, mada ne uvek. Tokom mnogih miliona godina, nekada davno, ova brda, kao i ceo svet grejali su se na toploti večnog leta. A možda ne više od deset hiljada godina pre toga jedan ledeni zid čitavu milju visok uzdizao se ne tako daleko na severu, možda dovoljno blizu da je čovek koji je stajao na mestu gde se sada nalazi njegova kuća

mogao videti jedva primetnu liniju plavetnila koja mora da je predstavljala vrh te ledene prepreke. Ali čak i tada, iako je prosečna temperatura bila niža, ipak su postojala godišnja doba.

Udaljivši se od panja, Danijels je nastavio da se spušta niz udubljenje, sledeći usku stazu koja je zavijala duž strane brda, kravljom stazom prokrčenom u doba kada je na pašnjacima u ovim šumama bilo više krava nego što su dve koje je Danijels posedovao. Sledeći je, Danijels je zapazio, kao i mnogo puta pre toga, da su krave posedovale odličan smisao za inženjerstvo. Krave su uvek birale najmanju strminu, za usecanje staze.

Zaustavio se tik iza ogromnog belog hrasta koji se nalazio na jednom od zavoja staze, da baci pogled na tu pregolemu biljku gomilu je već godinama promatrao. Njena zeleno-purpurna kapuljača potpuno je uvela ostavivši za sobom samo gomilu grimiznih plodova koji će u nastupajućim teškim mesecima pticama poslužiti kao hrana.

Daljni tok staze dublje je zaranjao među brda, tako da je ovde i tišina bila dublja, a sivilo gušće, kao da je čovek zašao u neki vlastiti svet.

Tamo, s one strane korita potoka, nalazila se jazbina. Njeno žuto ždrelo zjapilo je ispod jednog osakaćenog i skvrćenog kedra. Tu je s proleća posmatrao igru malih lisica. Iz daljine ispod njega dopiralo je udaljeno kvakanje pataka u jezeru nastalom u rečnoj dolini. A gore, na strmoj strani brda, pomaljalo se Mačja Jazbina, jazbina urezana sporim radom vetra i klime u samu stenu litice.

Ali nešto nije bilo u redu.

Stojeći na stazi i gledajući uzbrdo, mogao je da oseti da nešto nije bilo u redu, mada u početku nije znao šta Video je veći deo pročelja stene i nešto je nedostajalo. Odjednom shvati da više nema drveta... drveta po kome su se penjale divlje mačke, vraćajući se kući ka jazbini posle noći provedene u šunjanju, a kasnije su se po njemu penjali ljudi kao što je bio on, koji su želeli da istraže jazbinu divljih mačaka. Mačaka, razume se, više nije bilo... nije ih bilo već mnogo godina. U pionirskim vremenima lovili su ih do istrebljenja pošto su u to doba imale rđavu naviku da napadaju jagnjad. Ali dokaz da su živele u toj pećini mogao još i danas pronaći svako ko bi zavirio u nju. Daleko u uskim procepima te plitke pećine sićušne kosti i delovi

lobanja manjih sisara svedočili su o hrani koju su divlje mačke donosile kući svojim mladuncima.

Drvo je bilo staro, čvornovato i stajalo je na tom mestu, možda čak i nekoliko vekova, i nije bilo razloga da ga neko poseče, jer onako skvrčeno nije imalo nikakvu vrednost kao građa.

U svakom slučaju bilo bi ga nemoguće izvući iz šume. Pa ipak, sinoć, kada je izišao na trem, učinilo mu se kroz huk vetra čuje zvuke sekire... a danas drveta više nije bilo.

Još ne verujući, on stade puzeći da se penje uz padinu što je laganije mogao. Na pojedinim mestima padina te nepristupačne strane naginjala se gotovo pod uglom od četrdeset pet stepeni, tako da se kretao oslanjajući se na šake i kolena, povlačeći se naviše, gonjen nekim alogičnim strahom koji se zasnivao na nečem mnogo važnijem no što je bilo nestalo drvo.

Jer u Mačjoj Jazbini se moglo čuti stvorenje zakopano u kamenu.

Jasno se sećao dana kada je prvi put čuo to stvorenje, ali onda nije poverovao svojim čulima. Bio je ubeden da taj zvuk potiče iz njegove vlastite mašte, da je proizvod njegovih šetnji među dinosaurusima i prislušivanja zvezda. Nije ga još začuo kada se prvi put uspenrao uz drvo kako bi stigao do pećine koja je nekada služila kao jazbina. Bio je tu i nekoliko puta ranije, nalazeći perverzno zadovoljstvo u otkrivanju tako neobičnog skloništa. Sedeo bi na ispustu koji se protezao ispred pećine i zurio preko guste krošnje na vrhu drveta koja je zaklanjala vratolomnu stranu brda, ili bi uputio pokoji pogled prema jezeru koje se nalazilo u rečnoj kotlini. Nije mogao da vidi samu reku... jer za to bi morao da se popne još više.

Voleo je tu pećinu i ispust pošto su mu omogućavali da se osami, jer to mesto je bilo izdvojeno iz sveta, sa njega je mogao da vidi jedan skućeni deo tog sveta, ali njega niko nije mogao da primeti. To isto osećanje odsečenosti od sveta godilo je i divljim mačkama, govorio je sam sebi. A ovde ne samo da su mogle da se osame već su bile i bezbedne... a naročito su bili bezbedni njihovi mladunci.

Do jazbine se nije moglo stići drugim putem do preko drveta.

Prvi put je začuo stvorenje kada je dopuzao do najdubljeg dela plitke pećine kako bi se divio malim hrpama kostiju i malim razbijenim lobanjama gde su divlji mačići, možda pre jednog veka, stajali šćućureni i režali na donesene poslastice. Šćućurivši se tamo

gde su se nekada nalazili šćućureni divlji mačići, osetio je prisustvo nečega što je ostalo da izvire iz tla, stižući do njega iz dubina kamena koji je ležao duboko ispod. U početku je to bilo samo prisustvo, saznanje da se tamo dole nešto nalazi. Najpre je bio skeptičan, kasnije je počeo da veruje. Vremenom se verovanje pretvorilo u čvrstu ubeđenost.

Nije mogao da razabere nijednu reč, što je bilo i razumljivo, pošto nijednom nije čuo nikakav stvaran zvuk. Ali ta inteligencija i svest mileli su kroz njegovo telo, kroz prste raširene i položene na kamen pećine, kroz njegova kolena koja su takođe pritiskala kamen. Upijao ih je, a da ništa nije čuo, i što je više upijao – to je bio ubeđeniji da duboko u krećnjaku, zakopana u jednom od slojeva, prebiva neka zarobljena inteligencija. I konačno je nastupilo vreme kada je bio u stanju da uhvati deliće misli... obrise nečeg *živog* u svesti utamničenoj u steni.

Ono što je čuo nije razumeo. Taj nedostatak razumevanja bio je veoma rečit. Da je razumeo, on bi svoje otkriće pripisao mašti. Kako su sada stvari stajale, on nije posedovao znanje koje je moglo da posluži kao odskočna daska za izmišljanje stvari kojih je postao svestan. Uhvatio je svest o zamršenim životnim odnosima koji uopšte nisu imali nikakvog smisla... nijedan od njih nije bio razumljiv, ali su se nalazili u sićušnim, zamršenim odlomcima neobuzdanog (pa ipak jednostavnog) obaveštenja koje nijedan ljudski um nije mogao sasvim da prihvati. A on je saznao za potpunu ispraznost udaljenosti u toj meri nepreglednih da se um zamagljivao i pri samom njihovom nagoveštaju kao i pri zamišljanju gole praznine u kojoj te udaljenosti mora da se nalaze. Čak i dok je prisluškivao zvezde, nikada nije osetio tako razarajuće koncepte drugih gde i drugih kada. Bilo je tu još jedno obaveštenje, delići za koje je nerazgovetno osećao da bi se mogli uklopiti u znanje čovečanstva. Ali ni u jednom trenutku nije uspeo dovoljno da ih sakupi da bi mogao da pronađe prave otvore u koje ih treba pohraniti ciljem da se oni pridodaju gomili znanja čovečanstva. Međutim, najveći deo onoga što je osetio jednostavno je pripadao nečemu van njegove moći poimanja, a verovatno i van moći poimanja bilo kog ljudskog bića. Ali čak i tada njegov um bi hvatao i zadržavao sve to što nije

razumeo i što će ostati da leži čvrsto uvreženo među njegovim ljudskim mislima.

Oni ili on, znao je to, nisu pokušavali da vode razgovor sa njim... bez sumnje oni (ili on) nisu ni znali da postoji nešto kao čovek, a da ne govorimo o njemu samom. Ali bilo je to biće (ili bića... zaključio je da mu je lakše da razmišlja u jednini) jednostavno razmišljao ili je moža, u svojoj osamljenosti, razgovaralo samo sa sobom... odnosno pokušavalo da stupi u vezu sa nečim drugim pored sebe... nije bio u stanju da odredi.

Razmišljajući o tome, sedeći na ispustu ispred pećine, pokušao je da pronađe način na koji bi prisustvo tog stvorenja mogao na najbolji mogući način da objasni. A kako nije mogao da bude siguran... u stvari nije imao podataka koji bi poduprli njegovo verovanje... došao je do zaključka da je u neko davno geološko vreme, kada je jedno plitko more prekrivalo ovu zemlju, u njega upao neki svemirski brod i zakopao se duboko u blatu koje se u potonjim vremenima stvrdlo u krečnjak. Tako je brod ostao zarobljen do današnjih dana. Shvatio je da njegovo razmišljanje nije bez mana... kao prvo pritisak pri oblikovanju kamena mora da je bio toliko velik da bi smrskao i spljoštao bilo koji brod sem u slučaju da je ovaj bio napravljen od nekog materijala koji je daleko nadmašivao čovekovu tehnologiju.

Nesrećan slučaj, pitao se, ili način skrivanja? Zarobljen ili planirano uhvaćen? Nije bilo načina da to sazna, daljnja nagađanja su mu se činila smešnim, jer bi morala da se zasnivaju na dodatnim pretpostavkama koje ničim nije mogao da potkrepi.

Pužući uzbrdo, konačno je stigao do tačke sa koje je mogao da se uveri da je drvo odista bilo posečeno. Palo je naniže i klizalo je tridesetak stopa otprilike pre no što se zaustavilo, grana ispreplitanih sa deblima drugog drveća koje je usporilo njegovo poniranje. Panj je bio oguljen, a belina njegovog drveta presijavala se na sivom danu. Prvo je bio napravljen jedan dubok zasek na strani okrenutoj prema brdu, a zatim je posao dovršen testerom. Pored panja videle su se slične gomile braonkaste prašine koje je napravila testera. Testerisala su dvojica, pomisli on.

Sa mesta na kome se Danijels nalazio brdo se obrušavalo pod oštrim uglom, ali tik pred njim, upravo s druge strane panja, nalazila se neka čudna uzvisina koja je štrčala sa padine. U neka ranija

vremena, velike količine kamenja su se najverovatnije odlomile od pročelja stene i nagomilale pri njenom dnu, a tokom vremena ih je prekrila zemlja iz šume. Navrh te uzvisine rasla je skupina breza, čija su prašnjavo-bela stabla podsećala na nabacane duhove nasuprot tamnoj boji ostalog drveća.

To što je neko posekao ovo drvo bilo je krajnje nerazumno, ponovo reče sam sebi. Drvo je bilo beskorisno i ničemu nije posebno služilo sem što je predstavljalo put da se stigne do jazbine. Pita se nije li ko znao da ga on koristi kako bi stigao do te jazbine, te ga iz zlobe posekao? Ili je neko možda sakrio nešto u pećini, a onda posekao drvo, kako niko više ne bi mogao da stigne do nje?

Ali ko bi želeo toliko da mu napakosti da bi izišao po onakvoj noći u kojoj besni vetar, radio pri svetlosti lampe, rizikovao život, samo zato da bi posekao drvo? Ben Adams? Ben je bio ljut što mu Danijels nije dozvoljavao da lovi na njegovoj zemlji, ali to sigurno nije bio dovoljan razlog za jedno tako zlobno delo u koje je trebalo uložiti toliki napor.

Druga mogućnost... da je uzrok uništenju drveta nešto sakriveno u pećini... bila je mnogo verovatnija, mada bi sečenje drveta samo doprinelo skretanju pažnje na neobičnost tog mesta.

Danijels je stajao zbunjen, odmahujući glavom. Zatim je stao da razmišlja o tome kako da dođe do nekih odgovora. Još je bilo dosta rano, a nije imao nikakvog drugog posla.

On stade da se penje uzbrdo, ka svojoj kolibi, kako bi se snabdeo konopcem.

ČETVRTA GLAVA

U pećini nije bilo ničeg. Izgledala je u dlaku isto kao i ranije. Vetar je oduvao nekoliko jesenjih listova u njene udaljene uglove. Krhotine kamena pale su sa stenovite nadstrešnice i predstavljale su sićušne dokaze da je pećina nastala beskrajnim procesom erozije koji za nekoliko hiljada godina od sada može i da je zбриše.

Stojeći na uskom ispustu ispred pećine, Danijels je zurio preko doline, iznenađen koliko se prizor izmenio sada kad je drvo bilo posečeno. Činilo mu se da taj prizor vidi iz nekih drugih uglova, a i ta strana brda mu je izgledala nekakao drugačija. Zaprepašćen, stao je da ispituje čistinu padine veoma pomno i konačno je bio zadovoljan jer je shvatio da se samo izmenio način na koji ju je on video. Sada je primećivao drveće i obrise koji su mu ranije bili zaklonjeni.

Konopac mu je visio iz izrezbarenog stenovitog pročelja koje je obrazovalo krov pećine. Lagano se ljuljao na vetru i, posmatrajući ga, Danijels se priseti da ranije tog dana nije uopšte osetio vetar. Ali sada je duvao sa zapada. Vrhovi drveća ispod njega povijali su se na njemu.

Okrenuo se prema zapadu i na licu osetio vetar i dah hladnoće. Pomalo se uznemirio osetivši vetar, u njemu se probudilo neko atavističko upozorenje koje je poticalo još od dana kada su se nage lutajuće gomile praljudi okretale, upravo onako kako se on sada okrenuo, da onjuše promenu u vremenu. Ovaj vetar je mogao značiti da se sprema promena vremena, te bi možda trebalo da se uspenra uz konopac i krene nazad na farmu.

Ali osećao je neku čudnu odbojnost prema odlaženju. Prisetio se da mu se to često dešavalo. Jer ovo ovde je predstavljalo neku divlju vrstu pribežišta koje je bilo izdvojeno od sveta, a onaj mali svet koji je bio pušten unutra bio je sasvim drugačije vrste... bio je primitivniji, osnovniji i manje komplikovan od onoga iz koga je utekao.

Jato divljih pataka uzdiglo se sa jezera u rečnoj dolini, poput strele prelećući iznad vrhova drveća, krećući se uz dugi zavoj strmeni, a kada su prešle preko vrha te strmeni, graciozno su se vratile ka reci. Posmatrao ih je dok nisu zaronile za drveće koje je ovičavalo nevidljivu reku.

Bilo je vreme da krene. Više nije imalo svrhe čekati. Kao prvo, takvu grešku mogla je da napravi samo neka budala; nije trebalo da dopusti sebi da misli kako je nešto skriveno u pećini.

Vratio se do konopca, ali njega više nije bilo.

Trenutak je glupo zurio u mesto na pročelju stene duž koga je visio konopac njišući se na povetarcu. Zatim se dao u potragu za njim, iako nije imao bogzna kakav prostor da pretražuje. Konopac je mogao skliznuti, možda, malo duž ivice nadnoseće mase stene, ali izgledalo mu je neverovatno da je mogao skliznuti toliko daleko da ga više nije video.

Konopac je bio nov, jak, i on ga je dobro privezao za hrast na strmeni iznad stene, dobro ga pritegnuvši oko debla i isprobavši čvor kako bi se uverio da neće skliznuti.

A sada konopca nije bilo. Mora da je u ovo umešana neka ljudska ruka. Neko je naišao, video konopac i tiho ga izvukao gore i sada čuči na strmeni iznad njega, očekujući njegov zaplašeni vrisak kada otkrije da je u škripcu. To je bila neka vrsta okrutne šale za koju je veliki broj ljudi u ovoj zajednici mogao verovati da predstavlja vrhunski humor. Razume se, najbolje je bilo ne obraćati pažnju, ostati miran i sačekati dok ta šala ne dosadi onome ko ju je smislio.

Te on tako čučnu na ispust i stade da čeka. Reče sebi da će deset, uvrh glave petnaest minuta biti dovoljno da šaljivdžija izgubi strpljenje. Konopac će se potom spustiti, on će moći da se popne uz njega i vrati se kući. U zavisnosti od toga ko bude šaljivdžija, povešće ga kući, natočiće mu piće i njih dvojica će, sedeći u kuhinji, zajedno ručati.

Uvideo je da je okrenuo leđa prema vetru koji se činilo da je sada oštiji no što je to bio onda kada ga je prvi put primetio. Kretao se sa zapada prema severu, a to nije bilo dobro.

Čučajući na ispustu primetio je da mu se na rukavu jakne sakupila vlaga... koja nije predstavljala zaostalu kišu, ne baš kišu, već maglu koja se sve više spuštala. Ako temperatura makar malo opadne, vreme može postati dosta gadno.

Čekao je, skvrčen, osluškujući zvuke... povlačenje stopala po lišću, pucketanje slomljenih grančica... koji bi odali nečije prisustvo na vrhu stene. Ali nije se čuo nikakav zvuk. Dan je bio sav nekako prigušen.

Čak su se i grane drveća ispod njegovog sedišta, njišući se na vetru, povijale bez onog uobičajenog pucketanja i mrmorenja.

Petnaest minuta mora da je već prošlo, a sa vrha stene nije dopro nikakav zvuk. Vetar je počeo nešto jače da duva, a kada je iskrenuo glavu na jednu stranu u pokušaju da pogleda naviše, mogao je da oseti laki nalet magle u pokretu, na svom obrazu.

Više nije mogao da čuti nadajući se da će se šaljivdžija umoriti od čekanja. Osetio je, u iznenadnom naletu panike, da ima sve manje vremena.

»Hej, ti tamo gore«, povika on.

Sačekao je, ali nije dobio odgovor.

Zavikao je ponovo, ovog puta mnogo glasnije.

Obično bi mu stena s druge strane udubine uzvratila odjekom. Ali ovog puta nije se začuo nikakav odjek i činilo se da je njegov povik bio prigušen, kao da je ovo divlje mesto podiglo neku vrstu ograde da ga njome okruži.

On zavika još jednom a maglom obavijen svet prihvati njegov glas i proguta ga.

Začu se neki šišteći zvuk. Danijel primeti da potiče od sićušnih kuglica leda koje su curele niz grane drveća. U tili čas magla u pokretu pretvorila se u led.

Koračao je napred — nazad po ispustu pred pećinom, koji je bio dugačak najviše dvadestak stopa, tražeći neki način da umakne. Ispust se produžavao u prazninu, zatim nestajao. Iz visine se spuštala kosa projekcija stene. Našao se u propisnoj zamci.

Vratio se u pećinu i čučnuo. Ovde je bio zaštićen od vetra i osećao je, iako je panika u njemu uzimala sve više maha, izvesno osećanje udobnosti. U pećini je bilo još dosta toplo. Ali temperatura mora da je opadala, i to dosta brzo, jer se inače magla ne bi pretvorila u sneg. Na sebi je imao laganu jaknu, a nije mogao ni da zapali vatru. Nije pušio i nikada sa sobom nije nosio šibice.

Po prvi put se suočio sa ozbiljnošću svog položaja. Mogli su proći dani pre no što iko primeti da ga nema. Posećivalo ga je svega nekoliko ljudi, ali niko nikada nije obraćao neku naročitu pažnju na njega. Čak i da neko primeti da ga nema, te se daju u poteru za njim, kakve su bile šanse da ga pronađu? Ko bi se setio da pogleda u ovu

sakrivenu pećinu? Pitao se koliko dugo čovek može opstati na zimi bez hrane?

Ako ne uspe uskoro da se izvuče odavde, šta će biti sa njegovim kućnim poslovima? Krave će krenuti kući sa paše, tražeći zaklon pred olujom, a tamo neće biti nikoga da ih pusti u štalu. Ako ih niko dan-dva ne pomuže, strašno će se mučiti zbog naduvenih vimena. Prasići i pilići biće gladni. Razmišljao je o tome da čovek nema prava da toliko rizikuje kad od njega zavisi tako veliki broj živih bića.

Puzeći, uvukao se dublje u pećinu i pružio potrbuške, tako da je zauzeo njenu najdublju pukotinu, te uho priljubio uz kamen.

Stvorenje se još nalazilo tamo... razumljivo da se još nalazilo tamo. Bilo je još sigurnije ulovljeno u zamku od njega samog, jer dole ga je sputavalo, možda, nekoliko stotina stopa čvrste stene, koja se gomilala krajnje smišljeno tokom mnogo miliona godina.

Ponovo se sećalo. U njegovom umu nahodilo se neko drugo mesto i dok je jedan deo tog sećanja bio nejasan i talasav, ostatak je bio kristalno jasan. Jedna ogromna tamna stenovita dolina, jedna ogromna stenovita kosina, protezala se do udaljenog obzorja, a iznad tog udaljenog obzorja uzdiglo se crvenkasto sunce; ocrtano naspram te ogromne crvene lopte izlazećeg sunca nalazila se neka nejasna struktura... nepravilnost obzorja koje je nagoveštavalo neko mesto. Možda kakav zamak, grad ili veliko naselje u steni... teško je bilo razabrati o čemu je reč ili biti apsolutno siguran da to uopšte nešto predstavlja.

Dom? Da li je to crno prostranstvo stene svemirska luka rodne planete? Ili je to možda samo neko mesto koje je ovo stvorenje posetilo pre no što je stiglo na Zemlju? Neko tako fantastično mesto da mu se zadržalo u umu.

U sećanje su mu se umešale i druge stvari, čulni simboli koji su se mogli upotrebiti za ličnosti, žive oblike, mirise, ukuse. Iako možda i nije bio u pravu, Danijels je znao da ga, snabdevajući to zarobljeno biće ljudskim čulnim opažanjima, snabdeva jedinama koje poznaje.

I tako, prisluškujući sećanje na to ravno crno prostranstvo stene i zamišljajući sunce na izlasku koje je ocrtavalo ustrojstvo na udaljenom obzorju, Danijels je učinio nešto što nikada ranije nije pokušao. Pokušao je da odgovori tom zakopanom biću, pokušao je

da mu stavi do znanja da ga je nešto slušalo i čulo, da nije onako usamljeno i odsečeno od svega kao što je možda mislilo da jeste.

Nije se služio jezikom... to bi bilo potpuno nerazumno. Zvuk nikada ne bi uspeo da prodre kroz tako debelu stenu. Umesto toga poslužio se umom.

Zdravo, ti tamo dole, reče on. Ovde je jedan tvoj prijatelj. Već dugo te slušam i nadam se da i ti mene možeš čuti. Ako možeš, hajde da porazgovaramo. Dopusti mi da pokušam da ti objasnim ko sam i da ti opišem svet u kome živim, a ti ćeš meni onda opisati sebe i svet u kome si živeo, kao i događaj koji te je doveo u sadašnje stanje, i reći ćeš mi da li bih na bilo koji način mogao da ti pomognem, bilo šta da za tebe učinim.

To je bilo sve što je rekao umom. Pošto je završio, ostao je i dalje da leži uveta priljubljenog o tvrdi pod pećine, oslušujući kako bi otkrio da li ga je stvorenje možda čulo. Ali stvorenje ga očigledno nije čulo ili ga je možda čulo, ali nije obratilo pažnju na njega, smatrajući da toga nije vredan. Nastavilo je da razmišlja o mestu na kome se tamnocrveno sunce uzdizalo iznad obzorja.

Znao je da je budalasto i možda uobraženo postupio kada je pokušao da razgovara sa njim. Nikada to ranije nije uradio; jednostavno je slušao. Niti je pokušao da se obrati onim drugima koji su razgovarali među zvezdama... opet je samo slušao.

Kakvu je to novu dimenziju poprimio, pitao se, koja bi mu dozvolila da pokuša da stupi u vezu sa tim stvorenjem? Nije li ga na to pokrenula mogućnost da može umreti?

To stvorenje u kamenu možda nije bilo podložno smrti... možda je bilo besmrtno.

On izpuza iz udaljene pukotine pećine i četvoronoške obiđe do mesta na kome je mogao da čučne.

Oluja se pogoršala. Led se sada mešao sa snegom, a temperatura je opala. Ispust ispred pećine bio je prekriven skromom skliskog leda. Ako bi ko pokušao da hoda po njemu ubrzo bi poleteo u ponor, licem okrenut prema svojoj smrti.

Vetar je jače duvao. Grane drveća su se povijale, a kovitlaci lišća su se pripijali uz stranu brda, leteći zajedno sa ledom i snegom.

Sa mesta na kome je čučao mogao je da vidi najviše grane skupine breza koja je rasla povrh uzvisine neposredno iza mesta na kome se

ranije nalazilo pećinsko drvo. A te grane su se, bar mu se činilo, talasale mnogo jače no što je vetar bio u stanju da ih pokreće. One su divlje šibale sa jedne na drugu stranu i još dok je gledao kao da su se još više izdužile u vazduhu kao da je drveće, u nekoj velikoj agoniji, podizalo svoje grane daleko iznad glava moleći za milost.

Danijel krenu još napred, puzeći na šakama i kolenima, te gurnu glavu napolje kako bi video podnožje stene.

Nisu se samo grane na vrhu skupine breza talasale već se činilo da je cela skupina u pokretu, njišući se unaokolo kao da neka nevidljiva ruka pokušava da je iščupa iz tla. Ali još dok je razmišljao o tome, primetio je da je i samo tlo u pokretu, da se uzdiže i previre. Izgledalo je kao da je neko ubrzani film o ključanju mraza sada pustio normalnom brzinom. Uzdizalo se tlo, a sa njim i skupina. Niz padinu se kotrljao šljunak i ostali nanosi, oslobođeni izdizanjem tla. Odlomila se jedna gromada i strmoglavila nizbrdo, lomeći šiblje i žbunje i ostavljajući za sobom strašne ožiljke.

Danijel je sve to promatrao užasnut i zadivljen.

Pitao se, ne prisustvuje li on to nekom strašno ubrzanom geološkom procesu? Pokušao je da odredi o kakvom je zapravo procesu bila reč. Bio mu je poznat jedan za koji je mislio da odgovara Uzvisina je nastavila da se izdiže, razmičući se iz središta ka spoljašnjim stranama. Čitava reka oslobođenih nanosa sada je tekla niz padinu, ostavljajući za sobom smeđu stazu u belini napadalog snega. Skupina breza se prevrnu i klizeći krenu niz padinu, a iz mesta na kome se nalazila stade nešto da se pomalja.

Nije to bio nikakav čvrst oblik, već magličast, tako da se činilo da je neko, zagrebavši, skinuo nešto zvezdane prašine sa neba i oblikovao je u jedan nepravilan, nestalan oblik koji se nije mogao podvesti ni pod koje konačno ustrojstvo i koji je nastavljao da se pomera i menja, mada nije gubio svaku sličnost sa oblikom koji je prvobitno imao. To bi ličilo na labavi konglomerat atoma, da su atomi bili vidljivi. Neznatno je iskričilo u sivilu dana i uprkos tome što se činilo da je netelesno, ono je očigledno posedovalo izvesnu snagu... jer je nastavilo da se probija iz uzdrmane uzvisine dok je se konačno nije oslobodilo.

Pošto se oslobodilo, krenulo je prema ispustu.

Čudno, ali Danijels nije osetio nikakav strah, već samo neizmernu znatiželju. Pokušao je da dokonča šta bi taj nestalni oblik mogao da predstavlja, ali nije mogao biti siguran.

Kada je stiglo do ispusta i podiglo se malo iznad njega, on se povuče i ostade da čuči u pećini. Oblik se pomeri nekoliko stopa otprilike i smesti se na ispustu... možda se smestio ili je lebdeo tik iznad njega.

Ti si govorio, obrati se iskričavi oblik Danijelsu.

To nije bilo pitanje, niti tvrdnja, u stvari, baš kao što nije bio ni pravi govor. Zvučalo je upravo onako kao i razgovor koji je Danijels čuo kada je osluškivao zvezde.

Obratio si mu se, reče oblik, *kao da si mu prijatelj* (mada nije upotrebio reč prijatelj već nešto drugo što je označavalo toplinu i prijateljstvo.) *Ponudio si mu pomoć. Možeš li mu pomoći?*

Bar je pitanje bilo dovoljno jasno postavljeno.

»Ne znam«, odvrati Danijels. »Sada trenutno ne mogu. Ali možda za stotinu godina od danas, možda... čuješ li me? Razumeš li ono što govorim?«

Kažeš da će pomoć možda stići, odvrati stvorenje, ali tek posle izvesnog vremena. Koliko vremena, molim te?

»Stotinu godina«, reče Danijels. »Kada ova planeta obiđe oko zvezde stotinu puta.«

Stotinu? upita stvorenje.

Danijels podiže prste obe šake. »Vidiš li moje prste? Dodatke na krajevima mojih ruku?«

Vidim li?, upita stvorenje.

»Oseti ih. Prebroj.«

Da, mogu da ih prebrojim.

»Ima ih deset«, reče Danijels. »Deset puta toliko iznosi stotinu.«

To nije mnogo vremena, odvrati stvorenje. *Kakvu pomoć tada?*

»Znaš li šta je to genetika? Kako jedno stvorenje nastaje, kako zna šta će se postati, kako raste. Aminokiseline koje sačinjavaju ribonukleinske kiseline i određuju kako će koja ćelija rasti i koja će im biti funkcija?«

Nisu mi poznati vaši izrazi, reče stvorenje, *ali razumem. Dakle, ti znaš za to? Nisi, znači, sirovo, divlje stvorenje, kao ostali životi koji*

jednostavno stoje i oni drugi koji ruju po tlu i penju se po stajaćim oblicima života, te trče po tlu.

To sve nije, razume se, na taj način bilo izrečeno. Reči su bile prisutne... ili bar značenja koja su se osećala poput reči... a takođe je bilo i slika drveća, poljskih miševa, veverica, zečeva, teturavih mrmota i lisica u trku.

»Ne ja«, reče Danijels, »već drugi moje vrste. Ja znam tek ponešto o tome. Ima i drugih koji provode sve svoje vreme proučavajući to.«

Ovaj drugi se smesti na ispust i ništa više ne reče. Iza njega se drveće povijalo na vetru, a zavijajući je počeo da pada i sneg. Danijels se povuče sa ispusta, cvokoćući od hladnoće i pitajući se da ta stvar na ispustu nije možda samo plod njegove mašte.

Ali dok je razmišljao o tome, stvar poče ponovo da govori, ali ovog puta se činilo da se ne obraća njemu. Pre bi se moglo reći da je govorila poput stvorenja u kamenu, prisećajući se. Možda je stupio u vezu sa nečim o čemu ništa nije trebalo da zna, ali Danijels nije mogao sebe da spreči da ne sazna. Osećanje je prelazilo sa stvorenja i lepilo se za njegov um, ispunjavajući ga celog, ogoljujući sve ostalo, tako da se činilo da je on taj koji se priseća, a ne ovaj drugi.

PETA GLAVA

U početku je bio svemir... beskrajan, neograničen svemir, tako udaljen od svega, tako surov, tako leden, tako nezainteresovan, da je od njega obamirao um, ne toliko usled straha ili usamljenosti koliko zbog poimanja da je u ovoj večnosti svemira stvar kao što je bio on bila svedena na patuljastu beznačajnost koju nijedan metar nije mogao izmeriti. Tako daleko od doma, u toj meri izgubljen, tako neusmeren... pa ipak ne baš u toj meri neusmeren, jer postojao je jedan trag, miris, životinjski trag, saznanje koje se nije moglo iskazati, razumeti niti čak naslutiti u okvirima ljudske moći poimanja; trag, miris, životinjski trag koji je ukazivao na pravac, bez obzira na to kako bio nejasan ili beznadežan, kojim je nešto drugo krenulo u neko drugo vreme. A ka tom slabom, nejasnom tragu nagonila ga je bezumna odlučnost, neumorna predanost, primarna hitnja, nagonila ga je da ga sledi bez obzira na to kuda ga poveo, čak iako je u pitanju kraj vremena ili prostora ili kraj obe te stvari istovremeno, nikada mu ne dozvolivši da doživi neuspeh, odustane ili posrne dok ne stigne konačno do kraja traga ili ne bude zbrisan od strane ko zna kakvih vetrova koji možda duvaju kroz prazan prostor.

Danijels reče sam sebi kako ovde postoji nešto što mu je i pored sve svoje tudosti ipak blisko, neki činilac koji bi trebalo da bude prevodiv na ljudske termine i da na taj način utvrdi neku vrstu veze između ovog tuđinskog uma koji se priseća i njegovog ljudskog uma.

Praznina i tišina, hladna nezainteresovanost, nastavljali su se unedogled i činilo se da im nema kraja. Ali on je došao do saznanja da kraj mora postojati i da se taj kraj nalazio ovde, u ovim ispreplitanim brdima iznad ove drevne reke. A posle gotovo beskrajno duge tame i nezainteresovanosti, nastupilo je beskrajno čekanje, stizanje do kraja, dopiranje onoliko daleko koliko se može, a potom smirivanje radi čekanja u koje je ulagana bezvremena strpljivost koja se nikada neće istrošiti.

Pomenuo si pomoć, obrati mu se stvorenje. Zašto pomoć? Ti ne poznaješ tog drugog. Zašto bi želeo da pomogneš?

»Živ je«, odvrati Danijels. »Živ je on, a živ sam i ja, zar to nije dovoljno?«

Ne znam, reče stvorenje.

»Ja mislim da jeste«, nastavi Danijels.

A kako bi ti to mogao pomoći?

»Pomenuo sam ti genetiku. Ne znam da li ću umeti da objasnim...«

Uhvatio sam termine iz tvog uma, reče stvorenje. Genetski kod.

»Da li bi taj drugi, onaj ispod kamena, onaj koga čuvaš...«

Ja ga ne čuvam, reče stvorenje. Ja ga čekam.

»Dugo ćeš ga čekati?«

Opskrbljen sam za čekanje. Dugo sam čekaao. A mogu još duže.

»Jednog dana«, poče Danijels, »kamen će se izdrobiti. Ali nema potrebe da tako dugo čekaš. Da li je tom drugom stvorenju poznat njegov genetski kod?«

Jeste, odvrati stvorenje. On zna mnogo više od mene.

»Mislim na ceo«, bio je uporan Danijels. »Do poslednje veze, konačnog sastojka, delova svih onih milijardi...«

Sve mu je to poznato, odvrati stvorenje. Prvi uslov svekolikog života jeste razumevanje samog sebe.

»I on bi mogao.. bio bi... voljan da nam pruži to obaveštenje, da nas snabde svojim genetskim kodom?«

Baš si drzak, odvrati iskričavo stvorenje (mada je reč koju je upotrebio bila mnogo jača od reči drzak.) To je obaveštenje koje niko nikom ne daje. To je nepristojno i bestidno (i ovde su bile upotrebljene druge reči, a ne nepristojno i bestidno.) To podrazumeva da sebe predaješ u tuđe ruke. To je krajnja i besmislena predaja.

»Nije predaja«, reče Danijels. »Već način da pobegne iz svog zatvora. Kažem ti da će ljudi moje rase za otprilike stotinak godina biti u stanju da uzmu taj genetski kod i na osnovu njega stvore jedno drugo stvorenje koje će biti istovetno sa prvim. Biće u stanju da ga udvoje bez ostatka.«

Ali on će i dalje biti u kamenu.

»Samo jedan od njih. Original. Original može da sačeka dok se stena ne izmrvi. Ali onaj drugi, njegov dvojnik, mogao bi ponovo da oživi.«

A šta ako, pitao se Danijels, stvorenje u kamenu ne žudi za izbavljenjem? Šta ako se namerno smestilo pod kamen? Šta ako ono jednostavno traži zaštitu i utočište? Možda bi, da je želelo, to stvorenje moglo lako da iziđe s mesta na kome se nalazilo, isto

onako lako kao što se ovo drugo... ili ova druga stvar... izdiglo iz uzvisine.

Ne, ne može, reče stvorenje koje je čučalo na ispustu. Bio sam nepažljiv. Zaspao sam čekajući i ostao da spavam suviše dugo.

A to je odista bio dug san, reče Danijels sam sebi. San toliko dug da ga je prekrila zemlja, da su pale gromade, otkinute od stene usled mraza, a zatim bile zakopane u tle i da je iznikla skupina breza i izrasla u drveće visoko trideset stopa. Postojala je ovde neka razlika u vremenskom razmaku koju nije bio u stanju da shvati.

Ali ponešto od ostalog je osetio, reče on sam sebi, predanu odanost i bezumnu strpljivost tog stvorenja koje je sledilo jedno drugo biće daleko među zvezdama. Znao je da je u pravu, jer je um tog drugog, tog odanog zvezdanog psa koji je čučao na ispustu, ušao u njega i pričvrstio se za njegov um i na trenutak su se njih dvojica, ta dva uma, iako u toj meri različiti, sjedinila u jedan jedinstven um u znak prijateljstva i osnovnog razumevanja, kao da je po prvi put u vremenu koje je verovatno iznosilo milione godina ovaj lajavi pas-tragač iz spoljašnjeg svemira naišao na neko stvorenje koje je u stanju da shvati njegovu dužnost i njenu svrhu.

»Mogli bismo pokušati da ga iskopamo«, reče Danijels. »Razmišljao sam o tome, razume se, ali plašio sam se da bi mogao biti povređen pri tom. A i teško bi bilo nekoga ubediti..«

Ne, reče stvorenje, *kopanje ne bi pomoglo. Ima mnogo toga što ti ne razumeš. Ali onaj tvoj drugi predlog, taj vredi. Kažeš da ne poseduješ dovoljno znanja iz genetike da bi sada mogao nešto preduzeti. Da li si razgovarao sa drugima iz tvog roda?*

»Jesam sa jednim«, reče Danijels, »ali on nije hteo ni da me do kraja sasluša. Mislio je da sam lud. Ali on, konačno, i nije bio čovek kome je trebalo da se obratim. U dogledno vreme mogao bih da porazgovaram i sa drugim, ali ne sada. Bez obzira koliko bih to želeo... ne mogu. Jer oni bi me ismejali, a ja ne mogu da podnesem njihov podsmeš. Ali za stotinak godina, ili možda manje, mogao bih...«

Ali ti nećeš postojati za sto godina, primeti odani pas. Vi ste kratkovečna vrsta. Čime se može objasniti vaš brzi napredak. Sveukupni ovdašnji život je kratkovečan, a to pruža evoluciji priliku

da izgradi inteligenciju. Kada sam stigao ovamo, zatekao sam samo bezumna bića.

»U pravu si«, reče Danijels. »Ja ne mogu poživeti još sto godina. Čak da računamo od početka, ne bih mogao da poživim stotinu godina, a već sam preko glave prevalio više od polovine svog života. Možda i mnogo više od polovine. Jer ako se ne izvučem iz ove pećine, umreću za nekoliko dana.«

Ispruži ruku, reče iskričavi. Ispruži ruku i dodirni mene, biće.

Danijels lagano ispruži ruku. Njegova šaka prođe kroz iskru i sjaj, ali on ne oseti ništa čvrsto... činilo se kao da mu je šaka prošla kroz vazduh i ništa drugo.

Vidiš, reče stvorenje, ja ti ne mogu pomoći. Nema načina da naše energije deluju jedna na drugu. Žao mi je, prijatelju. (Ta reč i nije baš bila prijatelju, ali bila je dovoljno dobra i mogla je značiti, pomisli Danijels, mnogo više nego reč prijatelj.)

»I meni je žao«, reče Danijels. »Želeo bih da živim.«

Među njima zavlada tišina, meka i teška tišina snegom otežalog poslepodneva i ničeg drugog sem drveća, stena i skrivenog malog života nije bilo da sa njima podeli tu tišinu. Znači, ovaj susret sa jednim stvorenjem sa drugog sveta bio je uzaludan, reče Danijels sam sebi. Sem kada bi nekako uspeo da side sa ovog ispusta. Onda bi mogao nešto da učini. Mada, zašto bi trebalo da brine o spašavanju stvorenja u kamenu – to nije mogao da razume. Svakako bi trebalo više da misli o tome da li će sam ostati u životu ili neće, nego to da će njegova smrt osujetiti svaku mogućnost da zakopanom tuđincu bude ukazana pomoć.

»Ali možda i nije bio uzaludan«, reče on iskričavom stvorenju. »Sada kada ti znaš...«

»Moje znanje, odvрати stvorenje, neće ništa postići. Postoje drugi na zvezdama koji bi trebalo da saznaju... ali čak i kada bih mogao da stupim s njima u vezu, oni na mene ne bi obratili pažnju. Moj je položaj suviše nizak da bi sa mnom porazgovarali oni na višim položajima. Moja jedina nada bi mogli biti ljudi tvoje vrste, a ako ne grešim, jedino ti. Jer sinulo mi je da si ti jedini koji odista razume. Ne postoji niko drugi od tvoje vrste ko je uopšte svestan mog postojanja.

Danijels klimnu. Bio je sasvim u pravu. Nije postojalo nijedno drugo ljudsko biće u čijem mozgu je nastala tako srećna zbrka iz koje su

proistekle sposobnosti koje je on posedovao. On je predstavljao jedinu nadu stvorenju u kamenu, mada je nada koju je on nudio bila tako mala, jer pre no što se mogla ostvariti mora pronaći nekoga ko će ga saslušati i poverovati mu. A to verovanje mora premostiti godine do vremena kada će genetski inženjering dovoljno uznapredovati.

Ako bi to uspelo da preživiš sadašnju krizu, reče pas-tragač iz spoljašnjeg svemira, mogao bih nabaviti određene energije i tehnike... dovoljne za izvođenje tog projekta. Ali moraš shvatiti, ne mogu te snabdeti ničim što bi ti pomoglo da izideš iz ove krize.

»Možda će neko naići«, reče Danijels. »Mogli bi me čuti ako bih s vremena na vreme vikao.«

Počeo je s vremena na vreme da viče, ali mu se niko nije odazvao. Njegove povike prigušivala je oluja i malo je bilo verovatno, dobro je to znao, da će se po ovakvom vremenu neko naći u blizini. Svi su na sigurnom pored svojih vatri.

Iskričavo stvorenje je ostalo da čuči na ispustu i kada se Danijels povukao unazad da se odmori. Bilo je neodređenog oblika koji je veoma podsećao na nesimetričnu božičnu jelku u snegu.

Danijels je govorio sebi da ne sme zaspati. Mora samo na trenutak zatvoriti oči, a zatim ih odmah ponovo otvoriti... ne sme im dozvoliti da ostanu zatvorene, jer će ga inače savladati san. Trebalo bi rukama da se udara po grudima kako bi mu bilo toplije... ali ruke su mu bile otežale i nisu htele da se pokrenu.

Osetio je kako klizi ka podu pećine i trudio se da se ponovo uspravi. Ali nije baš imao neku naročitu volju da se bori, a stena je bila udobna. Toliko udobna, pomislio je, da bi mogao priuštiti sebi trenutak odmora pre no što se primora da se uspravi. Ali čudno je bilo to što se pod pećine pretvorio u blato i vodu, sunce je sijalo i njemu je ponovo bilo toplo.

Istog časa se podigao i video da stoji u jednom velikom vodenom prostranstvu čija mu dubina nije prelazila iznad članaka, a da mu je pod nogama crni mulj.

Nije bilo nikakve pećine niti brda u kome bi mogla da se nalazi pećina. Postojala je samo ova neizmerna vodena površina, a iz nje, na udaljenosti manjoj od trideset stopa, nalazila se blatnjava plaža

jednog sićušnog ostrva... blatnjavog, stenovitog ostrva, sa mrljama bolesno zelenih priraslina na stenama.

Znao je da se nalazi u nekom drugom vremenu, ali ne i na nekom drugom mestu. Uvek kada bi prešao u neko drugo vreme, našao bi se na istom onom mestu na površini Zemlje na kome se nalazio kada je došlo do te promene.

I stojeći tu počeo je još jednom da se pita, kao i mnogo puta ranije, kakav je to snažni mehanizam stupao u pogon koji ga je pomerao kroz prostor tako da se kada je bio prenošen u neko drugo vreme koje nije bilo njegovo, nikada nije našao zakopan recimo ispod dvadeset stopa debele stene ili zaronjen dvadeset stopa ispod površine.

Ali sada je bio svestan da nije bilo vremena za razmišljanja niti postavljanja pitanja. Čudnom igrom slučaja on se više nije nalazio u pećini i bilo bi razumno da se što pre udalji sa mesta na kome se nalazio. Jer ako bi ostao tamo gde je, moglo bi se desiti da se iznenada vrati nazad u svoju sadašnjost i nade se ponovo zarobljen u pećini.

On se nespretno okrenu, jer su mu stopala upadala u blatnjavo dno i uputi se ka obali. Koračanje mu je prčinjavalo teškoće, ali ipak je uspeo, uspeo da se dokopa uske trake blatnjave obale i prešavši preko nje, da stigne do ispreturanih stena na koje je seo da se odmori.

Teško je disao. Udisao je vazduh punim plućima, ali on je imao neki neobičan ukus, nije uopšte ličio na normalni vazduh.

On sede na stenu, boreći se za vazduh, i zagleda se preko vodenog prostranstva koje se presijavalo na toplom suncu koje je već bilo visoko odskočilo. U daljini je ugledao jedan dugačak, grbavi talas i nastavio je da ga posmatra kako se približava. Kada je stigao do obale prekrio je blatnjavo izdignuće gotovo do njegovih stopala. Daleko na staklastoj površini oblikovao se još jedan talas.

Shvatio je da je vodena površina mnogo veća nego što je u prvi mah pomislio. Ovo je takođe bilo prvi put da je u svojim lutanjima kroz prošlost naišao na bilo kakvu veliku vodenu površinu. Ranije se uvek pojavljivao na suvom, čije su opšte konture bile prepoznatljive... i uvek je bila prisutna reka koja teče između brda.

Ovde ništa nije bilo prepoznatljivo. Ovo je bilo neko potpuno različito mesto i uopšte se nije dovodilo u sumnju da je ovog puta bio projektovan mnogo dalje u prošlost no ikad ranije... u vreme nekog velikog epikontinentalnog mora, u vreme možda, kada je u atmosferi bilo mnogo manje kiseonika nego što će ga biti u narednim eonima. Pomislio je da se vrlo verovatno veoma primakao onoj vremenskoj granici na kojoj je bilo nezamislivo postojanje nekog bića kao što je on. Ovde je očigledno bilo dovoljno kiseonika, mada čovek mora u pluća da unosi veće količine nego obično. Još nekoliko miliona godina unazad i možda bi količina kiseonika bila nedovoljna. Još malo unazad – i više uopšte nema slobodnog kiseonika.

Posmatrajući obalu, ugledao je neke sićušne stvarčice kako letuckaju napred-nazad, tražeći zaklon u penom obelelim gomilama nanosa, ili kako uskaču u sićušne pukotine. Spustio je šaku na kamen na kome je sedeo i lagano zagrebao po jednoj zelenoj mrlji. Ona se odlepi od kamena i prionu za njegovu šaku, zaprljavši mu dlan nekom skliskom želatinskom masom koja je bila odvratna i prljava.

Znači ovde je naišao na prve znake života na zemlji... za koje bi se teško moglo reći da su stvorenja, a koji su se još držali blizine vode, u strahu i neopremljeni za veća udaljavanja od okrilja te mokre i nežne majke koja je od samog početka stala da iznedruje život. Čak su se i biljke još držale blizine mora, i možda su postojale samo na površini stenja tako blizu obale da ih je povremeno mogla zapljusnuti voda.

Danijels shvati da više ne mora da se bori za vazduh. Probijanje kroz blato do stene bilo je veoma zamorno u atmosferi siromašnoj kiseonikom. Ali sasvim mu je bilo dobro kada je mirno sedeo na steni.

Sada kada je krv prestala da mu dobuje u glavi, postao je svestan tišine. Čuo je samo jedan zvuk, nežno udaranje vode o blatnjavu plažu, usamljeni učinak koji je, pre bi se moglo reći, samo pojačavao tišinu, a ne da ju je narušavao.

Nikada ranije u svom životu, shvati on, nije čuo manje zvuka. U drugim svetovima koje je upoznao čuo se ne samo jedan zvuk, već ih je bilo mnogo, čak i za najmirnijih dana. Ali ovde nije postojalo ništa što bi proizvodilo bilo kakav zvuk... nije bilo drveća, životinja,

insekata, ptica... samo se voda protezala do udaljenog obzorja i na nebu se nalazilo sjajno sunce.

Po prvi put posle mnogo meseci ponovo je iskusio ono osećanje nepripadnosti, osećanje da se nalazi tamo gde nije poželjan i gde nema prava da se nalazi, da je uljez u jednom svetu koji je van granica, ne samo za njega već i za sve što je složenije ili savršenije od malih stvorenja na obali.

Sedeo je pod tuđim suncem, okružen tuđom vodom, posmatrajući one male stvari koje će u narednim eonima omogućiti razvoj stvorenjima kakav je ion, i pokušao je da oseti neko srodstvo sa njima. No, to mu nije pošlo za rukom.

Ali iznenada, na ovom mestu koje je poznavalo samo jedan zvuk, začula se tutnjava, u prvih mah slaba ali jasna, a ubrzo i glasnija, pritiskala je vodu i udarala o malo ostrvo... zvuk koji je dolazio s neba.

Danijels poskoči i pogleda uvis, a tamo vide brod kako se obrušava prema njemu. Ali činilo se da taj brod nema neki stalni oblik... pre je ličio na neku iskrivljenu stvar, koja je podsećala na veliki broj svetlosnih ravni (ako uopšte može postojati nešto kao što su svetlosne ravni) zalepljenih jedna za drugu na neki nasumičan način.

Tutnjavu je stvarla atmosfera stavljena na muke, a svetlosne ravni su neprestano menjale oblik ili mesta, tako da brod ni u jednom trenutku nije izgledao isto.

U početku se brzo spuštao, ali sada je usporavao, nastavivši da pada teško i krajnje odlučno pravo prema ostrvu.

Danijels uhvati sebe da je čučnuo nesposoban da odvoji pogled i čula od te mase svetlosti i tutnjave koji su dopirali sa neba.

More, blato, stenje, čak i puna sunčeva svetlost podrhtavali su od sjaja koji je poticao od pomeranja svetlosnih ravni. Danijels vide da će se brod, ako je naumio da stigne do površine, spustiti otprilike stotinu stopa od obale, a ne na ostrvo, kao što se u prvih mah uplašio.

Na visini na većoj od pedeset stopa iznad vode veliki brod se zaustavio i ostao da lebdi, a iz njega iziđe neka svetla stvar. Taj predmet udari o vodu uz pljusak ali ne potonu, već se smiri na plitkom, blatnjavom dnu mora, dok je nešto manje od njegove polovine virilo iznad površine. Bila je to neka kugla, svetla i sjajna

lopta koju je zapljuskivala voda, te je, iako mu je grmljavina broda odzvanjala u ušima, Danijels mogao da čuje kako voda zapljuskuje kuglu.

A tada se začu glas iznad ovog praznog sveta, koji nadjača i tutnjanje broda, zamišljeni zvuk zapljuskivanja vode; bio je to tužan, uznemiren glas... mada to i nije mogao biti glas, jer nema tog glasa koji bi se sada ovde mogao čuti. Ali reči su postojale i uopšte nije bilo sumnje u njihovo značenje:

I tako si, prema odluci i presudi, deportovan ovamo i ostavljen na ovoj ogoljenoj planeti, uz najiskrenije nade da ćeš pronaći vremena i prilike da razmisliš o svojim gresima, a naročito o grehu (ovde su usledile reči i pojmovi koje Danijels nije mogao da razume, jer ih je čuo samo kao nejasan zvuk... ali njihov prizvuk ili pak nešto u onome kako su odjekivale, sledilo mu je krv u žilama, a istovremeno ga ispunilo odvratnošću i prezirom kakve još nikada ranije nije osetio). Možda treba žaliti što si imun na smrt, jer iako bismo osećali grdan prezir prema samima sebi što bismo to učinili, bilo bi mnogo celishodnije prekinuti tvoj kontinuitet, što bi ujedno i bolje poslužilo svrsi, nego ovakvo postizanje cilja, koji se sastoji u tvom sklanjanju od svake mogućnosti da ikad ponovo stupiš u vezu sa bilo kakvim oblikom života. Ovde, daleko od svakog traga galaktičkog opštenja, na ovoj nepoznatoj planeti, možemo se samo nadati da će naš cilj biti ispunjen. I podstičemo te da izvršiš samoispitivanje koje će ti pomoći da ako jednom, u neko neodređeno vreme, budeš oslobođen usled neznanja ili zlobe, smogneš snage da upravljaš svojim postojanjem, tako da te ponovo ne zadesi ista sudbina. A sada, u skladu sa našim zakonom, možeš na kraju reći šta god želiš.

Glasa nestade, a posle izvesnog vremena začu se neki drugi. Iako je terminologija bila nešto komplikovanija, tako da Danijels nije mogao lako da se razabere jedan njihov idiom bilo je lako prevesti.

More nosi se, reče on.

Tutnjanje se produbi i brod krenu pravo naviše, put neba. Danijels ga je promatrao dok grmljavina nije zamrla, a sam brod se lagano pretvarao u sve bleđu česticu svetlosti na plavoj pozadini.

On se uspravi iz čučnja, drhteći i osećajući slabost. Pipajući iza sebe tražio je stenu, a kada ju je napipao ponovo je seo.

Ponovo se jedino čulo zapljuskivanje vode na obali. Nije mogao da čuje, kao što je zamišljao da može, udaranje vode o sjajnu kuglu koja je ležala stotinu stopa daleko od obale. Sunce je zatim zašlo i sevnulo na površini kugle, a Danijels ponovo počeo da se bori za vazduh.

Bez ikakve sumnje, tamo u plićaku, na blatnjavoj obali koja se uzdizala ka ostrvu, ležalo je stvorenje iz kamena. Kako je moguće da je bio prebačen kroz stotine miliona godina do ove, upravo ove mikrosekunde vremena u kojoj se nahodio odgovor na sva pitanja koja je postavio u vezi sa onom inteligencijom ispod krečnjaka? To nikako nije puka slučajnost, jer do takve jedne slučajnosti nikada ne bi moglo doći. Nije li on uspeo nekako, podsvesno, da mnogo više sazna nego što je bio svestan od onog iskričavog stvorenja koje je čučalo na ispustu? Prisetio se da su se njihovi umovi na trenutak sreli i izmešali... nije li u tom trenutku došlo do prenosa znanja, neprepoznatljivog, skrivenog u nekom uglu njega samog? Ili je možda prisustvovao radu neke vrste psihičkog sistema za upozoravanje podešenog da zaplaši svaku buduću inteligenciju koja bi mogla pasti u iskušenje da oslobodi ovo napušteno i ostavljeno biće?

A šta je sa svetlucavim stvorenjem? Da li je moguće da u stvari zarobljenoj u kugli postoji neko skriveno, nenazreto dobro... koje je zaslužilo odanost stvorenja na ispusti što je opstalo tokom sporog osipanja geoloških doba? To pitanje nametalo je još jedno: Šta je dobro, a šta zlo? Ko o tome treba da sudi?

Treperavo stvorenje, razume se, nije predstavljalo nikakav dokaz za to. Nijedno ljudsko biće nije bilo u toj meri izopačeno da se ne bi mogli nadati da će pronaći psa koji će ga slediti i štititi čak i do smrti.

Pre je trebalo da porazmisli o tome šta se dogodilo s njegovim vlastitim uzburkanim mozgom koji je uspeo da ga bez greške pošalje u trenutak u kome se odigrao taj ključni događaj. Šta će još saznati o njemu što će ga zaprepastiti i zbuniti? Koliko daleko ga on može povesti stazom krajnjeg razumevanja? I koja je svrha svega toga?

Sedeo je na steni i borio se za vazduh. More je bilo mirno i ravno pod suncem koje je sijalo, a jedine pokrete na njemu predstavljali su dugački talasi koji su se kotrljali kako bi se razbili oko kugle i na

obali. Mala stvorenja trčkarala su po blatu, a on otra šaku o pantalone, pokušavši da obriše zelenu ljigavu penu.

Mogao bi da zagazi u vodu i izbliza pogleda tu kuglu koja je ležala u blatu. Ali to bi bila duga šetnja s obzirom na atmosferu i on nije smeo da rizikuje da se nađe bilo gde u blizini pećine u toj dalekoj budućnosti kada se vrati u svoju sadašnjost.

Kada ga je napustilo uzbuđenje zbog saznanja gde se nalazi, nestalo je i osećanja nepripadnosti: ovo malo, blatnjavo i ravno ostrvo postalo mu je dosadno. Nije bilo ničeg sem neba, mora i blatnjave obale; nije bilo bogzna šta za gledanje. Bilo je to mesto, pomisli on, na kome se nikada ništa nije događalo, niti će se dogoditi sada pošto je brod otišao, a veliki događaj se okončao. Razume se, mnogo toga se dešavalo što će se u budućim vremenima izleći u nešto još veće... ali to se uglavnom događalo van pogleda, na dnu ovog plitkog mora. Sitna stvorenja, pomisli on, i ljigave izrasline na steni predstavljali su odvažne, bezumne pionire ovog dalekog dana... strašne za gledanje i razmišljanje, ali u stvari ne baš preterano zanimljive.

Stao je da iscrtava besciljna ustrojstva u blatu vrhom čizme. Pokušao je da napravi jedan geometrijski oblik, ali vrh čizme mu je sav bio oblepljen blatom tako da baš nije uspeo u tome.

A onda umesto da crta u blatu, stao je da grebe čizmom po opalom lišću, krutom od smrznute susnežice i snega.

Sunca više nije bilo i prizor je bio sav u tami sem što je iz šume ispod njega dopirao neki sjaj. Vetar mu nanese sneg u lice i on se strese. Sav se uvi u jaknu koju je imao na sebi i stade da je zakopčava. Pomisli kako čovek može umreti od zime na ovaj način, to jest kada ovako brzo prede sa jedne blatnjave obale koja se puši u britku hladnoću severnjačke mećave.

Na padini ispod njega još se video onaj narandžasti sjaj, a mogao je da čuje i ljudske glasove. Šta se to dešavalo? Bio je gotovo siguran da se nalazi stotinak stopa otprilike iznad mesta na kome je počinjala stena... tamo dole ne bi trebalo da bude nikoga; ne bi trebalo da ima svetlosti.

On laganim korakom krete niz brdo, a zatim, oklevajući, zastade. Ne bi trebalo da se spušta nizbrdo... trebalo bi da pode pravo kući. Stoka će ga čekati kod štalske ograde, pogrbljena, opirući se oluji,

dlake prekrivene ledom i snegom, mučuci za toplotom i zaklonom štale. Prasići nisu bili nahranjeni, kao ni kokoši. Covek ima obaveza prema svom domaćinstvu.

Ali tamo dole se neko nalazio, neko ko je imao svetiljku, gotovo na ivici stene. Ako te proklete budale ne budu oprezne mogle bi da se okliznu i zarone u stotinu stopa praznog prostora. Najverovatnije su to neki lovci na rakune, mada ovo nije bila noć za lov na rakune. Rakuni su se svi uvukli u svoje jazbine.

Ali bez obzira na to o kome je reč, on treba da side i upozori ih.

Već je bilo na pola puta do svetiljke, za koju se pokazalo da je stajala na tlu, kada je neko podiže visoko tako da je Danijels ugleda i prepoznade lice čoveka koji je to učinio.

Danijels požuri napred.

»Šerife, šta ćete vi ovde?«

Ali prožimalo ga je sramotno osećanje da on to već zna, da je trebalo da mu bude jasno još od trenutka kada je ugledao svetlost.

»Ko je to tamo?«, upita šerif, lagano okrećući i podešavajući svetiljku kako bi njene zrake uperio u Danijelsovom pravcu.

»Danijelse«, zadahta on. »Pobogu, čoveče, gde ste bili?«

»Šetao sam unaokolo«, odvrati jedva čujno Danijels. Znao je da mu odgovor nije baš ubedljiv... ali kako je bilo kome mogao kazati da se upravo vratio sa putovanja kroz vreme?

»Do đavola«, reče šerif s gnušanjem. »Tragali smo za vama. Ben Adams se uplašio kada je navratio do vas i nije vas našao tamo. Poznato mu je da šetate po šumama, pa se uplašio da vam se nešto dogodilo. Stoga mi je telefonirao, a on i njegovi sinovi su se dali u potragu za vama. Bojali smo se da niste pali ili se na neki drugi način povredili. Niko ne bi mogao da preživi noć na ovakvoj oluji.«

»Gde je sada Ben?« upita Danijels.

Šerif pokaza nizbrdo i Danijels vide da su dva čoveka, verovatno Adamsovi sinovi, vezali konopac oko jednog drveta i da je on visio preko ivice stene.

»Tamo je dole na konopcu«, reče šerif. »Pretražuje pećinu. Osećao je da se možda tamo nalazite.«

»Imao je valjan razlog za...«, počeo Danijels, ali tek što je počeo da govori, kroz noć se prolomi jedan užasan krik, koji nikako da

prestane. Trajao je i trajao. Šerif gurnu svetiljku Danijelsu u ruke i požuri napred.

Nema petlju, pomisli Danijels. Čovek koji je dovoljno zao da drugoga gurne u smrt, da ga zarobi u pećini... ali koji, kada su karte već bile podeljene, nije imao snage da stvar izvede dokraja, te je morao da telefonira šerifu kako bi obezbedio nekoga ko će moći da posvedoči o njegovim dobrim namerama... čovek koji nije imao petlju.

Krici se pretvoriše u žalopojku. Šerif stade da izvlači konopac uz pomoć jednog od Adamsovih sinova. Kada su se čovekova glava i ramena pojavila iznad stene, šerif ispruži ruke i izvuče ga na sigurno.

Ben Adams se sruši na tle i dalje zapomažući. Šerif ga postavi na noge.

»Šta se dogodilo. Bene?«

»Tamo dole ima nečeg«, zaurla Adams. »U pećini nečeg ima...«

»Nečega, do đavola? Šta bi to moglo biti? Mačka? Panter?«

»Nisam video. Jednostavno sam znao da je tamo. Osećao sam to. Čučalo je unutar pećine.«

»Kako je išta moglo da dospe ovamo? Neko je posekao drvo. Kako je bilo šta moglo da dospe u pećinu?«

»Ne znam«, zaurla Adams. »Možda je već bilo unutra kada je drvo posečeno. Možda je ostalo zarobljeno unutra.«

Jedan od sinova je držao Bena da stoji uspravno, a šerif se udaljio. Drugi sin je povlačio konopac i uredno ga namotavao.

»Još nešto«, reče šerif, »Kako ti je moglo pasti na pamet da se Danijels možda nalazi u toj pećini? Ako je drvo bilo posečeno, on nije mogao njime da se popone. A nije mogao ni da upotrebi konopac onako kako si ga ti upotrebio, jer nije bilo nikakvog konopca. Da se poslužio konopcem, ovaj bi se još tamo nalazio. Ne znam šta se ovde događa... neka sam proklet ako znam. Ti tamo dole dangubiš u toj pećini, a Danijels dolazi pešice iz šume. Voleo bih da mi neko objasni.«

Adams, koji se hramajući kretao napred, tek tada opazi Danijelsa i iznenada se ukopa u mestu.

»Odakle si došao«, upita on. »Mi se ovde polomismo da te pronađemo, a ti...«

»Ma, pođi već jednom kući«, obrati mu se šerif sa odvratnošću. »Sve mi ovo zaudara. Biće mi potrebno izvesno vreme da se razaberem.«

Danijels ispruži šaku prema Adamsovom sinu, koji je upravo bio završio namotavanje konopca.

»Čini mi se da je to moj konopac«, reče on.

Ne pobunivši se, zatečen, dečak mu ga predade. »Poći ćemo prečicom kroz šumu«, reče Ben. »Tako ćemo pre stići do kuće.«

»Laku noć, svima«, reče šerif.

Šerif i Danijels lagano krenuše uzbrdo.

»Danijelse«, poče šerif, »niste vi uopšte šetali po ovoj oluji. Da jeste, bili biste od snega mnogo belji no što jeste. Izgledate kao da ste tek izišli iz kuće.«

»Možda se baš i nisam šetao unaokolo«, odvrati Danijels.

»Da li biste hteli da mi kažete gde ste bili? Ne smeta mi da obavljam svoju dužnost, ali mi se ne dopada da od mene prave budalu dok to radim.«

»Šerife, ne mogu vam reći. Žao mi je. Jednostavno vam ne mogu reći.«

»U redu. Šta je sa konopcem?«

»To je moj konopac«, reče Danijels. »Izgubio sam ga danas po podne.«

»Pretpostavljam da mi ni o tome ne možete ništa reći.«

»Ne, mislim da ne mogu.«

»Znate«, reče šerif, »imao sam dosta nevolja sa Benom Adamsom tokom godina. Maska mi je i sama pomisao da bih i sa vama mogao da ih imam.«

Popeše se uz brdo i uputiše kući. Šerifov auto bio je parkiran na putu.

»Hoćete li da uđete?«, upita ga Danijels. »Pronašao bih već nešto za piće.«

Šerif odmahnu glavom. »Drugi put«, reče on. »Možda uskoro. Mislite li da je bilo nečeg u pećini? Ili je posredi samo Benova mašta? On je pravi prevrtljivac.«

»Možda nije bilo ničeg«, reče Danijels, »ali kakve ima veze ako je Ben i mislio da ima? I samo zamišljanje može nalikovati na javu, može izgledati kao da je tamo odista nečeg bilo. Svi mi, šerife,

živimo sa stvarima koje koračaju pored nas, a, koje niko drugi ne može videti»

Šerif mu uputi jedan brz pogled. »Danijelse, šta vam je? Zašto ste se zakopali u ovoj pustoši na koju je i bog zaboravio? Šta se dešava?«

Nije sačekao odgovor. Ušao je u kola, upalio ih i krenuo putem.

Danijels je stajao na oluji i posmatrao sjaj zadnjih svetala kako se gubi u tami snega koji pada. On zbunjeno zatrese glavom. Šerif je postavio pitanje, ali nije sačekao da dobije odgovor. Možda stoga što nije želeo da dobije odgovor na to pitanje.

Danijels se okrenu i krenu stazom pokrivenom snegom, ka kući. Žudeo je za kafom i kojim zalogajem... ali prvo je morao da obavi neke poslove. Morao je da pomuze krave i nahrani prasiće. Kokoške će morati da sačekaju do jutra... bilo je suviše kasno za hranjenje kokošaka. Krave ga sigurno čekaju kod štalskih vrata. Dugo su ga već čekale i ne bi bilo pravo da ih i dalje tamo ostavi.

On otvori vrata i stupi u kuhinju.

Neko ga je očekivao. Sedeo je na stolu ili je lebdeo tako blizu iznad njega da je izgledalo kako sedi. Vatra u peći se ugasila, tako da je u prostoriji bilo mračno, ali to stvorenje je svetlucalo.

Ti si video?, upita ga stvorenje.

»Jesam«, reče Danijels. »Video sam i čuo. Ne znam šta da činim. Šta je ispravno, a šta pogrešno? Ko zna šta je ispravno a šta pogrešno?«

Ti ne, odvrati stvorenje. *Niti ja. Ja mogu samo da čekam. Mogu samo da održavam veru.*

Danijels pomisli da među zvezdama možda postoje oni koji znaju. Možda bi osluškivajući zvezde, pokušavajući da se umeša u njihov razgovor i postavljajući pitanja, mogao doći do odgovora. Sigurno mora da postoji neka etika u vaseljeni. Možda izvestan popis Vaseljenskih zapovesti. Možda ih nema deset. Možda samo dve ili tri... ali bilo koliko da ih je, moglo bi biti dovoljno.

»Ne mogu ostati radi razgovora«, reč on. »Moram se pobrinuti za životinje. Možeš li malo ostati? Kasnije ćemo porazgovarati.«

Pipajući stade da traži svetiljku po klupi prslonjenoj uza zid, dok je šibice pronašao na polici. Upalio je svetiljku i njen slabi plamen obrazovao je krug svetlosti u tami sobe.

Ti se moraš o nekom brinuti?, upita stvorenje. Nekome ko nije kao ti? Nekome ko ti veruje, a ne poseduje tvoju inteligenciju?

»Pretpostavljam da se to i tako može izraziti«, odvrati Danijels. »Nikada ranije nisam čuo da to neko baš na ovaj način predstavlja«.

Mogu li poći s tobom?, upita stvorenje. Upravo mi je sinulo da imamo mnogo toga zajedničkog.

»Vrlo mnogo...« Ali dopustivši da rečenica ostane nedovršena, Danijels zastade.

Nije pas-tragač, reče on u sebi. Niti odan pas. Već pastir. Da li je moguće da je to on? Ne gospodar već davno izgubljeno jagnje?

On ispruži šaku prema stvorenju u znak razumevanja, a zatim je povuče, prisativši da nema ničega što bi mogao dodirnuti.

Zatim podiže svetiljku i okrenu se prema vratima.

»Hajdemo«, reče on.

I njih dvojica zajedno krenuše kroz oluju prema štali i kravama koje su čekale.

Sadržaj

Kliford Simak - Nevolje sa Tihoom

PRVA GLAVA

DRUGA GLAVA

TREĆA GLAVA

ČETVRTA GLAVA

PETA GLAVA

ŠESTA GLAVA

SEDMA GLAVA

OSMA GLAVA

DEVETA GLAVA

DESETA GLAVA

Kliford Simak - Stvar u kamenu

PRVA GLAVA

DRUGA GLAVA

TREĆA GLAVA

ČETVRTA GLAVA

PETA GLAVA